

ΑΣΤΗΡ της ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Πάντα δοκιμάζετε, το Καλόν κατέχετε

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ - Εκδίδεται από το 1858

www.gec.gr/astir

ΞΕΝΟΙ & ΞΕΝΙΤΙΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

❁ Η Θέση των Ξένων στην Αρχαία και τη Βυζαντινή Ελλάδα ❁ Η Θέση των Ξένων στον Ισραήλ ❁ Ελλάδα, Μετανάστευση και Διαφοροποίηση Κοινωνικών Πραγματικοτήτων ❁ Η Δημογραφική Πραγματικότητα και η παρουσία των Ξένων στην Ελλάδα ❁ Ξένοι και Παρεπίδημοι ❁ Ιουδαίοι ή Εθνικοί - η Χριστιανική Παγκοσμιοποίηση ❁ Νέα Ζωή

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2005 - ΕΤΟΣ 148ο - Νο 8

ISSN 1106-4250

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΞΕΝΟΙ ΚΑΙ ΞΕΝΙΤΙΑ

«Δεν έχομεν εδώ πόλιν δι-
αμένουσαν, αλλά την μέλλουσαν
επιζητούμεν» Εβρ.13,14

Ο Λάζαρος, ο φίλος μου, εφτά χρονών άρχισε να παίρνει τους τίτλους του: «εξόριστος» από τους Τούρκους στην ενδο-χώρα του Πόντου, «ορφανός» από τους δολοφονημένους του γονείς, επανειλημμένα «δραπέτης» από τις τουρκικές φυλακές, «υιοθετημένος» στα παράλια του Πόντου από έναν πρώην μετανάστη στην Βεσσαραβία της Ρουμανίας, «πρόσφυγας» στην Ελλάδα, «μετανάστης» στην Αμερική, τούρκος πολίτης, έλληνας πολίτης, αμερικανός πολίτης, ένας ξένος, ξένος, ξένος παντού, ένας άνθρωπος που μονίμως ερχόταν από κάπου αλλού. Τώρα βρίσκεται στον ουρανό, συμπολίτης των αγίων και οικείος του Θεού.

Οικείος του Θεού, η απόλυτη πολιτογράφηση.

Η ξενιτιά, μια ιδέα τόσο πολύ συνυφασμένη με τον ελληνισμό, ένα θέμα που τόσο πολύ έχει στοιχειώσει την συλλογική συνείδηση των συμπατριωτών μας. Από τους αρχαίους χρόνους και τις ιωνικές, αιολικές και δωρικές αποικίες, μέχρι τις μαζικές μετακινήσεις ελλήνων από και προς την Ελλάδα στον 19^ο και 20^ο αιώνα, η ξενιτιά, όπως αυτή εφαρμόζεται από τη μετανάστευση, την προσφυγιά και την έξωση από διάφορες χώρες, είναι ένα από τα τρομερά γεγονότα στη ζωή όλων των ελληνικών οικογενειών. Για σκεφτείτε τους έλληνες μετανάστες που μεταβλήθηκαν σε πρόσφυγες πίσω στην πατρίδα τους: από την ανα-

τολική Ρωμυλία, από τον Πόντο και τη Μικρά Ασία και την Κωνσταντινούπολη, από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Σερβία και τη Ρωσία, από την Αίγυπτο, ακόμα και από τη Σοβιετία και το Παραπέτασμα, από τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, να μαζεύονται όλοι στην μάνα Ελλάδα και να μετατρέπονται πολλοί από αυτούς, μαζί με άλλους, σύντομα, σε μετανάστες, όπως οι πρόγονοι τους, για να πάνε αυτή τη φορά στην Αμερική, στον Καναδά και στην Αυστραλία, στη Γερμανία, στο Βέλγιο και στη Σουηδία, στην Αφρική και στην Νότιο Αμερική, για να μπορέσουν να εξασφαλίσουν μία καλύτερη τύχη, μία καλύτερη ζωή ή τέλος μία πιο ελεύθερη ζωή.

Η Αγία Γραφή βρίθει από αναφορές στους ξένους, στην συμπεριφορά που πρέπει να υιοθετήσει ο άνθρωπος του Θεού προς αυτούς. Στην αγάπη και στην στοργή με την οποία πρέπει να συμπεριφέρεται κανείς στους ξένους, σαν τον πατριάρχη Αβραάμ που φιλοξένησε αγγέλους μη γνωρίζοντας... Τέλος η Βίβλος αναφέρεται στην έννοια της ξενιτιάς αυτού του κόσμου, ότι δηλαδή ο χριστιανός είναι ξένος και παρεπίδημος, η αληθινή του πατρίδα είναι η ουράνια πατρίδα στην οποία τελικώς θα καταλήξει και η τέλεια διοίκηση είναι το πολίτευμα το εν ουρανό.

Στο τεύχος αυτού του Σεπτεμβρίου παρουσιάζουμε ένα αφιέρωμα στους ξένους. Καταρχήν ο Κ. Βανχάγκεντόρεν μας κάνει μία σύντομη ξενάγηση στην έννοια του ξένου στην αρχαία και τη βυζαντινή Ελλάδα, ο Τζ.Μπάλντουιν μας ενημερώνει σχετικά με τη θέση του ξένου στον αρχαίο Ισραήλ. Και οι δύο είναι ξένοι που διδάσκουν στα ελληνικά, ο πρώτος βέλγος και ο δεύτερος αμερικανός. Η Μ. Μαργαρώνη κάνει μία σύντομη ανασκόπηση του φαινομένου της μετανάστευσης των ελλήνων αλλά και των ξένων προς την Ελλάδα. Ο Κ.Κουτσόπουλος φέρνει μπροστά στα μάτια μας την αμείλικτη πραγματικότητα των αριθμών, της ελληνικής υπογεννητικότητας και της αντικατάστασης του ελληνικού πληθυσμού από αλλοδαπούς. Ο Γ. Αδάμ μας δείχνει την πορεία του χριστιανού μέσα από τη ζωή στην αιωνιότητα και στην ουράνια πατρίδα, ο Μ.Μελετιάδης μας μιλάει για την παγκοσμιοποίηση της χριστιανικής προσφοράς. Η Τζ.Ρώμχελτ διακονεί θύματα του τράφικιν, του εμπορίου λευκής σαρκός, που διεξάγεται μεταξύ ξένων κοριτσιών. Σε αυτό το τόσο δύσκολο και τρομακτικό έργο μας ξεναγει με το άρθρο της.

Ευχαριστούμε θερμά τους αρθρογράφους μας για τον κόπο που κατέβαλαν για το περιοδικό εν μέσω πολλών άλλων υποχρεώσεών τους και ευχόμεστε επωφελή ανάγνωση στους αναγνώστες μας.

ΑΣΤΗΡ

της

ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Εκδίδεται από το 1858

"Πάντα δοκιμάζετε
το καλόν κατέχετε"

Α' Θεσσα. 5: 21

www.gec.gr/astir

Λεωφ. Αμαλίας 50, 105 58 Αθήνα
Τηλ.: 210 3231079 - Fax: 210 3316 577
email: astir@gec.gr

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ιωάννης Τσεβάς

ΙΔΡΥΤΗΣ:
Μικ.Δ.Καλοποθάκης (1858-1911)

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΕΚΔΟΤΕΣ:
Δημ. Μ. Καλοποθάκης (1911-1946)
Μικ. Β. Κυριακάκης (1946-1989)
Γ. Τασίγλου (1989-1990)
Φ. Β. Καμπούροπουλος (1991-2002)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Τιμ. Αναστασάδης, Ιωάν. Εμμανουήλ,
Παν. Καντατζής, Αντ. Κουλούρης,
Μελ. Μελετιάδης, Ευαγ. Μπίσης,
Παρ. Παπαγεωργίου, Ιω. Σακινίδου,
Ιωάν. Τσεβάς

ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ:
Σειράς «Λόγος»: Λ. Κολλάρος
Σειράς «Παλαιά Διαθήκη»: Γ. Αδάμ
Σειράς «Καινή Διαθήκη»: Στ. Δεληγιάννης
Ειδικών αφιερωμάτων: Μελ. Μελετιάδης
Ποίηση, Προσευχές: Λιλ. Βαλαή

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Γιάννης Εμμανουήλ

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ: Γιώργος Σάχος

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ-ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ: Μαιρη Αλιγιάνη
Λεωφ. Αμαλίας 50 - 105 58 Αθήνα
ΑΡΙΘΜ. ΛΟΓ. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ALPHA:
149-00-2786-004611 (Ι. Εμμανουήλ)

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟ:
Θεσ/νίκης: Δημήτρης Σοφός
Κατερίνης: Πάρις Παπαγεωργίου
Κέρκυρας: Βέτα Παντελιού
Χαλκίδας: Νίκος Παντελής
Βοστώνης: Τάκης Τσανικλίδης

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Εσωτερικό & Κύπρος € 10
Ευρώπη: € 26 - ΗΠΑ USD 30
Καναδάς, Αυστραλία κ.λπ. Δολ. 40

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: € 1,00

ISSN 1106-4250

Κωδικός ΕΛΤΑ 1058

Τα ευνόγραφα άρθρα απηχούν τις απόψεις των συγγραφέων. Η σύνταξη του περιοδικού διασπείρει το δικαίωμα να κάνει συνταμείσεις ή αλλαγές στα προς δημοσίευση κείμενα. Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΕΛΛΑΔΑ

του κ. Κουν Βανχάγκεντορεν

Το θέμα του παρόντος άρθρου καλύπτει ένα ευρύτατο φάσμα τόσο χρονολογικά όσο και γεωγραφικά. Επίσης, τα νομικά καθεστώτα των διαφόρων κατηγοριών «ξένων» ήταν πολυποίκιλα στους αρχαίους χρόνους. Από την άλλη πλευρά, η μελέτη αυτή αφορά μόνο την κοινωνική, οικονομική και νομική θέση των ξένων στην επικράτεια της αρχαίας και της βυζαντινής Ελλάδας, και όχι την εικόνα που σχημάτισαν οι Έλληνες κατά τη διάρκεια των αρχαίων και των μέσων χρόνων για τους «βαρβάρους» σε μη ελληνικές περιοχές με βάση την κοσμοθεωρία τους, ούτε καν τις σχέσεις μεταξύ των λαών (πεδίο έρευνας ιδιαίτερα πρόσφορο, μια και ανακαλύπτουμε όλο και περισσότερες πτυχές της αλληλεπίδρασης των αρχαίων πολιτισμών)¹. Βέβαια, το πώς έβλεπαν οι Έλληνες ξένους λαούς λιγότερο ή περισσότερο απομακρυσμένους επηρέασε και το βαθμό κοινωνικής αποδοχής των βαρβάρων που κατοικούσαν σε ελληνική γη. Για το λόγο αυτόν θα γίνει και σύντομη μνεία της εικόνας του ξένου και γενικότερα του άλλου / του διαφορετικού και της εξέλιξης της εικόνας αυτής από τον 4^ο αι. π. Χ. και μετά.

Αξιοσημείωτο είναι πρώτον το γεγονός ότι τουλάχιστον στα αρχαϊκά χρόνια η ελληνική ανθρωπολογία προβάλλει μια ενιαία εικόνα του ανθρώπου, η οποία δε γνωρίζει βαθιές διαφορές ανάμεσα στα διάφορα έθνη². Είναι γνωστό, άλλωστε, ότι ο αρχαίος όρος βάρβαρος αρχικά δεν εμπειρείχε καμία αξιολόγηση και δήλωνε απλά την ιδιότητα ενός ατόμου που μιλά μια γλώσσα ακατανόητη, δηλαδή μη ελληνική³ ή ακόμη και μια πολύ ασυνήθιστη εκδοχή της ελληνικής⁴. Μόνο με τις για τους Έλληνες τραγικές συνέπειες του Πελοποννησιακού Πολέμου (431-404 π. Χ.), ο οποίος διαδραμάτισε έναν πολύ σημαντικό ρόλο σε πολλούς τομείς της ατομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής των αρχαίων Ελλήνων όπως και στην ιστορία του ελληνικού πολιτισμού⁵, και με τα συγκλονιστικά συμβάντα των αμέσως επόμενων δεκαετιών η αντιμετώπιση του ξένου (του «βαρβαρού») αρχίζει να μεταβάλλεται:

η κρίση του ελληνικού πολιτικού κόσμου απέναντι στους Πέρσες έθρεψε μια βαθιά δυσφορία στους Έλληνες, οι οποίοι, επικαλούμενοι τα λαμπρά τους επιτεύγματα στις επιστήμες και τις τέχνες, άρχισαν να πιστεύουν στην εκ φύσεως ανωτερότητά τους έναντι των βαρβάρων⁶. Ως εκ τούτου, στα αρχαία κείμενα υπάρχουν ενδείξεις απόρριψης των ξένων, παράλληλα, όμως, με το φαινόμενο της εξιδανίκευσης που χαρακτηρίζει τον ελληνικό λόγο περί λιγότερο γνωστών εθνών στα άκρα του κόσμου⁷.

Η διπολική αυτή αντίθεση που απαντά στη λογοτεχνία παρατηρείται και σε ιστορικό επίπεδο όσον αφορά τη θέση των ξένων στην αρχαία Ελλάδα. Από τη μία οι ξένοι – ως προστατευόμενοι του Δία ξενίου (ή ξεινίου)⁸ – τύγγχαναν ιδιαίτερης προστασίας και η φιλοξενία⁹ είχε μέγιστη σημασία, από την άλλη δε οι ξένοι δεν είχαν τα ίδια δικαιώματα με τους πολίτες μιας ελληνικής πόλης-κράτους. Εδώ πρέπει να διακρίνουμε τα διάφορα καθεστώτα στα οποία οι ξένοι εντάσσονταν στην αρχαιότητα¹⁰.

Μία κατηγορία μηντόπιων ανθρώπων ήταν οι ξένοι ή οι παρεπιδημούντες, όρος που δήλωνε τους πολίτες ξένων πόλεων¹¹ που διεξήγαν μια σύντομη διαμονή σε κάποια άλλη πόλη με νομική βάση μια ειδική άδεια η οποία εκδηλωνόταν ορατά με το αντικείμενο αναγνώρισης που λεγόταν σύμβολον ή, συνήθως στον πληθυντικό, σύμβολα¹². Στα κλασικά χρόνια η Αθήνα γνώριζε και το θεσμό των μετοίκων, οι οποίοι έμεναν μόνιμα στην Αθήνα και πλήρωναν υποχρεωτικά το μετοίκιον (σε ορισμένες περιπτώσεις προβλεπόταν απαλλαγή του φόρου αυτού). Οι μέτοικοι, που μπορούσαν να είναι είτε Έλληνες είτε βάρβαροι, δεν είχαν τα δικαιώματα του πολίτη αλλά η κοινωνική τους θέση δεν απέιχε αισθητά από αυτήν των πολιτών: συμμετείχαν σε στρατιωτικές επιχειρήσεις και στη δημόσια λατρεία, συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική άνθιση της Αθήνας και δημογραφικά η παρουσία τους στην αθηναϊκή κοινωνία ανερχόταν στο 50 % του αριθμού των πολιτών (1:2). Επίσης, συμμετείχαν οικονομικά στις λειτουργίες και τις εισφορές¹³. Παρόλα αυτά διάφορα μέτρα εξασφάλιζαν το διαχωρισμό πολιτών - μετοίκων, από τα οποία μπορούμε εδώ να αναφέρουμε την ξενίας γραφή, μια μήνυση για παράνομη εγγραφή στο μητρώο των πολιτών¹⁴. Μια άλλη διαχωριστική ρύθμιση

αφορούσε τους μετοίκους σε αντίθεση με τους πολίτες: μολονότι είχαν το δικαίωμα μόνιμης διαμονής στην Αθήνα, δεν μπορούσαν να αποκτήσουν ακίνητη περιουσία (ἔγκτησις γῆς καὶ οἰκίας)¹⁵. Στο δικαστικό τομέα ίσχυαν ειδικοί κανόνες για τους μετοίκους, αν και στην πράξη η νομική τους θέση ήταν παρόμοια με αυτήν των πολιτών¹⁶. Τέλος, η κλασική ορολογία διακρίνει και τους κατοίκους, ελεύθερους ξένους που δικαιούνταν μακρόχρονη διαμονή σε άλλη πόλη αλλά δεν είχαν τα προνόμια των μετοίκων. Στη Μικρά Ασία οι κάτοικοι ονομάζονταν και πάροικοι, αν και ο όρος αυτός βασικά δήλωνε στα ελληνιστικά χρόνια ξένους με παρόμοιο καθεστώς όπως οι μέτοικοι της κλασικής εποχής.

Στη δημόσια ζωή της αρχαίας Ελλάδας οι ξένοι μπορούσαν να αναλάβουν πολύ διαφορετικούς ρόλους. Σημαντικός ήταν ο αριθμός των δούλων βαρβαρικής καταγωγής¹⁷, άλλοι όμως ήταν αστυνόμοι (συγκεκριμένα Σκύθες), έμποροι, καλλιτέχνες, φιλόσοφοι, πρέσβεις ή ακόμη και βασιλιάδες που επισκέπτονταν την ελληνική γη¹⁸. Φαίνεται, πάντως, πως η αρχαία ιδεολογία της αντίθεσης Ελλήνων και βαρβάρων δεν αντικατόπτριζε ακριβώς την κοινή γνώμη, σύμφωνα με την οποία το περιθώριο για έναν πιο ουσιαστικό ρόλο του ξένου στοιχείου στην ελληνική κοινωνία ήταν μάλλον μεγαλύτερο¹⁹.

Με τις πολιτικές αλλαγές που έφερε η εκστρατεία του Αλεξάνδρου, η αντίθεση μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων έχασε την υπόστασή της²⁰. Οι Έλληνες αποτελούσαν μεν μια προνομιούχο μειονότητα στα νέα εδάφη, αλλά ο ελληνιστικός κόσμος ήταν βαθιά πολυπολιτισμικός²¹. Αργότερα, στην αυτοκρατορική εποχή, ο παράγοντας παιδεία ένωνε Ρωμαίους, Έλληνες και βαρβάρους που αποκτούσαν τον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό και τους αντιπαρέθετε στον κόσμο των πολιτισμικά πλέον και όχι εθνικά βαρβάρων²².

Τελειώνουμε με κάποιες επισημάνσεις που αφορούν το βυζαντινό ελλαδικό χώρο. Σε γενικές γραμμές, το Βυζάντιο κληρονόμησε τις πολυδιάστατες αντιλήψεις για τους ξένους από τον αρχαίο κόσμο και συνέχισε να αυτοπροσδιορίζεται μέσα από την πολιτισμική αντιπαράθεση με τους βαρβάρους. Η θεώρηση αυτή προϋποθέτει έναν λιγότερο ή περισσότερο βαθύ ελληνικό εθνικισμό που τροφοδοτούνταν και τροφοδοτείται μέχρι τις μέρες μας από το θαυμασμό του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού²³. Μια συνέπεια αυτού του βυζαντινού εθνικισμού, ο οποίος έμοιαζε συχνά με πολιτισμικό ιμπεριαλισμό²⁴, ήταν η περιθωριοποίηση όσων δεν ανταποκρίνονταν στα πρότυπα του ελληνικού πολιτισμού²⁵. Εντούτοις, πρέπει να σημειώσουμε ότι στο Βυζάντιο, όπως και στην αρχαιότητα, ανάλογα με τις περιστάσεις η εικόνα του ξένου ποίκιλλε. Ως εκ τούτου, η αντιμετώπιση των ξένων και η θέση τους δεν ήταν ποτέ μονολιθική. Στη βυζαντινή κοινωνία οι ξένοι είχαν ανά τους αιώνες τους πιο διαφορετικούς ρό-

λους, αν και, βέβαια, υπερέχαν ορισμένες επαγγελματικές κατηγορίες [στρατιωτικοί (μισθωτοί, σύμμαχοι, στρατηγοί, εχθροί), διπλωμάτες, σύμβουλοι, έμποροι, κλπ.]²⁶. Σε όλους τους τομείς της ζωής, οι σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και ξένων ήταν άλλοτε πολύ καλές άλλοτε κακές²⁷, με όλα τα πιθανά ενδιάμεσα στάδια που χαρακτηρίζουν και το ευρύ φάσμα το οποίο καλύπτει η περίπλοκη θεματική της παρουσίας του ξένου κατά τους εν λόγω αιώνες.

Ο Κων Βανχάγκεντορεν διδάσκει κλασική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Βιβλιογραφία

André Aymard, «Les étrangers dans les cités grecques aux temps classiques (V^e et IVe siècles avant J.-C.)», Recueils de la Société Jean Bodin pour l'histoire comparative des institutions, 9 (1958). L'Étranger, σελ. 119-139.

Heinz Bellen, «Μετοίκοι», στο Ziegler - Sontheimer - Gärtner (επιμ.) 1969, τόμος 3, στήλ. 1276-1278.

Heinz Bellen, «Πάροικοι», στο Ziegler - Sontheimer - Gärtner (επιμ.) 1972, τόμος 4, στήλ. 523.

Heinz Bellen, «Ξένοι», στο Ziegler - Sontheimer - Gärtner (επιμ.) 1975, τόμος 5, στήλ. 1410-1411.

Martin Bernal, Black Athena. The Afroasiatic Roots of Classical Civilization, 2 τόμοι, New Brunswick, New Jersey 1987-1991.

Walter Burkert, Αρχαίος ελληνικός πολιτισμός. Η επίδραση της Ανατολής, μτφρ. Αμαλία Λογιάκη, Αθήνα 2000 (πρωτότυπο: The Orientalizing Revolution. Near Eastern Influence on Greek Culture in the Early Archaic Age, 1992).

Constantine Porphyrogenitus, De administrando imperio, Greek text edited by Gy. Moravcsik, English translation by R. J. H. Jenkins (Corpus Fontium Historiae Byzantinae, 1), Washington, D. C. 1967.

Albrecht Dihle, Οι Έλληνες και οι ξένοι (Ανθρώπων Άστυα), μτφρ. Τούλα Σιετή, Αθήνα 1998 (πρωτότυπο: Die Griechen und die Fremden, 1994).

Carol Dougherty - Leslie Kurke (επιμ.), The Cultures within Ancient Greek Culture. Contact, Conflict, Collaboration, Cambridge 2003.

Carol Dougherty - Leslie Kurke, «Introduction. The Cultures within Greek Culture», στο Dougherty - Kurke (επιμ.) 2003, σελ. 1-19.

Philippe Gauthier, Symbola. Les étrangers et la justice dans les cités grecques (Annales de l'Est, 42), Nancy 1972.

André Guillou, «La frontière pour les Byzantins. Le barbare et le voisin», στο Thérèse Olajos (επιμ.), Byzance et ses voisins. Mélanges à la mémoire de Gyula Moravcsik à l'occasion du centième anniversaire de sa naissance (Acta Universitatis de Attila József nominatae, Opuscula Byzantina, 9), Szeged 1994, σελ. 17-24.

Katarzyna Hagemajer Allen, «Becoming the 'Other'. Attitudes and Practices at Attic Cemeteries», στο Dougherty - Kurke (επιμ.) 2003, σελ. 207-236.

Fritz M. Heichelheim, «Fremdenrecht», στο Ziegler - Sontheimer - Gärtner (επιμ.) 1967, τόμος 2, στήλ. 612-613.

Peter Högemann, «Das ionische Griechentum und seine altanatolische Umwelt im Spiegel Homers», στο Witte - Alkier (επιμ.) 2003, σελ. 1-24.

Alexander Kazhdan, «Foreigners», στο Alexander P. Kazhdan κ. ά. (επιμ.), *The Oxford Dictionary of Byzantium*, 3 τόμοι, New York - Oxford 1991, τόμος 2, σελ. 796-797.

Michelle Lacore, *Le rôle de l'hospitalité dans la poésie grecque d'Homère aux tragiques (du symbole au prétexte)*, Villeneuve d'Ascq 1991.

Paul Magdalino, «Hellenism and Nationalism in Byzantium», στο Paul Magdalino, *Tradition and Transformation in Medieval Byzantium (Variorum Collected Studies Series, 343)*, Hampshire 1991, κεφ. XIV, σελ. 1-29.

M. E. Martin, «The Venetians in the Byzantine Empire before 1204», στο James D. Howard-Johnston (επιμ.), *Byzantium and the West c. 850 - c. 1200*, Proceedings of the XVIII Spring Symposium of Byzantine Studies, Oxford 30th March - 1st April 1984, Amsterdam 1988, σελ. 201-214.

Claire Préaux, «Les étrangers à l'époque hellénistique (Egypte - Délos - Rhodes)», *Recueils de la Société Jean Bodin pour l'histoire comparative des institutions*, 9 (1958). *L'Étranger*, σελ. 141-193.

James S. Romm, *The Edges of the Earth in Ancient Thought. Geography, Exploration, and Fiction*, Princeton, New Jersey 1992.

Veit Rosenberger, «Reisen zum Orakel. Griechen, Lyder und Perser als Klienten hellenischer Orakelstätten», στο Witte - Alkier (επιμ.) 2003, σελ. 25-57.

Gerhard Thür, «Xenias graphé», στο Ziegler - Sontheimer - Gärtner (επιμ.) 1975, τόμος 5, στήλ. 1407-1408.

Koen Vanhaegendoren, *Die Darstellung des Friedens in den Acharnern und im Frieden des Aristophanes. Stilistische Untersuchungen (Münsteraner Beiträge zur Klassischen Philologie, 3)*, Hamburg 1996.

Martin Litchfield West, *The East Face of Helicon. West Asiatic Elements in Greek Poetry and Myth*, Oxford 1997.

Markus Witte - Stefan Alkier (επιμ.), *Die Griechen und der Vordere Orient. Beiträge zum Kultur- und Religionskontakt zwischen Griechenland und dem Vorderen Orient im 1. Jahrtausend v. Chr. (Orbis Biblicus et Orientalis, 191)*, Freiburg, Schweiz - Göttingen 2003.

Dionysios Zakythinos, «Byzance et les peuples de l'Europe du Sud-Est. La synthèse byzantine», στο Dionysios Zakythinos, *Byzance : Etat - Société - Economie (Variorum Reprints, 25)*, London 1973, κεφ. VI, σελ. 9-26 (ανάτ. της πρώτης δημοσίευσης στο Actes du Premier Congrès International des Etudes Balkaniques et Sud-Est Européennes, Sofia 26 août - 1er septembre 1966, Sofia 1969, τόμος 3, σελ. 9-26).

Konrat Ziegler - Walther Sontheimer - Hans Gärtner (επιμ.), *Der Kleine Pauly. Lexikon der Antike*, 5 τόμοι, München 1964-1975.

Υποσημειώσεις

¹ Ενδεικτικά, παραπέμπω σε κάποια βιβλία που χάραξαν την πορεία των συζητήσεων επί του θέματος κατά τη δεκαετία του 1990: Bernal 1987-1991, Burkert 1992 και West 1997. Μια σύντομη κριτική της θεωρητικής ανεπάρκειας αυτών των μελετών της αρχαίας πολυπολιτισμικότητας βρίσκεται κανείς στην εισαγωγή των Dougherty - Kurke 2003, σελ. 2-4.

² Dihle 1998, σελ. 19-20.

³ Dihle 1998, σελ. 18.

⁴ Έτσι διαβάζουμε στον Όμηρο, *Ιλιάδα*, Β, 867: Νάστης αὖ Καρῶν ἠγήσατο βαρβαροφῶνων (στον Όμηρο δεν απαντά το απλό βάρβαρος). Πρβλ. ενδεικτικά τα σχόλια στο χωρίο αυτό στους Dihle 1998, σελ. 19-20 και Högemann 2003, σελ. 11.

⁵ Αλλού προσπάθησα να δείξω ότι τα καταστροφικά γεγονότα των τελευταίων δεκαετιών του 5^{ου} αι. π. Χ. συνέβαλαν καθοριστικά στην ανάδειξη ενός «ειρηνιστικού» κινήματος που απέρριπτε την παλιά θεώρηση του πολέμου ως φυσικής κατάστασης (Vanhaegendoren 1996, σελ. 158-161, με πλούσια βιβλιογραφία).

⁶ Πρβλ. Dihle 1998, σελ. 55-58.

⁷ Πρβλ. Romm 1992.

⁸ Ξεκάθαρη έκφραση βρίσκει ο θεσμός αυτός στον Όμηρο, *Οδύσσεια*, 9, 270-271: Ζεύς δ' ἐπιτιμήτωρ ἰκετάων τε ξείνων τε, / ξείνιος, ὅς ξείνοισιν ἀμ' αἰδοίοισιν ὀπηδεῖ.

⁹ Πρβλ. Lacore 1991. Μια θεσμική εξέλιξη της φιλοξενίας ήταν από τον 6^ο αι. π. Χ. η προξενία: στην πόλη της οποίας ήταν πολίτης, ο πρόξενος προστάτευε τους πολίτες της ξένης πόλης που τον είχε ορίσει πρόξενο. Πρβλ. Aymard 1958, σελ. 133-134 και Gauthier 1972, σελ. 17-61.

¹⁰ Για την εξής κατηγοριοποίηση όπως και για τις βασικές πληροφορίες σχετικά με την κάθε κατηγορία ξένων στηρίζομαι κυρίως στις συνοπτικές παρουσιάσεις του Belen, «Μετοίκοι», «Παροίκοι» και «Χενοί», 1969-1975 και του Heichelheim 1967.

¹¹ Για το καθεστώς του ξένου δεν είχε σημασία αν κάποιος ήταν Έλληνας ή βάρβαρος, ελεύθερος ή δούλος: για τον τότε ελλαδικό χώρο καθοριστικό ήταν να ανήκει κάποιος σε μια συγκεκριμένη πόλη-κράτος, η οποία ήταν η πραγματική του πατρίδα, πολύ περισσότερο από ότι η ελληνική κοινωνία εν γένει (Aymard 1958, σελ. 124).

¹² Πρβλ. Gauthier 1972, σελ. 75-85.

¹³ Gauthier 1972, σελ. 113 με τη σημ. 12.

¹⁴ Πρβλ. Thür 1975.

¹⁵ Για τα προνόμια, δικαιώματα και καθήκοντα των μετοίκων πρβλ. Aymard 1958, σελ. 134-138 και Gauthier 1972, σελ. 108-149.

¹⁶ Πρβλ. Gauthier 1972, σελ. 136-149.

¹⁷ Για τον Αριστοτέλη δούλος και βάρβαρος είναι κατά βάθος συνώνυμες έννοιες [*Πολιτικά* I, 2, 4 (1252 b 9): ὡς ταῦτο φύσει βάρβαρον καὶ δούλον ὄν], πρβλ. Dihle 1998, σελ. 58, σημ. 22.

¹⁸ Πρβλ. Rosenberger 2003 για τα ταξίδια ανατολικών πρεσβείων σε ελληνικά μαντεία (π. χ. για τη σχέση του τελευταίου βασιλιά των Λυδών, του Κροΐσου, με τους Έλληνες).

¹⁹ Αυτό εκδηλώνεται π. χ. στον υλικό πολιτισμό της Αθήνας, συγκεκριμένα σε μνημεία σε αττικά νεκροταφεία του 4^{ου} αι. π. Χ. (πρβλ. Hagemajer Allen 2003 για τις πολυποίκιλες πολιτισμικές ανταλλαγές που διαφαίνονται στα έργα αυτά).

²⁰ Dihle 1998, σελ. 70. Άλλωστε, στην ελληνιστική Αίγυπτο ξένοι θεωρούνταν οι Έλληνες (Préaux 1958, σελ. 190).

²¹ Τα ποικίλα ζητήματα που συνδέονται με τη θέση των ξένων στην ελληνιστική εποχή δεν μπορούν να αναλυθούν στο άρθρο αυτό. Αρκούμαι στο να παραπέμψω στο άρθρο της Préaux 1958, η οποία συζητάει τον ορισμό και τη θέση του ξένου σε μερικές περιοχές του ελληνιστικού κόσμου, διακρίνοντας τις εκάστοτε ιδιαιτερότητες του κάθε τόπου, τις διάφορες κατηγορίες ξένων όπως και την τότε θετική (φιλόξενη) τότε αρνητική (δύσπιστη) αντιμετώπιση των ξένων.

²² Dihle 1998, σελ. 122.

²³ Πρβλ. Magdalino 1991.

²⁴ Zakythinos 1969, σελ. 14.

²⁵ Οι ξένοι ή οι βάρβαροι περιγράφονται χαρακτηριστικά με τον εξής τρόπο από τον Κωνσταντίνο Πορφυρογέννητο το 10^ο αι. (*De administrando imperio*, εκδ. Moravcsik 1967, κεφ. 13, σελ. 70, σειρές 114-115): ἔθνους παρηλλαγμένοις καὶ ξένοις ἔθει χρωμένους τῆς Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως. Οφείλω το παράθεμα στον Guillou 1994, σελ. 24.

²⁶ Πρβλ. Kazhdan 1991.

²⁷ Ένα παράδειγμα των αμφιταλαντεύσεων αποτελούν οι εμπορικές σχέσεις της Βενετίας με τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία (πρβλ. Martin 1988 για κάποια επίμαχα θέματα των σχέσεων αυτών). ❀

Η θέση των ξένων στον Ισραήλ

του κ. Τζ. Μπάλντουιν

«Πῶς ἐγὼ εὗρηκα χάριν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς σου,
ὥστε νὰ λάβῃς πρόνοιαν περὶ ἐμοῦ,
ἐνῶ εἶμαι ξένη;»

(Ρουθ 2:10)

Στην έκπληξη της Ρουθ μπροστά στην καλοσύνη του Βοόζ κρύβεται ταυτόχρονα ο ορίζοντας των προσδοκιών του κάθε ξενιτεμένου αλλά και η έκπληξη του νέου ορίζοντα της βασιλείας του Θεού. Ο ξενιτεμένος νιώθει ότι έχει χάσει τη γη κάτω από τα πόδια του. Κάποτε έκανε τους άλλους να γελούν με έξυπνα λογοπαίγνια. Τώρα οι άλλοι γελούν με τα λάθη που κάνει στη γλώσσα τους. Κάποτε ήξερε πώς να κινείται στην κοινωνία, ήξερε τους κανόνες του παιχνιδιού, ήξερε και τους παίχτες. Τώρα βρίσκεται μπροστά στην ψυχρή πρότα μιας δημόσιας υπηρεσίας, βέβαιος ότι δεν υπάρχει ένα πρόσωπο που θα τον γνωρίζει, ένα πρόσωπο που θα του δώσει ένα χαμόγελο παραπάνω, ένα πρόσωπο που θα αναγνωρίσει ότι πίσω από την εθνικότητα κρύβεται ένας άνθρωπος και μια ζωή. Η όποια εύνοια σε ξένο τόπο είναι όντως μεγάλη έκπληξη.

Τι θα μπορούσε να υποκινήσει την καρδιά ενός Βοόζ να κάνει αυτήν την έκπληξη; Από που έλαβε μάτια για να δει πέρα από την «ξένη» Μωαβίτισσα στην άξια ψυχή της Ρουθ;

Πολλοί ήταν οι άλλοι μέσα στον Ισραήλ που δεν θα της είχαν δώσει σημασία, ίσως και να την είχαν διώξει. Κίνητρα θα είχαν πολλά. Εχθρικές σχέσεις στο παρελθόν. Αναφορά στον προπάτορα των Μωαβιτών Λωτ που διάλεξε την πιο εύφορη γη και άφησε τη χειρότερη για τον Άβραμ. Ιεροί πόλεμοι στους οποίους ο Θεός είχε οδηγήσει το λαό Του. Εκδικητικές προσευχές μέσα από τους ψαλμούς. Παραινέσεις της ΠΔ για αγιότητα, αποφυγή της μίανσης από ειδωλολάτρες ξένους (πόσο μάλ-

λον ξένες!). Προφητικοί καταδικαστικοί χρησιμοί έναντι των γύρω εθνών. Αν ήθελε κανείς να φερθεί σκληρά, ή έστω, απλά να αδιαφορήσει για ξένους, μπορούσε να νιώθει ιστορικά, «Βιβλικά», ακόμα και θεολογικά δικαιολογημένος.

Η γραμμή της ΠΔ που παρουσιάζει αυτές τις αρνητικές πτυχές είναι λίγο-πολύ γνωστή. Όσοι σύγχρονοι αρκούνται στην επιφανειακή ανάγνωση μπορούν να συνοδέψουν εκείνο το πλήθος των Ισραηλιτών που μέχρι και την εποχή του Χριστού ήταν ικανοί να δουν στον ξένο μόνο ένα επικίνδυνο μίasma ή μια απειλή στον τρόπο ζωής τους.

Αν έχει κανείς καρδιά σαν του Βοόζ, καρδιά κατά την καρδιά του Θεού, η ματιά του γίνεται διεισδυτικότερη. Εκείνος που θα πρόσεχε τον ξένο, έχει και την οξυδέρκεια να δει τι πραγματικά λέει ο Λόγος του Θεού για τον ξένο. Το θέμα της σχέσης του Ισραήλ με τα έθνη γενικά και με τον ξένο συγκεκριμένα έχει τεράστιες διαστάσεις.¹ Εξάλλου, ο «ξένος» μπορεί να εννοηθεί με διάφορους τρόπους, ανάλογα με το κειμενικό και ιστορικό πλαίσιο, καθώς και την ορολογία. Οι όροι που αναφέρονται στους ξένους δείχνουν διαφορετικές εμφάνσεις.²

Η προσέγγιση που ακολουθεί στηρίζεται σε μερικούς από τους βασικότερους άξονες της θεολογίας της Παλαιάς Διαθήκης.

1. Η δημιουργία

«ἀπ' ἀρχῆς ὁμως δὲν ἐγενεν οὕτω . . .». Τα λόγια που ο Χριστός είπε για να στηλιτεύσει αντιλήψεις της εποχής Του για το διαζύγιο (βασιζόμενες σε χωρία της Πεντατεύχου), ισχύουν και για το θέμα των ξένων. Η θεολογία, η νομολογία, οι εκάστοτε συνθήκες της ΠΔ, πρέπει πάντα να φιλτράρονται μέσα από το ερμηνευτικό πρίσμα του «απ' αρχής» της δημιουργίας. Πριν από τη δημιουργία του Ισραήλ υπήρξε η δημιουργία του κόσμου. Ο Ισραήλ πλάσθηκε μέσα στον προϋπάρχοντα σκοπό του δημιουργού του κόσμου. Το «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν καὶ κυριεύσατε αὐτήν» (Γεν. 1:28) απευθύνεται σε κάθε άνθρωπο πλασμένο κατά την εικόνα του Θεού. Ο άνθρωπος, ο οποιοσδήποτε άνθρωπος, ο άνθρωπος ως άνθρωπος, έξω από εθνικές και φυλετικές κατηγορίες, στέκει ενώπιον του Θεού με την απουσία που ο Θεός του έχει αναθέσει. Αν οι άνθρωποι πρόκειται να σκορπιστούν σε κάθε γωνιά της γης, ωστόσο θα υπάρχει κάτι κοινό μεταξύ τους: θα είναι όλοι τους ανεξαιρέτως φορείς της θείας εικόνας, με όλες τις δυνατότητες αλλά και τις ευθύνες που αυτή συνεπάγεται.

2. Η αρχέγονη ιστορία

Τα έθνη αποτελούν σύμπτωμα της ιστορίας. Η πώση του ανθρώπου οδηγεί σε σταδιακά ρήγματα σχέσεων: ο άνθρωπος από το Θεό (Γεν. 3), ο άνδρας από τη γυναίκα (Γεν. 3), αδελφός από αδελφό (Γεν. 4), πατέρας από γιο (Γεν. 9), και τέλος, έθνος από έθνος (Γεν. 11). Το ρήγμα όμως των εθνών στη Βαβέλ κρύβει μέσα του κάτι το ελπιδοφόρο. Ο Θεός απαντά στην ύβρη των ανθρώπων εγκλωβίζοντας τους στην περιοριστική ταπείνωση της γλωσσικής απομόνωσης και της γεωγραφικής εξάπλωσης. Οι άνθρωποι πλέον υπάρχουν ως μέλη φυλών και γλωσσών και λαών. Κανένα απ' αυτά τα έθνη δεν κάνει υπέρβαση της ιστορίας, όλα τίθενται μέσα στους αγώνες, τους φόβους και τους κινδύνους που η ιστορία δημιουργεί. Κανένα απ' αυτά τα έθνη δεν μπορεί να εκφράσει το απόλυτο και ολοκληρωτικό, όλα υποχρεώνονται να συνειδητοποιήσουν το πεπερασμένο της εθνικής τους ύπαρξης. Το κεφ. 10 έχει προετοιμάσει το έδαφος για την ερμηνεία αυτής της κατάστασης: τα έθνη είναι εβδομήντα, ο αριθμός τους δεν είναι τυχαίος – άρα βρίσκονται κάτω από τη θεία επίβλεψη και κυριαρχία.

3. Η εκλογή του Ισραήλ

Μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο συντελείται η εκλογή του Αβραάμ, του προπάτορα του λαού Ισραήλ. Ναι είναι αλήθεια ότι ο Θεός σκοπεύει να ευλογήσει το λαό που θα προκύψει απ' αυτόν, αλλά ο στόχος πίσω απ' όλ' αυτά παραπέμπει στη δημιουργία: «και θέλουσιν εύλογηθῆ ἔν σοι πάσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς» (Γεν. 12:3). Η εκλογή του Ισραήλ δεν έφερε αλλαγή στο θείο σχέδιο. Ο Ισραήλ εκλέχθηκε από τα έθνη για να έρθει μέσω αυτού η ευλογία στα έθνη. Όμως για να γίνει αυτό ο Ισραήλ πρέπει να είναι άγιος, δηλαδή πρέπει να ξεχωρίζει από τα έθνη. Η αρχή αυτή έχει τεράστια σημασία αν θέλουμε να καταλάβουμε την ένταση ανάμεσα στις θετικές και στις αρνητικές αντιλήψεις του ξένου. Ναι, ο Θεός θέλει να ευλογήσει όλα τα έθνη. Όμως, ο τρόπος που θα τα ευλογήσει είναι μέσω ενός λαού που θα διαφέρει από τα έθνη. Άρα, ο Ισραήλ πρέπει να προστατευθεί από ξένους εχθρικούς λαούς που θα μπορούσαν να αφανίσουν τον ίδιο και τη μαρτυρία του από το πρόσωπο της γης. Έτσι εξηγούνται τα χωρία που επικαλούνται τη θεία προστασία ή ακόμα και εκδίκηση μπροστά στην απειλή των εχθρικών εθνών. Επίσης, ο Ισραήλ πρέπει να προστατευθεί από ξένα ήθη, από τρόπους ζωής που πηγάζαν από αφοσίωση σε άλλους θεούς. Ο γάμος με ξένη γυναίκα θεωρούνταν επικίνδυνος επειδή μπορούσε να οδηγήσει στη λατρεία άλλων θεών. Όποτε ο ξένος θεωρείται επικίνδυνος για την αγιότητα του λαού, τότε παρουσιάζεται αρνητικά, διότι είναι αυτή η αγιότητα που

αποτελεί τελική ελπίδα για τον ξένο.

4. Η εμπειρία της ξενιτιάς

Ο ίδιος ο Αβραάμ ένιωσε πολλές φορές τον πόνο της ξενιτιάς (Γεν. 13, 20, 23:4), ενώ ο Ιακώβ έτσι παρουσιάζει τη ζωή του (Γεν. 47:9). Διάφορα άτομα εντάχθηκαν στο λαό Ισραήλ ενώ κάποτε ήταν ξένοι (π.χ., Θάμαρ, Ραχάβ, Ρουθ). Και βέβαια ο λαός Ισραήλ γεύτηκε τον πόνο αυτό ιδιαίτερα στην Αίγυπτο (Εξ. 22:20, 23:9, Δευτ. 10:19, 23:8) αλλά και αργότερα κατά την περίοδο της αιχμαλωσίας. Η ίδια η ζωή παρουσιάζεται ως ξενιτιά ή παροικία (π.χ. Ψαλ. 119:54), μια έννοια που αναπτύσσεται ακόμα περισσότερο στην ΚΔ (Ιω. 1:14, Λουκ. 9:58, Εφ. 2:6, Εβρ. 12:22εξ. 13:14, Γαλ. 4:26, Φιλ. 3:20). Ο πόνος αυτός γίνεται κομμάτι της ιστορικής συλλογικής τους συνείδησης. Δεν μπορούν να ξεχάσουν την ιστορία τους: γεννήθηκαν ως λαός μέσα στην ξενιτιά και τη δουλεία. Μέσα στη θεία πρόνοια, ο λαός που θα κληθεί αργότερα να δείξει φιλόξενο πνεύμα σε ξένους, περνά πρώτα ο ίδιος από το ίδιο βίωμα. Ο λαός του Θεού δεν προστατεύεται από την οικονομική προσφυγιά αλλά καλείται (σύμφωνα με το πρότυπο της ενσάρκωσης του Υιού που θα ακολουθούσε), να ζήσει και αυτήν την εμπειρία σε όλο της το βάθος, για να μπορεί αργότερα να έχει μάτια να δει τον πόνο του άλλου.

Οι παράγοντες που αναφέρονται πιο πάνω αποτελούν το ερμηνευτικό πρίσμα προσέγγισης κειμένων που αναφέρονται στα άλλα έθνη και συγκεκριμένα, στον ξένο. Η οποιαδήποτε αντιμετώπιση του ξένου σε μια στιγμή της ιστορίας δεν καταργεί το γεγονός της θείας πρόθεσης που ενεργεί για την τελική ιστορική έκβαση των πραγμάτων, η οποία δεν είναι άλλη από την ευλογία των εθνών. Ωστόσο, η ιστορία είναι ακόμα βαθύτερη. Διάφορες νομοθεσίες προσθέτουν στη συνολική εικόνα.

5. Η διδασκαλία του νόμου

Οι ξένοι ήταν ελεύθεροι αλλά είναι αλήθεια ότι δεν είχαν ιδιαίτερα δικαιώματα στην κοινωνία του Ισραήλ.³ Δεν μπορούσαν να κατέχουν γη και άρα συγκαταλέγονταν στους φτωχούς της κοινωνίας, μαζί με τη χήρα και το ορφανό. Αυτό σήμαινε ότι έπρεπε η δικαιοσύνη να τους προστατεύει και η κρίση τους να μην διαστρέφεται (Δευτ. 24:17). Απολάμβαναν τα δέκατα των αφιερωμάτων (Δευτ. 26:13). Είχαν ως τροφή τους πεσμένους καρπούς των δέντρων, τις ελιές που είχαν απομείνει σε δέντρα, τα σταφύλια που απέμεναν μετά τον τρύγο, τα στάχυα που απέμεναν μετά τον θερισμό, κ.λπ. (βλ. Λευ. 19:10, 23:22, Δευτ. 24:19-21, Ιερ. 7:6, 22:3, Ιεζ. 22:7, Ζαχ. 7:10).⁴ Το γεγονός ότι οι ξένοι αποκλείονταν από

την ιδιοκτησία της γης εύκολα θα μπορούσε να παρεξηγηθεί ως αδιαφορία, αν δεν κατανοεί κανείς τη δομή της θεολογίας της ΠΔ. Από τις εύκολες συγκρίσεις με το σύγχρονο «κράτος δικαίου» λείπει η κατανόηση του θείου σχεδίου. Ο Θεός δεν πλάθει τον τέλειο λαό από τη μια στιγμή στην άλλη, αλλά εισβάλλει και εργάζεται μέσα στην ιστορία ενός λαού για να την οδηγήσει σταδιακά προς την πραγμάτωση του θελήματος Του. Η γη δεν ανήκει στον ξένο επειδή η υπόθεση της γης αποτελεί μέρος της διαθήκης του Θεού με το λαό Του. Ο Θεός δωρίζει γη στο λαό Του, ή μάλλον καλύτερα, «δανείζει» τη γη στο λαό Του για να είναι καλός οικονόμος της. Εφόσον ο λαός φερθεί σύμφωνα με τα διατεταγμένα της διαθήκης, το ποτήρι της ευλογίας του Θεού θα υπερχειλίσει για να αγγίξει καθέναν που πλησιάζει αυτόν το λαό, με απώτερο τελικά σκοπό να ευλογηθούν όλα τα έθνη μέσα από την ευλογία του Ισραήλ. Για να λειτουργήσει η διαθήκη, η γη πρέπει να είναι στα χέρια του λαού του Θεού. Από εκεί και πέρα, αυτός ο λαός του Θεού καλείται να είναι υπάκουος, να έχει την καρδιά και τα μάτια του Θεού του, διότι μαζί με την προσδοκώμενη ευλογία για την υπακοή υπάρχει και η επαπειλούμενη κατάρρα για την ανυπακοή. Συνεπώς, ο Ισραήλ δεν πρέπει να είναι ανεξάρτητος ιδιοκτήτης της γης αλλά πιστός διαχειριστής της.

Ακόμα και μέσα στις Δέκα Εντολές εμφανίζεται το ενδιαφέρον του Θεού για τον ξένο. Ο νόμος περί Σαββάτου δεν προσφέρεται ως μέσο ξεκούρασης της ελίτ της κοινωνίας εις βάρος εκείνων που βρίσκονται στο περιθώριο της. Αντίθετα, ενώ οι κοινωνικές διακρίσεις υπάρχουν ως φαινόμενο της ιστορίας, η ανάπαυση του Σαββάτου, μαρτυρώντας για τον ερχομό της βασιλείας, εξισώνει τους πάντες: «*ή ημέρα όμως ή έβδομη είναι σάββατον Κυρίου του Θεού σου· μή κάμης εν ταύτη ούδεν έργον, μήτε σύ, μήτε ο υιός σου, μήτε ή θυγάτηρ σου, μήτε ο δούλος σου, μήτε ή δούλη σου, μήτε τὸ κτήνός σου, μήτε ο ξένος σου, ὁ ἐντός τῶν πυλῶν σου*» (Εξ. 20:10, βλ. 23:12).⁵ Ο Ισραήλ δεν μοιράζεται μόνο τη δουλειά του με τους ξένους αλλά και την ανάπαυση του, κάτι που ο Φαραώ δεν ήταν ιδιαίτερα πρόθυμος να μοιραστεί με τον Ισραήλ (βλ. Εξ. 5:4-9). Εξάλλου, η εντολή του Σαββάτου στην Έξοδο συνδέει την ανάπαυση του Σαββάτου με την ανάπαυση του Θεού στη δημιουργία. Ο ξένος προσκαλείται να γευτεί μαζί με τον Ισραήλ την ανάπαυση του Θεού.

Όταν επαναλαμβάνονται οι εντολές στο Δευτερονόμιο 5 παρατηρούμε εκεί ένα νέο κίνητρο για την ανάπαυση του Σαββάτου: «... *διὰ τὴν ἀνάπαυθῆν ὁ δούλος σου καὶ ἡ δούλη σου καθὼς σύ. Καὶ ἐνθυμοῦ, ὅτι ἦσο δούλος ἐν τῇ γῆ τῆς Αἰγύπτου· καὶ Κύριος ὁ Θεός σου σὲ ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ἐξηπλωμένῳ· διὰ τοῦτο Κύριος ὁ Θεός σου προσέταξεν εἰς σὲ τὴν φυλάττης τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου*». Η έμφαση της εντολής είναι στους δούλους, αλλά σ' αυτήν την κατηγορία συμπεριλαμβάνονται και οι ξένοι. Εκείνο που έχει ενδιαφέρον είναι ότι ο λαός καλείται να δει τη «ρουτίνα» της εβδομαδιαίας ιστορίας του ως αναπαραγωγική της λυτρωτικής δράσης του Θεού. Ο Ισραήλ ζούσε ως δούλος στην ξενιτιά κι ο Θεός ήρθε και τον απελευθέρωσε. Τώρα ο Ισραήλ έχει ξένους δούλους και μιμούμενος το Θεό Του (κατά την εικόνα του Οποίου είναι πλασμένος), τους απελευθερώνει κάθε Σάββατο για να γευτούν μαζί του την ανάπαυση. Συνεπώς, η κοι-

νωνία του Ισραήλ καλείται να αντικατοπτρίζει τη λυτρωτική δράση του Θεού. Στην κοινωνία του Ισραήλ πρέπει να χτυπά η καρδιά του Θεού: «*Καὶ ξένον δὲν θέλεις καταδυναστεύσει διότι σεῖς γνωρίζετε τὴν ψυχὴν τοῦ ξένου, ἐπειδὴ ξένοι ἐστάθητε ἐν τῇ γῆ τῆς Αἰγύπτου*» (Εξ. 23:9).

Μήπως όμως η εντολή αυτή θα μπορούσε να εφαρμοστεί με απλή αδιαφορία για τον ξένο;⁶ Σύμφωνα με το Λευϊτικό υπάρχει περισσότερο βάθος σ' αυτήν απ'

ότι θα έβλεπε κανείς εκ πρώτης όψης: «*Καὶ ἐὰν τις ξένος παροικῆ μετὰ σοῦ ἐν τῇ γῆ ὑμῶν, δὲν θέλετε θλίψει αὐτόν· ὁ ξένος, ὁ παροικῶν μετὰ σοῦ, θέλει εἶσθαι εἰς ἐσᾶς ὡς ὁ αὐτόχθων, καὶ θέλεις ἀγαπᾶ αὐτόν ὡς σεαυτόν· διότι ξένοι ἐστάθητε ἐν γῆ Αἰγύπτου. Ἐγὼ εἶμαι Κύριος ὁ Θεός σας*» (Λευϊτ. 19:33-34, βλ. Δευτ. 10:19). Ο Ισραηλίτης όχι μόνο δεν πρέπει να προκαλέσει θλίψη στον ξένο αδικώντας τον, αλλά καλείται να τον εισαγάγει πλήρως στην κοινωνία του ως δικό του άνθρωπο: «θέλει εἶσθαι εἰς ἐσᾶς ὡς ὁ αὐτόχθων»! Πρέπει να τον δει όπως βλέπει τον οποιονδήποτε άλλο Ισραηλίτη, αλλά αυτό σημαίνει κάτι ακόμα βαθύτερο: πρέπει να τον αγαπήσει σαν τον εαυτό του. Ο ξένος όχι μόνο είναι «ένας από μας», είναι «ο ίδιος μου ο εαυτός»! Εδώ συντελείται η υπέρβαση της βιολογικής συγγένειας. Ο ξένος έχει ψυχική και ιστορική συγγένεια με τον Ισραηλίτη διότι ο Ισραηλίτης στάθηκε και αυτός ξένος στην Αίγυπτο. Άρα γνωρίζει τα συναισθήματα του ξενιτεμένου, ξέρει πως να ταυτιστεί,

Ο Θεός δωρίζει γη στο λαό Του, ή μάλλον καλύτερα, «δανείζει» τη γη στο λαό Του για να είναι καλός οικονόμος της. Εφόσον ο λαός φερθεί σύμφωνα με τα διατεταγμένα της διαθήκης, το ποτήρι της ευλογίας του Θεού θα υπερχειλίσει για να αγγίξει καθέναν που πλησιάζει αυτόν το λαό, με απώτερο τελικά σκοπό να ευλογηθούν όλα τα έθνη μέσα από την ευλογία του Ισραήλ

έχει κοινό έδαφος και δεν έχει ο ίδιος λόγο να νιώθει ανώτερος. Αν τώρα είναι ελεύθερος είναι επειδή η χάρη του Θεού τον ελευθέρωσε. Κι αν έχει τώρα δική του γη είναι επειδή ο Θεός του την χάρισε. Η ίδια του η ύπαρξη οφείλεται στη χάρη του Θεού. Ζώντας από τη χάρη του Θεού γίνεται ο ίδιος αγωγός της.

Όχι μόνο είχε ιστορική συγγένεια με τον ξένο ο Ισραηλίτης. Ακόμα και τώρα έπρεπε να βλέπει τον εαυτό του ως έναν ευεργετημένο ξένο. Όπως προαναφέραμε, πραγματικός ιδιοκτήτης της γης δεν ήταν ο ίδιος. Ο Θεός είχε πει: «ιδική μου είναι ή γη· διότι σεις είσθε ξένοι και πάροικοι εμπροσθέν μου» (Λευϊτ. 25:23, βλ. επίσης Ψλ 14, 38:13, 118:19). Αν μια Ρουθ σταχυολογούσε στα χωράφια του Βοόζ, ο ίδιος ο Βοόζ έπρεπε να νιώθει ότι σταχυολογούσε στα χωράφια που η χάρη του Θεού του είχε χαρίσει.

6. Η κριτική των προφητών

Το ότι ο Ισραήλ πάμπολλες φορές στην ιστορία του δεν έδειξε την πρόεπουσα καλοσύνη στον ξένο είναι γνωστό.⁷ Όπως έχει διαπιστωθεί από πολλούς, κανένα έθνος δεν έχει δημοσιεύσει σε τέτοιο βαθμό τα αμαρτήματα του. Η προφητική κριτική θυμίζει τη θεία επαγγελία αλλά θυμίζει και το δρόμο προς αυτήν. Ενώ από τη μια μεριά πάντα επιμένει ότι ο λαός δεν πρέπει να υιοθετεί τους θεούς και τα ήθη των ξένων λαών, από την άλλη επιμένει εξίσου στη δικαιοσύνη προς τον ξένο: «διότι εάν αληθώς διορθώσητε τὰς ὁδοὺς σας . . . εάν δὲν καταδυναστεύητε τὸν ξένον . . . τότε θέλω σὰς κάμει νὰ κατοικήτε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐν τῇ γῆ τὴν ὅποιαν ἔδωκα εἰς τοὺς πατέρας σας εἰς αἰῶνα αἰῶνος» (Ιερ. 7:5-7). Η αδικία προς τον ξένο ισοδυναμεί με ἔλλειψη φόβου Θεού (Μαλ. 3:5). Σε πολλά κείμενα τονίζεται η δυνατότητα του ξένου να γίνει μέρος της κοινότητας του λαού του Θεού (π.χ. Ησ. 56). Αρχίζει να γίνεται ευκρινέστερο το εσχατολογικό ὄραμα μιας ημέρας όπου ο Θεός του Ισραήλ θα γίνει Θεός των εθνών (Ησ. 19:24-25, Μιχ. 4:1-2). Κάποια μέρα τα έθνη θα έρθουν στον Ισραήλ να μάθουν την οδό του Κυρίου.

Όταν η Ρουθ εκφράζει απορία με την απροσδόκητη φιλοξενία του Βοόζ, καταθέτει την ἔκπληξη του ανθρώπου μπροστά στην εισβολή της βασιλείας του Θεού. Η καλοσύνη του δίκαιου Ισραηλίτη Βοόζ εμπνεόταν από την ελπίδα ενός νέου κόσμου και ἔδινε ἔκφραση σ' αυτόν πολύ πριν από την ιστορική του πραγμάτωση. Η Ρουθ γίνεται δεκτή, γίνεται μέλος της οικογένειας, εντάσσεται στο γενεαλογικό δέντρο του Δαβίδ . . . και τελικά του Ιησού Χριστού. Άρα, η ελπίδα «γεννά» τον νέο κόσμο. Τι λογικό λοιπόν, εξαιτίας του απογόνου αυτών των δύο, του δίκαιου Βοόζ και της ξένης Ρουθ, να μπορεί ο απ. Παύλος να πει σε ανθρώπους των εθνών:

Διὰ τοῦτο ἐνθυμείσθε ὅτι σεις οἱ ποτε ἔθνηκοὶ . . . ὅτι ἦσθε ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι ἀπὸ τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ὄντες ἐν τῷ κόσμῳ χωρὶς Θεοῦ. Τώρα ὁμως διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σεις οἱ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγγίνεστε πλησίον διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ (Εφ. 2:11-13).

Υποσημειώσεις

¹ Για μελέτες σχετικές με την αντίληψη της ΚΔ για τα έθνη γενικά, βλ. Walter Brueggemann, *Theology of the Old Testament* (Minneapolis: Fortress Press, 1997), 492-551. Horst Dietrich Preuss, *Old Testament Theology*, trans. L. G. Perdue (Louisville: Westminster John Knox Press, 1996), 2:284-307.

² Οι διαφορετικές λέξεις που χρησιμοποιούνται για τον ξένο στην ΠΔ αποτελούν ήδη μια μαρτυρία ότι η έννοια του ξένου μπορεί να διαφέρει από περίπτωση σε περίπτωση. Η λέξη «ζαρκ» αναφέρεται όχι μόνο σ' αυτό που είναι ξένο αλλά και σ' αυτό που είναι παράξενο ή απαγορευμένο, ενώ πολλές φορές αναφέρεται σε πολιτικούς εχθρούς ή σε ξένους θεούς. Οι λέξεις «τοσάβ» και περισσότερο «νεκάρ» παρουσιάζουν τον ξένο πιο αρνητικά, ενώ η λέξη «γκερ» πολύ πιο θετικά. Στους Ο' η λέξη «γκερ» συχνά μεταφράζεται «προσήλυτος».

³ Ο DeVaux τους παραλληλίζει με τους περιοίκους της Σπάρτης, οι οποίοι ήταν ελεύθεροι αλλά δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα. Roland De Vaux, *Ancient Israel: Its Life and Institutions*, trans. J. McHugh (Grand Rapids: Eerdmans, 1961), 74-75.

⁴ Αυτ., 75.

⁵ Βέβαια, στις ραβινικές παραδόσεις θεωρούνταν συνήθως ότι ο «ξένος» που αναφέρεται εδώ είναι ο «γκερ τσαντίκ» (ο δίκαιος ξένος) και όχι ο «γκερ τοσάβ» (ο απερίτμητος ξένος). Όμως, βλ. H. R. Cole, "The Sabbath and the Alien," *Andrews University Seminary Studies*, Autumn 2000, 38: 2: 223-29.

⁶ Βλ. Mark Sneed, "Israelite Concern for the Alien, Orphan, and Widow: Altruism or Ideology?" *Zeitschrift für die Alttestamentlich Wissenschaft* 111:4, 1999 (498-507). Επιχειρηματολογία όπως του Sneed, ότι όλοι οι νόμοι της ΠΔ που προβλέπουν κάτι θετικό για τον ξένο αποτελούν εκφράσεις της καθεστηκυίας τάξης με τις οποίες καθιστούσε τη συνείδηση της, δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή. Όταν κάθε τι το αρνητικό αποτελεί μαρτυρία κατά των Γραφών ενώ κάθε τι το θετικό δεν γίνεται δεκτό ως αποδεικτικό στοιχείο υπέρ του μηνύματος των Γραφών, τότε ο Sneed είναι ἔνοχος της ίδιας αδικίας που αποδίδει στις Γραφές.

⁷ Για εκτενή έρευνα σχετικά με τη θέση των ξένων κατά την περίοδο μετά την αιχμαλωσία, βλ. Daniel L. Smith-Christopher, "Between Ezra and Isaiah: Exclusion, Transformation, and Inclusion of the Foreigner in Post-Exilic Biblical Theology," in *Ethnicity and the Bible*, ed. Mark G. Brett (Leiden: E. J. Brill, 1996). ❀

Ο Τζεφφ Μπάλντον είναι διευθυντής της Βιβλικής Σχολής και ιεροκήρυκας στην Ε.Ε.Ε. Αμαρουσίου.

Ελλάδα, μετανάστευση και διαφοροποίηση κοινωνικών πραγματικοτήτων

της κας Μ. Μαργαρώνη

**Η μετατροπή της Ελλάδας από χώρα
αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών**

Εισαγωγικά

Η μετανάστευση αποτελεί ένα ιδιαίτερα σύνθετο φαινόμενο που περιλαμβάνει πολλές και διαφορετικές πτυχές. Καταρχήν η μετανάστευση είναι ένα κατεξοχήν πολιτικό φαινόμενο, καθώς εμπλέκονται χώρες εκκίνησης και χώρες άφιξης μεταναστών, οι οποίες εξ ορισμού έχουν πολιτική ταυτότητα.¹ Επιπλέον, η μετανάστευση είναι σημαντικό οικονομικό φαινόμενο, μια και συνεπάγεται συνεχείς μετακινήσεις (φθηνού) εργατικού δυναμικού και, συνεπώς, κεφαλαίου.² Η μετανάστευση είναι επίσης φαινόμενο κοινωνικό, καθώς λαμβάνει χώρα μέσα στην κοινωνία και αποτελεί αναπόσπαστη πτυχή της κοινωνικής πραγματικότητας και του καθημερινού βίου.³ Από τη στιγμή που η μετανάστευση σχετίζεται άμεσα με ανθρώπινα δικαιώματα και με νόμους και διακηρύξεις που τα ορίζουν, αποκτά τόσο νομικό,⁴ όσο και ηθικοφιλοσοφικό⁵ περιεχόμενο. Η εκάστοτε μετανάστευση έχει και μία ιστορική και ανθρωπογεωγραφική ταυτότητα,⁶ καθώς – αν και αναμφίβολα φαινόμενο διαχρονικό και υπερτοπικό – χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες χωρικές και χρονικές συντεταγμένες: το εκάστοτε μεταναστευτικό ρεύμα αφορά μια (ακόμη και με την ευρεία έννοια) συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα που μετανάστευσε μέσα σε ένα οροθετημένο χρονικό διάστημα με συγκεκριμένη χώρα αφηρηθείας και συγκεκριμένες χώρες ενδιάμεσου ή τελικού προσδιορισμού.⁷ Τέλος, η μετανάστευση χα-

ρακτηρίζεται από μία έντονη ανθρωπολογική χροιά, καθώς αγγίζει θέματα πολυπολιτισμικότητας, ιστορίας διακίνησης ιδεών και πολιτισμών, και σε τελική ανάλυση γίνεται αφηρηθεία επαναδιαπραγμάτευσης ιδεολογιών, ταυτοτήτων και κοινωνικών πραγματικοτήτων.

Το παρόν άρθρο αποτελεί μια ανθρωπολογική προσέγγιση του μεταναστευτικού φαινομένου, και συγκεκριμένα των μεταναστευτικών ρευμάτων από την Ελλάδα προς το εξωτερικό τους τελευταίους δύο αιώνες. Μέσα από μια ιστορική αναδρομή των μεταναστευτικών διαδρομών των Ελλήνων από το 19^ο αιώνα και εξής, το παρόν άρθρο εστιάζει στις διαφοροποιήσεις των κοινωνικών πραγματικοτήτων που συντελέστηκαν στην Ελλάδα και οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τη μετατροπή της τελευταίας από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών και κατ' επέκταση την αλλαγή των κοινωνικών ταυτοτήτων, και επομένως των συμπεριφορών, των Ελλήνων από αυτή του μετανάστη σε αυτή του “γηγενή”.

*Η Ελλάδα ως χώρα
αποστολής μεταναστών*

Ο μεσογειακός χώρος χαρακτηρίζεται από πλούσια μεταναστευτική παράδοση και από ένα είδος πολιτισμικής συνάντησης, που άλλοτε μπορεί να είναι συνεργασία, όπως συνέβαινε περισσότερο σε παλιότερες μεταναστευτικές μορφές στο μεσογειακό χώρο, και άλλοτε μπορεί να παίρνει τη μορφή της αντιπαράθεσης, όπως συμβαίνει στην εποχή μας.⁸ Η Ελλάδα, αντιπροσωπευτικό τμήμα του μεσογειακού αυτού χώρου, αποτελεί επίσης μια περίπτωση με γερή παράδοση μετανάστευσης ήδη από το 19^ο αιώνα. Την περίοδο εκείνη οι χώρες προορισμού των Ελλήνων μεταναστών ήταν οι Η.Π.Α., η Τουρκία, η Ρουμανία, η Ρωσία και η Αίγυπτος.

Το πρώτο πραγματικά πολυπληθές κύμα μετανάστευσης έλαβε χώρα από το 1900 ως το 1920, χρονική περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας 400.000 Έλληνες μετανάστευσαν προς την Αμερική που αποτελούσε έναν πραγματικό πόλο έλξης για τους μετανάστες παρόλο τις δυσκολίες που συναντούσαν και τις ρατσιστικές δυσκολίες που βίωναν.⁹ Γενικά η περίοδος 1815-1914 ήταν η περίοδος των μεγαλύτερων μαζικών μεταναστεύσεων στην παγκόσμια ιστορία. Πάνω από εξήντα εκατομμύρια άνθρωποι μετανάστευσαν από την Ευρώπη μεταξύ άλλων και στην Αμερική.¹⁰

Το 19^ο αιώνα η Αμερική θεωρούνταν η “γη της επαγγελίας” για τον κάθε κοινό κάτοικο της Ευρώπης, της Ελλάδας συμπεριλαμβανομένης. Από την πλευρά των Η.Π.Α. κατασκευάστηκε με ιδιαίτερη προσοχή και επιμέλεια μία εικόνα την οποία μπορούσαν να εξάγουν ανά τον κόσμο για να προσελκύσουν εργάτες για την

καλλιέργεια της γης. Κάνοντας χρήση θελκτικών αφισών, βάζοντας αγγελίες σε ξένες εφημερίδες και προωθώντας χάρτες ανά την Ευρώπη, τόνιζαν τον πλούτο της αμερικάνικης αγροτικής υπαίθρου και την εν δυνάμει ευημερία εκείνων που θα μετανάστευαν στο “Νέο Κόσμο” για να την καλλιεργήσουν. Ένα πλήθος δημοσίων και ιδιωτικών φορέων εργάστηκαν για την ενθάρρυνση και την προαγωγή της μετανάστευσης προς την Αμερική: φορείς της επίσημης κυβερνητικής πολιτικής, ειδικά πολιτικά γραφεία που είχαν δημιουργηθεί στις επιμέρους πολιτείες, πλήθος εμπορικές εταιρίες (λ. χ. σιδηροδρομικές, ατμοπλοϊκές), θρησκευτικές οργανώσεις, ακόμη και Αμερικανοί πολίτες που κατέφθαναν στην Ευρώπη απλά και μόνο για να παρακινήσουν τους κατοίκους της για μετανάστευση. Ιδρύθηκαν μάλιστα και ειδικές εταιρίες μετανάστευσης για τη διευκόλυνση εκείνων που έδειχναν πρόθυμοι να μεταναστέψουν.

Όλοι αυτοί οι φορείς εργάζονταν συστηματικά για την κατασκευή και την προώθηση μιας δελεαστικής εικόνας της Αμερικής. Επιμέρους πτυχές αυτής της εικόνας ήταν η δημοκρατικότητα της χώρας, καθώς κατάφερε να βάλει τέλος στην κερδοφόρα επιχείρηση της σκλαβιάς, η κοινωνική της ευαισθησία, όπου η κοινωνική ισότητα, η ελεύθερη δημόσια εκπαίδευση, η ευκολία απόκτησης της αμερικανικής υπηκοότητας και η εξάλειψη της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας ήταν πλέον η νέα κοινωνική πραγματικότητα. Επιπλέον, οι φορείς αυτοί καλλιεργούσαν και στη συνέχεια προωθούσαν στις μάζες των συρρικνωμένων οικονομικά ευρωπαϊκών κρατών το κοινώς αποκαλούμενο “αμερικάνικο όνειρο”, που περιλάμβανε ένα υψηλό βιοτικό επίπεδο ζωής, όπως για παράδειγμα βελτίωση της διατροφής, της οικίας, της ενδυμασίας, της ιατρικής περίθαλψης και της εκπαίδευσης. Στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, της Ελλάδας συμπεριλαμβανομένης, οι συγκεκριμένες πτυχές του “αμερικάνικου ονείρου” τονίζονταν ακόμη περισσότερο, λόγω της μεγαλύτερης φτώχειας που επικρατούσε.

Την περίοδο εκείνη οι περισσότεροι Έλληνες, όπως άλλωστε και πολλοί Ιταλοί και Πολωνοί, μετανάστευσαν με την ελπίδα να εργαστούν στην αμερικανική υπαίθρο, να αποκτήσουν κεφάλαιο για να το επενδύσουν στον αγροτικό τομέα στη χώρα καταγωγής τους αμέσως μετά την επιστροφή τους. Πέραν του οικονομικού κινήτρου για μετανάστευση, ισχυρό κίνητρο αποτελούσε και η απόκτηση κοινωνικού *status* που θα αποκτούσαν οι επαναπατρισθέντες μετανάστες λόγω της οικονομικής τους ανάδειξης στη χώρα υποδοχής και για το οποίο θα μπορούσαν να υπερηφανευτούν στους συμπατριώτες τους που δεν επέλεξαν το δρόμο του ξενιτεμού.¹¹ Τελικά, η διαφημιστική καμπάνια για τη “γη της επαγγελίας” απέφερε τα επιθυμητά αποτελέσματα, και έτσι ήδη τη δεκαετία του 1910 το 28,5% των ατόμων που ζούσαν στις Η.Π.Α. είχαν γεννηθεί στο εξωτερικό.¹²

Το δεύτερο μεταναστευτικό κύμα από την Ελλάδα έλαβε χώρα μετά το Β΄ παγκόσμιο πόλεμο. Αφενός πολιτικοί πρόσφυγες αριστερής ιδεολογίας αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την Ελλάδα μετά τον εμφύλιο πόλεμο και να αναζητήσουν καταφύγιο και προστασία στις χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού. Αφετέρου οικονομικοί μετανάστες, προερχόμενοι κυρίως από το φτωχό επαρχιακό χώρο, επιδίωκαν τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου, καταφεύγοντας τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική μετανάστευση. Τόποι προορισμού της εσωτερικής μετανάστευσης αποτέλεσαν τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, κυρίως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, που την περίοδο εκείνη άρχισαν να διογκώνονται πληθυσμιακά και να απλώνονται στο χώρο. Ένας μεγάλος, όμως, αριθμός Ελλήνων, και συγκεκριμένα, κατά τη χρονική περίοδο 1951 μέχρι 1970, πάνω από ένα εκατομμύριο, μετανάστευσε κυρίως προς τη Νότια Γερμανία, αλλά και άλλες χώρες εντός και εκτός της Ευρώπης (λ. χ. στο Βέλγιο κυρίως για εργασία στα ορυχεία ή στην Αυστραλία). Πρόκειται για την περίοδο ανασυγκρότησης της μεταπολεμικής Γερμανίας στον οικοδομικό, βιομηχανικό και οικονομικό τομέα, περίοδο μεγάλης οικονομικής και βιομηχανικής άνθισης της Βόρειας Ευρώπης γενικότερα. Είναι το χρονικό διάστημα κατά το οποίο το ντόπιο εργατικό δυναμικό είναι ανεπαρκές και χρειάζεται σθεναρή ενίσχυση από ξένους εργάτες, από τους λεγόμενους *Gastarbeiter*, που στην πλειοψηφία τους προέρχονται από το μεσογειακό χώρο: Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Γιουγκοσλαβία και αργότερα από χώρες της Βόρειας Αφρικής και την Τουρκία.¹³

Η μετανάστευση από την Ελλάδα προς τη Γερμανία ήταν μια καλά οργανωμένη μετανάστευση που γινόταν με βάση τις ανάγκες της χώρας υποδοχής: ο αριθμός των ξένων εργατών ήταν προκαθορισμένος και πάντα προσαρμοσμένος στις ανάγκες της ντόπιας κοινωνίας ή με άλλα λόγια η μετανάστευση ήταν με τέτοιο τρόπο οργανωμένη στις πλείστες των περιπτώσεων, ώστε για τον κάθε μετανάστη που έφτανε στη Γερμανία να υπάρχει ήδη προκαθορισμένη θέση εργασίας. Για την όλη γραφειοκρατική διεκπεραίωση για τη μετάβαση των Ελλήνων εργατών στη Γερμανία συγκροτήθηκαν – ήδη από τη γένεση του μεταναστευτικού φαινομένου στην Ελλάδα – εταιρείες που αναλάμβαναν ολόκληρη τη διαδικασία για την έκδοση των απαραίτητων εγγράφων και για τη διεξαγωγή των προαπαιτούμενων ιατρικών εξετάσεων των μεταναστών.

Η όλη οργάνωση και των δύο μεταναστευτικών ρευμάτων της Ελλάδας προς το εξωτερικό τους προσέδωσε δύο βασικά χαρακτηριστικά: α) η είσοδος των Ελλήνων μεταναστών τόσο στην Αμερική όσο και στη Γερμανία ήταν από γραφειοκρατική άποψη χωρίς ιδιαίτερους σκοπέλους και επιπρόσθετες δυσκολίες και β) οι θέσεις εργασίας των Ελλήνων μεταναστών ήταν επίση-

μα καθορισμένες με βάση διμερείς κρατικές συμφωνίες ανάμεσα στις κυβερνήσεις της εκάστοτε χώρας υποδοχής και την Ελλάδα. Και τα δύο αυτά χαρακτηριστικά τοποθέτησαν τα συγκεκριμένα μεταναστευτικά ρεύματα μέσα σε ένα εντελώς θεσμοθετημένο πολιτικό πλαίσιο, έτσι ώστε οι ξένες κυβερνήσεις αλλά και ο απλός πληθυσμός των χωρών υποδοχής να δέχονται τους Έλληνες μετανάστες στην κυριολεξία με “ανοιχτές αγκάλες”. Τίποτε από όλα αυτά δεν ίσχυσε, όπως θα δούμε στην αμέσως επόμενη ενότητα, τουλάχιστον όχι στις πλείστες των περιπτώσεων, λίγες δεκαετίες αργότερα, όταν η Ελλάδα άρχισε να μετατρέπεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών.¹⁴

Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών

Από το 1974 και εξής μειώθηκε σταδιακά η μετανάστευση προς το εξωτερικό για δύο βασικούς λόγους. Αφενός, λόγω της σχετικής οικονομικής ανόδου της Ελλάδας, λίγοι Έλληνες πλέον έφευγαν προς το εξωτερικό (*emigration*), ενώ πολλοί επέστρεφαν, τόσο ως συνταξιούχοι πρώην οικονομικοί μετανάστες όσο και αργότερα ως πρώην πολιτικοί πρόσφυγες από τις χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού.¹⁵ Έτσι, για το λόγο αυτό – μεταξύ άλλων – τις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα υπερτερεί ο αριθμός των ατόμων που έρχονται από τον αριθμό εκείνων που φεύγουν.

Επίσης από το 1974 και εξής η Ελλάδα έγινε χώρα υποδοχής μεταναστών από τον “τρίτο” κόσμο και στη συνέχεια από τις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ, κυρίως από την όμορη Αλβανία λόγω της χαοτικής κατάστασης που δημιουργήθηκε στη χώρα με την κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος το 1991 και ακόμη περισσότερο με την κατάρρευση του οικονομικού συστήματος των πυραμίδων το 1996.¹⁶ Η Ελλάδα δεν αποτελεί, βέβαια, πάντα τον τελικό προορισμό των μεταναστών και πολλές φορές είναι απλά ένας ενδιάμεσος προορισμός, ένα χώρο αναμονής για καινούρια εκκίνηση σε νέα χώρα προορισμού.¹⁷ Στην περίπτωση αυτή κάπου με λόγο για δια-μετανάστη και δια-μετανάστευση.

Και στις δύο περιπτώσεις (μετανάστευση και δια-μετανάστευση), δεδομένο είναι ότι η Ελλάδα έχει πλέον μεταβληθεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Η βασική διαφορά ανάμεσα στη μετανάστευση από την Ελλάδα τον προηγούμενο αιώνα και στη μετανάστευση προς την Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες είναι η έλλειψη ουσιαστικής πολιτικής και στρατηγικής σχεδιασμού της μετανάστευσης στη δεύτερη περίπτωση, όπου οι μετανάστες – στη συντριπτική τους πλειοψηφία – κατέφθαναν στην Ελλάδα χωρίς να έχουν προηγηθεί διακρατικές συμφωνίες και επομένως χωρίς να τους έχει εξασφαλιστεί έναν *minimum* συνθηκών διαβίωσης, όπως επίσημη θέση εργασίας που συνεπάγεται άμεσα ιατροφαρμακευτική πε-

ρίθαλψη, συνταξιοδοτούμενη εργασία, άδεια παραμονής και εργασίας και έμμεσα πιο εύκολη αποδοχή των μεταναστών από τον “ντόπιο” πληθυσμό.

Γενικά οι πολιτικές που ακολούθησε το ελληνικό κράτος για την επίσημη ενσωμάτωση διάφορων μεταναστευτικών ομάδων, τόσο των Ελλήνων μεταναστών που επέστρεφαν όσο και των “μη νόμιμων” μεταναστών, για πολλά χρόνια δεν είχαν κεντρικό στόχο, ενιαίο προσανατολισμό, συγκεκριμένη στρατηγική ή ακόμη και μακροχρόνια προοπτική. Λόγοι αυτής της επίσημης ελληνικής στάσης θα μπορούσαν να αποτελέσουν αφενός η διαφορετική φύση των πληθυσμιακών κυμάτων, αφετέρου ο αρνητισμός του ελληνικού κράτους και της κοινωνίας του προς τους “παράνομους” μετανάστες σε αντίθεση με τους “επαναπατριζόμενους” Έλληνες. Όντως, η έναρξη της διαδικασίας της “νομιμοποίησης” των πρώτων άρχισε να λάβει χώρα.¹⁸

Έτσι, για μεγάλο χρονικό διάστημα στην αρχή η αντιμετώπιση της μετανάστευσης προς την Ελλάδα ήταν ξενοφοβική και αντιμετωπιζόταν ως «κοινωνικό πρόβλημα» που προκαλούνταν στην κοινωνία υποδοχής. Η αυτονόητη σύνδεση ανάμεσα στη φτώχεια και την εγκληματικότητα σε μια σχέση αιτίας και αποτελέσματος οδηγούσε άκριτα στο συμπέρασμα ότι η φτώχεια, η αποστέρηση και η εξαθλίωση συγκεκριμένων εθνοτικών ομάδων – κυρίως των μεταναστών αλβανικής καταγωγής – εξωθούν νομοτελειακά και «μοιραία» στην παραβατικότητα.

Νέες κοινωνικές πραγματικότητες, νέα προβλήματα και νέες λύσεις

Όμως η μετατροπή της Ελλάδας από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών είναι πλέον, όπως επισημάνθηκε, μία αδιαφιλονίκητη κοινωνική πραγματικότητα, που αρχίζει να εκλαμβάνεται ως τέτοια όλο και περισσότερο. Το αποτέλεσμα αυτής της διαπίστωσης είναι ότι το μεταναστευτικό φαινόμενο και οι πρωταγωνιστές του άρχισαν να προσεγγίζονται με περισσότερο δημοκρατικό και φιλελεύθερο τρόπο, ενώ τα βιώματα της μεταναστευτικής διαδικασίας από τους ίδιους τους μετανάστες άρχισαν να αποτελούν αντικείμενο ενδιαφέροντος τόσο στην καθημερινή πραγματικότητα από τους απλούς ανθρώπους όσο και στην έρευνα από την επιστημονική κοινότητα. Η μετανάστευση προς την Ελλάδα έχει αρχίσει πλέον να αντιμετωπίζεται όχι ως πρόβλημα αλλά ως κοινωνική σχέση και ως διαδικασία, η οποία μορφοποιείται από την ίδια την οργάνωση της ελληνικής κοινωνίας.¹⁹ Επιπλέον, άρχισαν να πυκνώνουν φαινόμενα αποδόμησης του ελληνικού μύθου περί ελληνικής πολιτισμικής (εθνοτικής, θρησκευτικής και γλωσσικής) ομο(ιο)γένειας του ελληνικού πληθυσμού και να παρουσιάζεται ο πολυπολιτισμικός χαρακτή-

ρας της Ελλάδας, ιδιαίτερα σε συνδυασμό με την κατάργηση του υπαρκτού σοσιαλισμού στις γειτονικές χώρες.²⁰ Ακόμη άρχισε μια πρώτη αντίκρουση του θεμελιώδους μύθου περί αύξησης της ανεργίας των «ντόπιων» λόγω του μεταναστευτικού ρεύματος και μια πρώτη ανακατασκευή του επιχειρήματος αυτού στο εντελώς αντίθετο, ότι δηλαδή

η αύξηση των μεταναστών στην Ελλάδα οδηγεί στην αύξηση της απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού μέσα από την αύξηση της κατανάλωσης,²¹ ενώ ένα (δυστυχώς ακόμη σχετικά) μικρό μέρος της κοινωνίας άρχισε να ευαισθητοποιείται σε ζητήματα παράνομης εκμετάλλευσης του ξένου εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα και να διεξάγει αναγνωριστικές έρευνες και καταγραφές των νέων μορφών εργασίας των «ανεπίσημων» μεταναστών, να αναδεικνύει ορισμένες δύσκολες πλευρές της οργάνωσης της ζωής τους που σχετίζονται άμεσα με τις διαδικασίες της αποειδίκευσης και αποσυλλογικοποίησης της εργασίας τους, όπως επίσης και να καταδεικνύει τις αρνητικές οικονομικές και πολιτισμικές επιπτώσεις που αυτές επιφέρουν στους ίδιους τους μετανάστες.²²

Παρόλη, όμως, τη θετική προσέγγιση της μεταναστευτικής διαδικασίας και των υποκειμένων που πρωταγωνιστούν σε αυτήν, το κλίμα ανάμεσα στον ντόπιο και τον ξένο πληθυσμό παραμένει σε γενικές γραμμές ανταγωνιστικό, καθώς από την πλευρά του ντόπιου πληθυσμού κυριαρχεί η καχυποψία και η προκατάληψη για το “ξένο”, το “διαφορετικό”, το “άλλο”, και συνεπώς από την πλευρά του ξένου πληθυσμού κυριαρχεί η έλλειψη εμπιστοσύνης και πολλές φορές η αδυναμία της βίωσης του αισθήματος της οικειότητας. Και το βασικότερο πρόβλημα – κατά τη γνώμη μου – είναι ότι τα αρνητικά αυτά συναισθήματα και στάσεις εμφανίζονται ήδη από τα πρώτα βήματα της κοινωνικοποίησης των ανθρώπων (“ντόπιων” και “ξένων”), εμφανίζονται δηλαδή ήδη από το χώρο της εκπαίδευσης στα ελληνικά σχολεία, τα οποία – παρά την πολυπολιτισμική σχολική και κοινωνική πραγματικότητα – εξακολουθούν να μην έχουν πολυπολιτισμικό χαρακτήρα.

Έτσι, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη, η στάση των μαθητών γυμνασίου στην Ελλάδα απέναντι στους μετανάστες συμμαθητές τους είναι πολύ αρνητική και υπάρχουν πολλές προκαταλήψεις, όπως για παράδειγμα ότι οι ξένοι μαθητές είναι «αρρωστιάριδες» και εγκληματικοί.²³ Σύμφωνα μάλιστα με μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι Έλληνες νεαροί είναι – σε ευρωπαϊκό επίπεδο – από τους πιο εχθρικούς απέναντι στους μετανάστες.²⁴ Ως αποτέλεσμα αυτής της στάσης των Ελλήνων, οι νεαροί μετανάστες στις περισσότερες περιπτώσεις

παρουσιάζονται επιφυλακτικοί και χαρακτηρίζονται από μία αρνητική αυτο-εκτίμηση.²⁵

Οι σχέσεις αντιπαλότητας και ανταγωνισμού που εμφανίζονται στον εκπαιδευτικό χώρο ανάμεσα στους Έλληνες και τους μετανάστες εννοείται ότι μεταφέρονται, και μάλιστα με πολύ πιο ευκρινή τρόπο, στη

μετασχολική περίοδο και το χώρο εργασίας, όπου ζητήματα οικονομικής επιφάνειας και συνεπώς κοινωνικού status είναι πολύ πιο έντονα.

Οι λύσεις σε όλη αυτή την προβληματική δεν είναι ούτε απλές ούτε μονοδιάστατες. Όπως ολόκληρο το 19^ο αιώνα μέχρι και το 1917-1918 διεξαγόταν έντονος αγώνας για τα κοινωνικά δικαιώματα των ανθρώπων, έτσι η περίοδος που διανύουμε θα πρέπει να αποτελέσει αφητηρία για ένα έντονο αγώνα για τα πολιτισμικά δικαιώματα και την πολιτισμική ταυτότητα των ανθρώπων.²⁶ Επιπλέον, η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών και ο “ντόπιος” πληθυσμός της πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι οι πάλαι κοινώς αποκαλούμενοι “παράνομοι” μετανάστες ανέρχονται μαζί με τους “ντόπιους” σε συν-πρωταγωνιστές και – σε τελική ανάλυση – σε συν-διαμορφωτές της ελληνικής ιστορίας. Μια ουσιαστική, πολύπλευρη και διά βίου εκπαίδευση στην ετερότητα, και ιδιαίτερα στην αποδοχή της και στη θεώρησή της όχι ως μίσημα αλλά ως απαραίτητο πλεονέκτημα και ευλογία, θα μπορούσε να αποτελέσει μια αρχή για μια κάπως πιο αρμονική συν-αίσθηση και συν-βίωση “ντόπιων” και “ξένων”.

Η Μαίρη Μαργαρώνη είναι φιλόλογος και κοινωνική ανθρωπολόγος. Διδάσκει νέα ελληνικά στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (φυλακή αλλοδαπών) στο Βόλο.

Βιβλιογραφία

Booth, Heather (1992): *The Migration Process in Britain and West Germany. Two Demographic Studies of Migrant Populations* (Research in Ethnic Relations Series). Aldershot κ. ά.: Avebury.

Buisman, Mirjam - Muus, Philip (1992): *Internationale migratie en volkshuisvesting in de EG*, congres CECODHAS, Straatsburg, 11-15 juni 1992. Amsterdam: NCIV.

Castles, Stephen - Miller, Mark J. (1998): *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. Hong Kong: Macmillan Press.

Χριστόπουλος, Δημήτρης (2001): “Το τέλος της εθνικής ομο(ιο)γένειας: παραδοσιακές και νέες μορφές ετερότητας στην Ελλάδα” στο: Μαοβάκης, Αθ. - Παροσάνογλου, Δ. - Παύλου, Μ. (2001) (επιμ.): *Μετανάστες στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Cohen, Robin (επιμ.) (1996): *The Sociology of Migration* (The International Library of Studies on Migration, 3). Cheltenham: Elgar.

Curti, Merle - Birr, Kendall (1950): "The Immigrant and the American Image in Europe, 1860-1914" στο: *Mississippi Valley Historical Review*, XXXVII (2), September, σελ. 203-230 [παράγεται η αναδημοσίευση στο Colin, Holmes (επιμ.) (1996): *Migration in European History. Volume I* (The International Library of Studies on Migration, 4). Cheltenham: Elgar, σελ. 106-133].

Dimakos, Ioannis C. - Tasiopoulou, Katerina (2003): "Attitudes Towards Migrants: What do Greek Students Think about their Immigrant Classmates?" στο: *Intercultural Education* 14.

Duchac, René (1974): *La sociologie des migrations aux Etats-Unis* (Ecole Pratique des Hautes Etudes, sixième section : Sciences économiques et sociales, Société, mouvements sociaux et idéologies, première série : Etudes XV). Paris: Mouton - Ecole Pratique des Hautes Etudes.

Durnin, Richard G. (1974): "The Education of Immigrants in the United States: Historical Background" στο: Cave, William M. - Chesler, Mark A. (επιμ.) (1974): *Sociology of Education. An Anthology of Issues and Problems*. New York - London: Macmillan.

European Commission (2001): *Young Europeans in 2001. Technical Report*. Brussels: European Commission, Directorate General for "Education and Culture".

Fakiolas, Rossettos (1995): "Italy and Greece: From Emigrants to Immigrants" στο: Cohen, Robin (επιμ.) (1995): *The Cambridge Survey of World Migration*. Cambridge: Cambridge University Press.

Giavrimis, Panagiotis - Konstantinou, Eleni - Hatzichristou, Chryse (2003): "Dimensions of Immigrant Students' Adaptation in the Greek Schools: Self-Concept and Coping Strategies" στο: *Intercultural Education* 14.

Glytsos, Nicholas P. (1995): "Problems and Policies Regarding the Socio-Economic Integration of Returnees and Foreign Workers in Greece" στο *International Migration* 33 [παράγεται η επανέκδοση στο: Robinson, Vaughan (επιμ.) (1999): *Migration and Public Policy* (The International Library of Studies on Migration, 9). Cheltenham - Northampton, Massachusetts: Edward Elgar, σελ. 192-210].

Gouldbourne, Selina (επιμ.) (1998): *Law and Migration* (The International Library of Studies on Migration, 6). Cheltenham: Elgar.

Ιωακείμωγλου, Ηλίας (2001): "Οι μετανάστες και η απασχόληση" στο: Μαυράκης, Αθ. - Παρσάνωγλου, Δ. - Παύλου, Μ. (2001) (επιμ.): *Μετανάστες στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

King, Russel (2001): "The troubled passage: migration and cultural encounters in southern Europe" στο: King, Russel (2001) (επιμ.): *The Mediterranean Passage. Migration and New Cultural Encounters in Southern Europe*. Liverpool: Liverpool University Press.

Layton-Henry, Zig (επιμ.) (1997): *The Politics of Migration* (The International Library of Studies on Migration, 5). Cheltenham: Elgar.

Maratou-Alipranti, Laura (1988): "Courants migratoires en Grèce : mouvement de rapatriement des Grecs réfugiés politiques" στο: Association internationale des démographes de langue française (επιμ.) (1988): *Les migrations internationales. Problèmes de mesure, évolutions récentes et efficacité des politiques*. Séminaire de Calabre (8-10 septembre 1986). Paris: AIDELF.

Miller, Mark J. (2000): "International Migration in Post-Cold War International Relations" στο: Ghosh, Bimal (επιμ.) (2000): *Managing Migration. Time for a New International Regime?* Oxford: Oxford University Press.

Papastergiadis, Nikos (2000): *The Turbulence of Migration. Globalisation, Deterritorialization and Hybridity*. Cambridge: Polity Press.

Πετράκου, Ηλέκτρα (2001): "Η κατασκευη της μετανάστευσης στην ελληνική κοινωνία" στο: Μαυράκης, Αθ. - Παρσάνωγλου, Δ. - Παύλου, Μ. (2001) (επιμ.): *Μετανάστες στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ψημμένος, Ιορδάνης (2001): "Νέα εργασία και ανεπίσημοι μετανάστες στη μητροπολιτική Αθήνα" στο: Μαυράκης, Αθ. - Παρσάνωγλου, Δ. - Παύλου, Μ. (2001) (επιμ.): *Μετανάστες στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Robinson, Vaughan (επιμ.) (1996): *Geography and Migration* (The International Library of Studies on Migration, 2). Cheltenham: Elgar.

Sayad, Abdelmalek (1991): *L'immigration ou les paradoxes de l'altérité*. Bruxelles: De Boeck.

Touraine, Alain (2000): "Multiculturalisme ou communications interculturelles" στο: Barret-Ducrocq, Françoise (2000): *Migrations et errances. Forum International Migrations et Errances. Unesco, 7 et 8 juin 2000* (Académie Universelle des Cultures). Paris: Grasset.

Wets, Johan (επιμ.) - Bock, Katia, De (1997): *Internationale Migratie. Een (geo)grafische voorstelling van de redenen van vertrek*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.

Zolberg, Aristide (2000): "A nouveaux maux nouveaux remèdes : les obligations de la communauté internationale au seuil du XXIe siècle" στο: Barret-Ducrocq, Françoise (2000): *Migrations et errances. Forum International Migrations et Errances. Unesco, 7 et 8 juin 2000* (Académie Universelle des Cultures). Paris: Grasset.

Υποσημειώσεις

¹ Πρβλ. λ. χ. τις μελέτες στο βιβλίο που εκδόθηκε από τον Layton-Henry σχετικά με την πολιτική της μετανάστευσης.

² Σχετικά με το θέμα αυτό πρβλ. την μελέτη της Sassen, κυρίως σελ. 12-188 και Sayad, σελ. 61. Μάλιστα η οικονομική συνιστώσα της μετανάστευσης είναι τόσο ισχυρή ώστε η τελευταία να χαρακτηρίζεται ως ένα είδος νέο-αποικιοκρατίας. Πρβλ. Zolberg, σελ. 149. Γενικά, σύμφωνα με έρευνες που έχουν διεξαχθεί, έχει διαπιστωθεί ότι περίπου 70 δισεκατομμύρια δολάρια στέλνουν κάθε χρόνο στις πατρίδες τους (στα σπίτια τους) οι μετανάστες εργάτες, με αποτέλεσμα η διεθνής μετανάστευση να είναι δεύτερη – μετά το πετρέλαιο – σε σημασία για τη διεθνή πολιτική οικονομία. Πρβλ. Miller, σελ. 41.

³ Πρβλ. λ. χ. τις μελέτες στο βιβλίο που εκδόθηκε από τον Cohen σχετικά με την κοινωνιολογία της μετανάστευσης.

⁴ Πρβλ. λ. χ. τις μελέτες στο βιβλίο που εκδόθηκε από την Gouldbourne σχετικά με τη νομική συνιστώσα της μετανάστευσης.

⁵ Πρβλ. Zolberg, σελ. 137-149, όπου γίνεται λόγος για την ανάγκη προστασίας των χωρών που βρίσκονται σε δύσκολες συνθήκες ζωής και των ανθρώπων τους από τη διεθνή κοινότητα.

⁶ Πρβλ. λ. χ. τις μελέτες στο βιβλίο που εκδόθηκε από τον Robinson σχετικά με τη γεωγραφία της μετανάστευσης.

⁷ Πρβλ. Castles - Miller, σελ. 19-211.

⁸ Πρβλ. King, σελ. 1-21. Το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι αφενός πανόχρωμο, αφετέρου, έχοντας ως δεδομένη πραγματικότητα τα σύγχρονα φαινόμενα της παραγκομοίωσης και της αποσύνδεσης κουλτούρας και τόπου είναι τόσο επίκαιρο όσο ποτέ άλλοτε. Πρβλ. Papastergiadis, σελ. 100-121.

⁹ Πρβλ. Duchac, σελ. 27-62 και Durnin, σελ. 93-103.

¹⁰ Πρβλ. Wets - De Bock, σελ. 26.

¹¹ Πρβλ. Curti - Birr, σελ. 203-230.

¹² Πρβλ. Wets - De Bock, σελ. 28.

¹³ *Ibid.*, σελ. 30.

¹⁴ Πρβλ. Booth, σελ. 146-148.

¹⁵ Πρβλ. Maratou-Alipranti, σελ. 181-190.

¹⁶ Πρβλ. Fakiolas, σελ. 35-39.

¹⁷ Πρβλ. Buisman και Muus, σελ. 18.

¹⁸ Πρβλ. Glytsos, σελ. 155-173.

¹⁹ Πρβλ. Πετράκου, σελ. 31-56.

²⁰ Πρβλ. Χριστόπουλος, σελ. 57-80.

²¹ Πρβλ. Ιωακείμωγλου, σελ. 81-94.

²² Πρβλ. Ψημμένος, σελ. 95-126.

²³ Πρβλ. Dimakos - Tasiopoulou, σελ. 307-316.

²⁴ Πρβλ. European Commission, ολόκληρη την έκθεση.

²⁵ Πρβλ. Giavrimis - Konstantinou - Hatzichristou : σελ. 423-434.

²⁶ Πρβλ. Touraine, σελ. 295-305. ❁

Η Δημογραφική Πραγματικότητα και η παρουσία των ξένων στην Ελλάδα

του κ. Κ. Κουτσόπουλου

Ο μεγάλος αρχαίος στοχαστής Αριστοτέλης έγραψε: "Μίαν γάρ πληγὴν οὐχ' υπήνεγκεν ἡ πόλις, ἀλλ' ἀπώλετο δια τὴν ὀλιγανθρωπιάν", και πραγματικά κανένα Έθνος (πόλις) δεν μπορεί να επιζήσει αν δεν πιστεύει στη ζωή. Φαίνεται ότι η θεώρηση αυτή είχε σαν απαρχή της την αρχαία Ελλάδα και σαν εφαρμογή της την νεότερη, η οποία παρουσιάζει σοβαρό δημογραφικό πρόβλημα. Το κυριότερο βέβαια πρόβλημα ξεκινά από την ξεκάθαρη εντολή του Κυρίου μας που μας έδωσε τη σαφή εντολή «Αυξάνεσθε και πληθύνεσθε» (Γένεση 1:28, 8:1), την οποία φαίνεται ότι αδυνατούμε πλέον να ακολουθήσουμε.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η πληθυσμιακή ανασκόπηση της νεότερης Ελλάδας δείχνει καθαρά μια εξέλιξη από υψηλούς σε χαμηλούς δείκτες γεννήσεων και θανάτων, καθώς και μια δημογραφική σταθερότητα τα τελευταία χρόνια. Οι διαπιστώσεις αυτές μας οδηγούν στην αποδοχή μιας διαδικασίας στην οποία οι μεταβολές αποτελούν το κυρίαρχο στοιχείο της δημογραφικής εξέλιξης της Ελλάδας από την επανίδρυσή της μέχρι σήμερα. Εκείνο όμως που είναι σημαντικότερο είναι οι ανακατατάξεις της μεταπολεμικής περιόδου που είναι ποιοτικά πολύ διαφορετικές από αυτές των προηγούμενων ετών, οι οποίες φαίνονται επιγραμματικά στους πίνακες 1 έως 4 και αναφέρονται στις πληθυσμιακές εξελίξεις στη μεταπολεμική περίοδο.

Γεννητικότητα-Γονιμότητα: Πιο συγκεκριμένα, ενώ μεταξύ 1951 και 1980 η γεννητικότητα-γονιμότητα του πληθυσμού παρέμενε σταθερή, μετά το 1981 παρατηρείται μια σταδιακή μείωση με ρυθμό που δεν έχει ξανασημειωθεί στον Ελληνικό χώρο. Ενώ οι γεννήσεις παρέμειναν σχεδόν σταθερές σε απόλυτους αριθμούς σε όλη την διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου (γύρω στις 150χιλ. το χρόνο, όσες ήταν και το 1980), μετά το 1980 άρχισαν να μειώνονται, φθάνοντας το 2001 να είναι μόνο 102.282. Μια μείωση που φθάνει το 31% κατά τη διάρκεια 20 ετών.

Το μέγεθος των αλλαγών αυτών γίνεται πιο παραστατικά αντιληπτό μέσα από δύο δείκτες. Ο πρώτος, γνωστός και ως συντελεστής γεννητικότητας, δείχνει τον αριθμό γεννήσεων επί 1000 κατοίκων, αποφεύγοντας την εξάρτηση του αριθμού των γεννήσεων από το μέγεθος του πληθυσμού. Ο δείκτης αυτός δείχνει ότι οι γεννήσεις τη δεκαετία 1981-1990 μειώθηκαν περισσότερο

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

ΑΠΟΓΡΑΦΗ	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΛΛΗΝΕΣ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ
1951	7.632.801	7.602.230	30.571
1961	8.388.553	8.345.883	42.670
1971	8.768.641	8.684.600	84.041
1981	9.740.417	9.564.298	176.119
1991	10.259.900	10.093.869	166.031
2001	10.964.020	10.167.307	796.713

από 30% και παρέμειναν σταθερές την επόμενη δεκαετία.

Ο δεύτερος και σπουδαιότερος είναι ο συντελεστής γονιμότητας, ο οποίος αναφέρεται στο μέσο όρο των παιδιών που γεννιούνται από γυναίκες που βρίσκονται στην αναπαραγωγική ηλικία και ο οποίος από 2,1 που ήταν το 1980 (ίσως με την οριακή τιμή για την αντικατάσταση των γενιών) μειώθηκε στο 1,29 το 2000. Η μείωση αυτή δηλώνει σαφώς ότι ο ελληνικός πληθυσμός οδηγείται σε μείωση.

της γήρανης του, η οποία αυξήθηκε υπέρμετρα τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αύξηση, σχεδόν τριπλασιασμός, του ποσοστού των ηλικιωμένων ατόμων άνω των 65 ετών, που σημειώθηκε τα μεταπολεμικά χρόνια (από 6,5% το 1951 σε 12,7% το 1981 και 17% το 2001) οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση -σχεδόν υποδιπλασιασμό- της νεανικότητας του πληθυσμού (ποσοστό νέων κάτω των 14 ετών από 28,8%

το 1951 σε 15,2% το 2001) και όχι τόσο στην αύξηση της προσδοκώμενης ζωής, με αποτέλεσμα, ενώ το 1950 οι νέοι ήσαν υπερτετραπλάσιοι των ηλικιωμένων, σήμερα είναι 12% λιγότεροι.

Θνησιμότητα – Γήραση: Από την άλλη μεριά, οι θάνατοι αυξήθηκαν σταδιακά σ' όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου, φθάνοντας τις 102,5χιλ. το 2001, από 53χιλ. που ήταν το 1950. Αντίστοιχα, η αύξηση των θανάτων επί 1000 κατοίκων (συντελεστής θνησιμότητας) δείχνει μια μεταπολεμική αύξηση της τάξης του 39%.

Στην αύξηση αυτή συμμετέχουν ενεργά και τα τροχαία ατυχήματα με 2.500 νεκρούς ετησίως, που αυξάνονται με 2.500 επιπλέον από τους 40.000 τραυματισμένους. Αντίθετα στους υπολογισμούς της θνησιμότητας δεν περιλαμβάνονται οι εκτρώσεις, που στη χώρα μας διάφορες εκτιμήσεις τις υπολογίζουν μεταξύ 100.000 και 300.000 το χρόνο (ένα σημαντικό θέμα για το οποίο απαιτείται ενδελεχής συζήτηση για να γνωρίζουμε τις διαστάσεις του αλλά και τις εντολές του Κυρίου μας - Παροιμίες 6:17).

Εκείνο όμως που είναι σημαντικότερο είναι ότι η αύξηση των θανάτων δεν προήλθε από την αύξηση της νοσηρότητας του πληθυσμού, αλλά είναι αποτέλεσμα

Φυσική Κίνηση: Αυτό που έχει τελικά σημασία, όμως, είναι η φυσική κίνηση του πληθυσμού (υπεροχή γεννήσεων έναντι των θανάτων), η οποία ακολουθεί μια συνεχή πτωτική πορεία με ιδιαίτερα έντονη μείωση στη δεκαετία του 1980. Σαν αποτέλεσμα, τα τελευταία χρόνια να έχει διαμορφωθεί αρνητική τιμή, δηλαδή να παρουσιάζεται μείωση του ελληνικού πληθυσμού (τη δεκαετία 1991-2000 η μείωση των Ελλήνων ανήλθε σε 61.580 άτομα).

Κάτω από τις προϋποθέσεις αυτές μπορούμε, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, να προβλέψουμε την εξελικτική του πορεία. Έτσι, αν υποθέσουμε: πρώτον ότι η θνησιμότητα θα παραμείνει σταθερή στο επίπεδο των ειδικών συντελεστών θνησιμότητας της δεκαετίας του 1990, δεύτερον, ότι είναι δυνατόν η γονιμότητα να επανακάμψει στο επίπεδο του 1980 (γονιμότητα που επιτρέ-

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ, ΘΑΝΑΤΟΙ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΔΕΚΑΕΤΙΑ	ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ	ΘΑΝΑΤΟΙ	ΦΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ
1951-1960	1.541.919	578.670	963.250
1961-1970	1.532.475	693.050	839.425
1971-1980	1.438.877	801.509	637.368
1981-1990	1.183.638	911.193	272.445
1991-2000	1.021.318	1.000.782	20.536

ΦΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

ΔΕΚΑΕΤΙΑ	ΕΛΛΗΝΩΝ	ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1951-1960	958.847	4.403
1961-1970	833.226	6.199
1971-1980	628.409	8.959
1981-1990	267.784	4.661
1991-2000	-61.580	82.116

νασμα ανέρχεται σε 690χιλ. άτομα. Τέλος, μόνο οι απογεγραμμένοι αλλοδαποί σήμερα ανέρχονται σε 800χιλ., ενώ ο αριθμός των νόμιμων και παράνομων αλλοδαπών στη χώρα μας εκτιμάται ότι υπερβαίνει κατά πολύ το ένα εκατομμύριο άτομα. Πρέπει να σημειωθεί ότι η αύξηση του πληθυσμού της Ελλάδας κατά 704.120 άτομα μεταξύ των απογραφών των ετών 1991 και 2001 οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στην εισροή αλλοδαπών, αφού η διαφορά των γεννήσεων από τους θανάτους Ελλήνων και αλλοδαπών για τη δεκαετία αυτή είναι της τάξης των 20,5χιλ. ατόμων.

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

πει την ανανέωση των γενεών) και, τρίτον, ότι δεν θα σημειωθεί νέα έξαρση της μετανάστευσης, τότε εφαρμόζοντας μια από τις διεθνώς αποδεκτές μεθοδολογίες προβλέπεται ότι ο πληθυσμός της Ελλάδας (Έλληνες και αλλοδαποί) το 2050 θα σταθεροποιηθεί γύρω στα 8,5 εκατομμύρια άτομα, όταν ο πληθυσμός των κρατών που βρίσκονται γύρω μας θα έχουν αυξηθεί σημαντικά.

Μετανάστευση: Βέβαια όλα αυτά δεν μπορούμε να τα αξιολογήσουμε χωρίς να λάβουμε υπόψη μας τη μετανάστευση που άσκησε σημαντικό ρόλο στις πληθυσμιακές εξελίξεις της χώρας κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Η εξωτερική μετανάστευση στις δυο πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, αφήνοντας ένα σημαντικό πληθυσμιακό έλλειμμα, συνέβαλε στη γήρανση και την αποδυνάμωση του πληθυσμού της Ελλάδας, αφού αποστέρησε τη χώρα από νέους ανθρώπους και επισώρευσε ηλικιωμένους και ανίκανους για εργασία.

Τα τελευταία χρόνια, όμως, παρατηρήθηκαν σημαντικές αλλαγές στις μεταναστευτικές κινήσεις που χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα τη δημογραφική εξέλιξη της Ελλάδας. Δηλαδή, παρατηρείται εξισορρόπηση του εξωτερικού μεταναστευτικού ρεύματος από τους παλιννοστούντες Έλληνες, ενώ σημειώθηκε μια υπέρμετρη αύξηση των αλλοδαπών.

Πιο συγκεκριμένα, διάφορες πηγές δείχνουν ότι η μετανάστευση για τη δεκαετία 1961-70 παρουσιάζει ένα έλλειμμα περίπου 460χιλ. ατόμων, τη δεκαετία 1971-1980 το έλλειμμα διαδέχεται ένα πλεόνασμα 330χιλ. παλιννοστούντων, τη δεκαετία 1981-90 η θετική μετανάστευση ανέρχεται σε περίπου 250χιλ. άτομα, ενώ για την περίοδο 1991-2001 το πλεό-

Σε αντίθεση με τη δημογραφική παρακμή που αντιμετωπίζει η Ελλάδα και οι άλλες αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, οι αναπτυσσόμενες χώρες αντιμετωπίζουν πρόβλημα υπερπληθυσμού και νεανικότητας του πληθυσμού. Δηλαδή, το λεγόμενο δημογραφικό πρόβλημα έχει δύο όψεις που αναπόφευκτα αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται με κυριότερη έκφραση αυτών των σχέσεων τη μετανάστευση ατόμων από τις αναπτυσσόμενες στις αναπτυγμένες χώρες, όπως την Ελλάδα, μια πρακτική που εμφανίζεται συχνά στη Βίβλο (Γένεση 12:10, Ρουθ 1:1). Σαν αποτέλεσμα υπάρχουν απόψεις που κυμαίνονται μεταξύ δυο άκρων: οι ξένοι είναι ευλογία και οι ξένοι είναι κατάρα. Τι ακριβώς όμως συμβαίνει γνωρίζοντας ότι για το Θεό δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ των ανθρώπων (Κολοσσαείς 3.11);

Ευλογία: Η ανάγκη για εργάτες:

Στην Ελλάδα υπάρχει μια αθέατη πτυχή του δημογραφικού προβλήματος και αφορά τις ελλείψεις που έχουν δημιουργηθεί στον ενεργό πληθυσμό της (ηλικίες που είναι ικανές να εργαστούν). Οι ελλείψεις αυτές δεν κρύβονται κάτω από την ανεργία (κυρίως των νέων), που μας αφήνει την παράδοξα σωστή και συνάμα σφαλερή εντύπωση πως ο ενεργός πληθυσμός είναι μεγαλύτερος από τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας.

Μια προσεκτική παρατήρηση της αγοράς, όμως, δείχνει ότι παρά την ανεργία υπάρχουν ελλείψεις εργατικών χεριών για ορισμένες δουλειές. Έτσι, ενώ πραγματικά ο ενεργός πληθυσμός

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ

ΔΕΚΑΕΤΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΕΛΛΗΝΩΝ	ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1951 - 1960	- 207.498	- 215.194	7.696
1961 - 1970	- 459.337	- 494.509	35.172
1971 - 1980	334.408	251.289	83.119
1981 - 1990	247.038	261.787	- 14.749
1991 - 2001	683.584	135.018	548.566

είναι επαρκής για να καλύψει το σύνολο των θέσεων εργασίας, μεγάλος αριθμός θέσεων εργασίας δεν μπορεί να καλυφθεί γιατί υπάρχει απροθυμία των ανέργων να κάνουν τέτοιες (ταπεινές ή δύσκολες) δουλειές. Δηλαδή, ο νέος(α) στην Ελλάδα προτιμά να μένει άνεργος, επιβιώνοντας σαν οικογενειακό βάρος, παρά να αναλάβει ανεπιθύμητες εργασίες, όπως:

❑ Ως εποχιακός εργάτης στη συγκομιδή καρπών της γης ή στην καλλιέργειά της.

❑ Ως οικιακός βοηθός, νυκτερινός νοσοκόμος, καθαριστής κτιρίων, φορτοεκφορτωτής κλπ.

❑ Ως οικοδόμος ή τεχνίτης οικοδομών(π.χ. υδραυλικός, ηλεκτρολόγος κλπ).

❑ Ως βοηθός (στην αρχή) εργάτης σε βιοτεχνίες και βιομηχανίες.

❑ Ως ναύτης στα εμπορικά πλοία.

❑ Ως γιατρός σε μακρινό Κέντρο Υγείας του ΕΣΥ.

❑ Ακόμα και στον εμπορικό τομέα παρουσιάζεται τώρα απροθυμία για ορισμένες δουλειές.

Ο κατάλογος είναι ενδεικτικός. Το σίγουρο, όμως, είναι ότι όλοι επιδιώκουν μόνιμη εργασία σε γραφείο, κατά προτίμηση στο Δημόσιο. Αποτέλεσμα των ελλείψεων αυτών είναι ότι δυσκολεύεται η λειτουργία των επιχειρήσεων και συνεπώς η ανάπτυξή τους και η δημιουργία πρόσθετων (νέων) θέσεων εργασίας (που θα ήταν αποδεκτές από τους Έλληνες άνεργους νέους και νέες).

Κατάρα: Η ανάγκη διατήρησης του Ελληνικού Έθνους: Η μεταπολεμική δημογραφική παρακμή, η κοινωνική ανέλιξη μας, το ακατάλληλο εκπαιδευτικό σύστημά μας (που αντανάκλα το σύστημα αξιών μας) και η άγνοιά μας στις εντολές του Κυρίου μας (που καθορίζουν σε τελική ανάλυση τις αξίες αυτές – Δευτερονόμιο 10:19) δημιούργησαν μια σχιζοφρενική προσέγγιση σχετικά με την παρουσία των μεταναστών στη χώρα μας. Από τη μια μεριά η κάλυψη των υπαρχουσών κενών

θέσεων εργασίας καθιστά, όπως ελέγχθη, αναγκαία την παρουσία των ξένων στη χώρα μας, αφού καλώς ή κακώς η έννοια της Ελλάδας ως «ψωροκώσταινας» αποτελεί παρελθόν. Είμαστε η κατεξοχήν περιφερειακή δύναμη στα Βαλκάνια και για να επιβιώσουμε θα πρέπει να βαδίσουμε στο δρόμο που χάραξαν και ακολούθησαν πριν από εμάς άλλοι. Το «Αμερικανικό όνειρο» και το «Γερμανικό θαύμα» στηρίχθηκε σχεδόν αποκλειστικά στους ξένους μετανάστες. Στην Ελληνική ανάπτυξη σήμερα (τη μεγαλύτερη της Ευρωζώνης) οι Αλβανοί και οι άλλοι μετανάστες συμμετέχουν ενεργά, είτε το παραδεχόμαστε είτε όχι.

Από την άλλη μεριά, η επιθυμία πολλών για τη συνέχιση ενός έθνους όπως το γνωρίζουμε σήμερα, «καθαρό» από ξένους αποτελεί μια πραγματικότητα. Δηλαδή δεν λείπουν φωνές που υποστηρίζουν, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο σύνολο των χωρών της Ευρώπης, ότι τα έθνη μας πρέπει να παραμείνουν νησίδα ανάπτυξης, με μικρή ή αρνητική πληθυσμιακή αύξηση, σε έναν ωκεανό χωρών με υπερπληθυσμό νέων ατόμων. Βέβαια, οι λίγες ή περισσότερες φωνές και «Λεπενισμοί» που ακούγονται είναι όχι μόνο ανέφικτοι, αλλά παραβαίνουν και τις θεσμικές αρχές του Λόγου του Κυρίου μας. Επομένως, το να κλείσουμε τα σύνορά μας σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον ή να διώξουμε τους μετανάστες για να παραμείνουμε αμόλυντοι και άσπιλοι χωρίς καμιά επιρροή από τους ξένους (κάτι που ποτέ δεν επετεύχθη στην μακροχρόνια ιστορία μας), αντίκειται όχι μόνο στα οικονομικά μας συμφέροντα αλλά και τη βιολογική επιβίωσή μας, αλλά αντίκειται και στο λόγο του Κυρίου (Πράξεις 10:28).

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η προσφορά των ξένων έχει εθνική σημασία για την Ελλάδα και να αξιοποιήσουμε το πολύτιμο αυτό ανθρώπινο κεφάλαιο που μας προσφέρεται δωρεάν. Από τη μια μεριά σαν εργατικό δυναμικό που άλλες χώρες με δικά τους έξοδα ανέθρεψαν και εκπαιδύσαν και από την άλλη ως μια από τις εναλλακτικές λύσεις για την άμεση κάλυψη του

δημογραφικού κενού που υπάρχει. Το ερώτημα βέβαια που τίθεται είναι: πώς μπορεί να γίνει αποτελεσματικά και κυρίως μέσω μιας χριστιανικής θεώρησης αυτή η αξιοποίηση (Παροιμίες 2:6);

Η Λύση του Γόρδιου Δεσμού: Η λύση του προβλήματος της παρουσίας των ξένων στην Ελλάδα αποτελεί μια χρυσή τομή, όπως διδάσκει και η Βίβλος (Πράξεις 10:34-35), με την εξής έννοια: Η αξιοποίηση των ξένων πρέπει να γίνει με μια επιστημονικά προγραμματισμένη οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτισμική ενσωμάτωσή τους, ακολουθώντας μια μέση οδό όπου η Ελλάδα δεν θα είναι ούτε «ξέφραγο αμπέλι», αλλά ούτε και θα «πνίγεται» από το κύμα των νόμιμων και παράνομων μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα, προτείνεται αφενός να καθοριστεί ο αριθμός και οι επαγγελματικές ειδικότητες που χρειάζεται η χώρα μας για την οικονομική της ανάπτυξη, αλλά ταυτόχρονα να υπάρξει ένας σωστά μελετημένος τρόπος απορρόφησης και ενσωμάτωσής τους στο ελληνικό γίγνεσθαι, ώστε να αποτελέσουν ένα κομμάτι της Ελληνικής κοινωνίας. Δηλαδή, όσοι ξένοι ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα να ασπαστούν τον τρόπο της ζωής μας και να συμμερίζονται τον ελληνικό τρόπο σκέψης. Γιατί σε τελική ανάλυση το ελληνικό έθνος δεν προσδιορίζεται από το «Ελληνικό αίμα», αλλά από τον πολιτισμό μας, τον τρόπο που σκεπτόμαστε, τον τρόπο

που αντιδρούμε, τον τρόπο που αντιμετωπίζουμε τη ζωή, με μια λέξη την κουλτούρα μας, μέσα στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η Χριστιανική πίστη από την οποία πηγάζει η ελευθερία και η συμπόνια για των πλησίον (Ματθαίος 22:39).

Βέβαια οι μετανάστες δεν μπορούν ούτε πρέπει να αποτελέσουν τον κύριο μηχανισμό επίλυσης του δημογραφικού προβλήματος της χώρας μας. Η επίλυσή του στη χώρα μας, όπου το 97% των γεννήσεων λαμβάνουν χώρα εντός του θεσμού της οικογένειας, δεν μπορεί να γίνει πραγματικότητα έξω από και χωρίς τη βοήθεια της **οικογένειας**. Η δημογραφική κρίση, ανάμεσα σε όλες τις άλλες που περνάει η χώρα μας, οφείλεται, κατά τη γνώμη μου, κυρίως στην κρίση που περνάει ο θεσμός της οικογένειας. Η οικογένεια, θεσμός θεόπνευστος, αρκεί να γίνει στο πλαίσιο που ορίζει ο Κύριός μας (Εφεσίους 5:31-32), αιώνιος, αναντικατάστατος και με εντολή του Κυρίου μας (Εφεσίους 6:2-4), είναι ο χώρος όπου γεννάται, ανατρέφεται, παιδαγωγείται, κοινωνικοποιείται και εξελίσσεται ο άνθρωπος. Δημιουργεί δηλαδή τις συνθήκες εκείνες που ακόμη και μόνες τους μπορούν να επιλύσουν το δημογραφικό πρόβλημα. ❀

Ο κ. Κ. Κουτσόπουλος είναι καθηγητής στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και πρεσβύτερος της Ε.Ε.Ε. Αμαρουσίου.

Ψηφιακός Άμβωνας

Ακούστε εκλεκτά κηρύγματα στην διεύθυνση:

www.gec.gr/amvonas.htm

Γ. Χατζηαντωνίου, Μ.Β.Κυριακάκης, Α. Ζωδιάτης,
Π. Κανταρτζής, Τ. Μπάλντουιν, Γ. Αδάμ

* * * *

Όλα τα τεύχη του ΑΣΤΕΡΟΣ (από το 1999)

διαθέσιμα σε όλο τον κόσμο μέσω INTERNET

www.gec.gr/astir

Επικοινωνήστε μαζί μας μέσω e-mail: astir@gec.gr

Ξένοι και Παρεπίδημοι

του αιδ. Γ. Αδάμ

-Κόιτα λοιπόν, αυτό το φως και βάδιζε ίσια προς αυτό, έτσι θα βρεις τη στενή πύλη...

Τότε είδα στον ύπνο μου πως ο άνθρωπος αυτός άρχισε να τρέχει. Μα πριν καλά-καλά απομακρυνθεί από την πόρτα του, η γυναίκα του και τα παιδιά του που τον είδαν, άρχισαν να φωνάζουν να γυρίσει πίσω. Αυτός έφραξε τ' αυτιά του με τα δάχτυλά του και τρέχοντας γρηγορότερα, φώναζε «Ζωή! Ζωή! Αιώνια ζωή!» (Λουκάς 14:26). Ούτε γύρισε να κοιτάξει πίσω του (Γένεση 19:17), αλλά προχώρησε μέσα στην πεδιάδα.

Κι οι γείτονές του βγήκαν έξω για να τον δουν που έτρεχε (Ιερεμίας 20:10). Άλλοι γελούσαν, άλλοι τον φοβέριζαν και μερικοί του φώναζαν να γυρίσει πίσω. Από αυτούς ήταν και δύο που τρέξαν να τον προλάβουν και να τον αναγκάσουν να γυρίσει. Ο ένας απ' αυτούς λεγόταν Πεισματάρης κι ο άλλος Καλόβολος...

Έτσι ξεκίνησε το Ταξίδι του Χριστιανού Αποδημητή, του ανθρώπου που αποφάσισε πως στη ζωή του περισσότερο από οτιδήποτε άλλο θέλει την ουράνια βασιλεία και τον Κύριο Ιησού Χριστό.

Το ταξίδι του χριστιανού

Ένα από τα πράγματα που κάνουν τη ζωή του χριστιανού να ξεχωρίζει, είναι το γεγονός ότι η ζωή του εδώ είναι ένα ταξίδι. Ο χριστιανός είναι προσωρινός όσο ζει σε αυτή τη γη.

Σε όλη την Αγία Γραφή από τη Γένεση ως την Αποκάλυψη διαβάζουμε την ίδια αλήθεια πάλι και πάλι. Ο Αβραάμ διαπραγματεύεται για τον τάφο της γυναίκας του με τα εξής λόγια: Ξένος και πάροικος είμαι εγώ μεταξύ σας· δότε μοι κτήμα τάφου μεταξύ σας, διά να

θάψω τον νεκρόν μου απ' έμπροσθέν μου (Γένεση 23:4). Ο Ιακώβ στο τέλος της ζωής του, είπε στον Φαραώ της Αιγύπτου: *Αι ημέραι των ετών της παροικίας μου είναι εκατόν τριάκοντα έτη· ολίγαι και κακαί υπήρξαν αι ημέραι των ετών της ζωής μου και δεν έφθασαν εις τας ημέρας των ετών της ζωής των πατέρων μου εν ταις ημέραις της παροικίας αυτών* (Γένεση 47:9). Στον Ψαλμό 39:12, ο Δαβίδ κοιτώντας πίσω στους προγόνους είδε πως τόσο εκείνοι όσο και οι ίδιοι ήταν ταξιδιώτες στη γη: *Εισάκουσον, Κύριε, της προσευχής μου και δος ακρόασιν εις την κραυγήν μου· μη παρασιωπήσης εις τα δάκρυά μου. Διότι πάροικος είμαι παρά σοι και παρεπίδημος, καθώς πάντες οι πατέρες μου. Και στην Καινή Διαθήκη στο Φιλιππησίους 3:20 μαθαίνουμε πως το πολίτευμα ημών είναι εν ουρανοίς, οπόθεν και προσιμένομεν Σωτήρα τον Κύριον Ιησούν Χριστόν. Παρόμοια ο απόστολος Πέτρος προτρέπει στην Α΄ Πέτρου 2:11, *Αγαπητοί, σας παρακαλώ ως ξένους και παρεπιδήμους, να απέχητε από των σαρκικών επιθυμιών, αίτινες στρατεύονται κατά της ψυχής*.*

Ο χριστιανός είναι προσωρινός, είναι πάροικος στη γη και η ζωή του, είναι η ζωή ενός ταξιδιώτη, ενός μετανάστη. Οι υποσχέσεις του Θεού είναι το πραγματικό σπίτι του τις οποίες έχει δει από μακριά, τις έχει γευθεί σε κάποιο βαθμό, και αυτό τον κάνει να κλείνει τα αυτιά του σε όλους όσους τον καλούν να το ξανασκεφτεί. Είναι ανικανοποίητος με όλα όσα προσφέρει ο κόσμος χωρίς το Θεό. Γράφει στην προς Εβραίους 11:13, *Με πίστη πέθαναν όλοι αυτοί, χωρίς να πάρουν τις υποσχέσεις, αλλά αφού τις είδαν από μακριά, και πείστηκαν, και τις εγκολπώθηκαν, και ομολόγησαν ότι είναι ξένοι και παρεπίδημοι επάνω στη γη*.

Ο χριστιανός λοιπόν, που έχει πραγματικά συνειδητοποιήσει την αλήθεια αυτή, και λέει πως είναι ξένος και παρεπίδημος πάνω στη γη (Εβραίους 11:13) γνωρίζει πως οι υποσχέσεις του Θεού για το αιώνιο σπίτι του είναι ακόμη στο μέλλον. Δεν αφορούν τον κόσμο εδώ, αφορούν τον ουρανό. Ο Χριστός έχει ήδη φέρει το μέλλον στα μάτια του μπροστά, το βλέπει με τα μάτια της πίστης, και έχει αρχίσει να το ζει, αλλά η ολοκλήρωση βρίσκεται ακόμη μπροστά του.

Η αντίθεση με τον κόσμο

Αυτή η καινούργια πραγματικότητα επηρεάζει, κατευθύνει, αλλάζει, μεταμορφώνει καθετί με το οποίο ασχολείται το παιδί του Θεού. Ο άνθρωπος που ακολουθεί το Χριστό, ζει μέσα στον κόσμο αλλά δεν ανήκει στον κόσμο (Ιωάννης 17:15-16).

Πολύ συχνά μάλιστα το φως του ουρανού τον οδηγεί σε αντίθεση, σε κόντρα, σε προβλήματα με τον κόσμο.

Ο λόγος για αυτό είναι προφανής. Η νοοτροπία του κόσμου μακριά από το Θεό, ο τρόπος ζωής των ανθρώπων που αρνούνται να συμπεριλάβουν το Θεό στο παζλ της ζωής τους, είναι τόσο ριζικά διαφορετικός που δεν είναι δυνατόν να μη δημιουργηθούν προβλήματα.

Η Αγία Γραφή μας εξηγεί ότι ο κόσμος μακριά από το Θεό βρίσκεται στο σκοτάδι: *Και αυτή είναι η κρίσις, ότι το φως ήλθεν εις τον κόσμον, και οι άνθρωποι ηγάπησαν το σκοτός μάλλον παρά το φώς· διότι ήσαν πονηρά τα έργα αυτών. Επειδή πας, όστις πράττει φάυλα, μισεί το φως και δεν έρχεται εις το φως, διά να μη ελεγχθώσι τα έργα αυτού· όστις όμως πράττει την αλήθειαν, έρχεται εις το φως, διά να φανερωθώσι τα έργα αυτού ότι επράχθησαν κατά Θεόν* (Ιωάννης 3:19-21). Και στην Α΄ Ιωάννου 5:19 θα διαβάσουμε: *Εξεύρομεν ότι εκ του Θεού είμεθα, και ο κόσμος όλος εν τω πονηρώ κείται.*

Ο χριστιανός θα νοιώσει «βαθεία στο πετσί του» την εχθρότητα του κόσμου. Ο κόσμος χωρίς Θεό, μισεί το φως καθώς το φως ενοχλεί επειδή αμφισβητεί τις επιλογές του. Η αλήθεια που πρεσβεύει και ζει ο χριστιανός, ελέγχει τον κόσμο για αυτό ο κόσμος την απωθεί, την υποτιμά, την κοροϊδεύει, τη διώκει, ή τέλος προσπαθεί να τη συμβιβάσει και αποπλανήσει παρασύροντας το χριστιανό στη δίνη του κόσμου. Ο κόσμος φοβάται το διαφορετικό, ανησυχεί για το άγνωστο, αμύνεται ενάντια σε αυτό που αμφισβητεί το δικό του τρόπο ζωής.

Όταν κάποιος έχει μάθει να ζει μέσα στο ψέμα και κάποιος στο ίδιο γραφείο, αρνείται να ταυτιστεί με αυτή τη λογική, τότε αυτός ο κάποιος γίνεται αντικείμενο χλεύης, ειρωνείας, και αποκλεισμού. Όποιος πράττει την αμαρτία, μισεί το φως, γιατί δε θέλει να ελεγχθούν τα έργα του.

Ο Λόγος του Θεού είναι σαφής: *Και πάντες δε οι θέλοντες να ζώσιν ευσεβώς εν Χριστώ Ιησού θέλουσι διαχθή* (Β΄ Τιμόθεο 3:12). Όχι μερικοί που θα ζουν με ευσέβεια, αλλά όλοι! Ο Χριστός είπε: *Ενθυμείσθε τον λόγον, τον οποίον εγώ είπον προς εσάς· Δεν είναι δούλος μεγαλύτερος του κυρίου αυτού. Εάν εμέ εδίωξαν, και σας θέλουσι διώξει· εάν τον λόγον μου εφύλαξαν, και τον υμέτερον θέλουσι φυλάξει* (Ιωάννης 15:20). Και στην επί του Όρους ομιλία ενθαρρύνοντας όσους άκουγαν είπε: *Μακάριοι είσθε, όταν σας ονειδίσωσι και διώξωσι και είπωσιν εναντίον σας πάντα κακόν λόγον ψευδόμενοι ένεκεν εμού. Χαίρετε και αγαλλιásthe, διότι ο μισθός σας είναι πολύς εν τοις ουρανοίς· επειδή ούτως εδίωξαν τους*

προφήτας τους προ υμών (Ματθαίος 5:11-12). Παρόμοια και ο απόστολος Πέτρος γράφει: *Αγαπητοί, μη παραξενεύεσθε διά τον βασανισμόν τον γινόμενον εις εσάς προς δοκιμασίαν, ως εάν συνέβαινε εις εσάς παράδοξόν τι, αλλά καθότι είσθε κοινωνοί των παθημάτων του Χριστού, χαίρετε, ίνα και όταν η δόξα αυτού φανερωθή χαρήτε αγαλλιώμενοι. Εάν ονειδίζησθε διά το όνομα του Χριστού, είσθε μακάριοι, διότι το Πνεύμα της δόξης και το του Θεού αναπαύεται εφ' υμάς· κατά μεν αυτούς βλασφημείται, κατά δε υμάς δοξάζεται* (Α΄ Πέτρου 4:12-14).

Το ταξίδι της χριστιανικής ζωής σε αυτόν τον κόσμο λοιπόν, μας φέρνει σε αντίθεση με τον κόσμο και προκαλεί την εχθρότητα του κόσμου εναντίον μας. Αυτή η κατάσταση κάνει το χριστιανό να νοιώθει ακόμη «ξένος» ακόμη και στη γειτονιά του, στην πόλη του, στο γραφείο του, με τους συγγενείς του...

Δύο λέξεις «κλειδιά»

Ο χριστιανός είναι προσωρινός, είναι πάροικος στη γη και η ζωή του, είναι η ζωή ενός ταξιδιώτη, ενός μειανάστη. Οι υποσχέσεις του Θεού είναι το πραγματικό σπίτι του, τις οποίες έχει δει από μακριά, τις έχει γευθεί σε κάποιο βαθμό, και αυτό τον κάνει να κλείνει τα αυτιά του σε όλους όσοι τον καλούν να το ξανασκεφτεί

Υπάρχουν δύο σημαντικές λέξεις που φανερώνουν πολλά γι' αυτό που έχει συμβεί μέσα στη ψυχή του χριστιανού και τον οδηγεί να συνεχίζει στο ταξίδι του. Γράφει στο Εβραίους 11:14 *πως αυτοί που λένε αυτού του είδους τα πράγματα, δείχνουν ότι ζητούν πατρίδα.* Ο χριστιανός ταξιδιώτης δεν μπορεί να ικανοποιηθεί με όσα έχει δει εδώ. Ο C. S. Lewis έλεγε πως το πρόβλημα με τους ανθρώπους δεν είναι ότι έχουν πολύ υψηλές προσδοκίες, αλλά πολύ χαμηλές. Ο χριστιανός το έχει καταλάβει αυτό. Μέσα του δε μπορεί να ησυχάσει. Ξέρει ότι αυτός ο κόσμος δεν είναι ο καλύτερος δυνατός και υπάρχουν απολαύσεις πολύ ανώτερες. Η ζωή της πίστης **ζητάει** μια καλύτερη πατρίδα.

Είναι τόσο ξεκάθαρο αυτό που «ζητά» ο χριστιανός που δε βρίσκει καιρό να γυρίσει πίσω! *Και αν θυμόνταν εκείνη από την οποία βγήκαν, θα έβρισκαν καιρό να επιστρέψουν* (Εβραίους 11:15). Ο Χριστιανός Αποδημητής έκλεισε τα αυτιά του στις φωνές της γυναίκας του, των παιδιών του, των γειτόνων, του Πεισματάρη και του Καλόβουλου και πιο κάτω στις προτάσεις άλλων όπως ο Τυπικός και ο Υποκριτής.

Αυτή η επιδίωξη της ουράνιας πατρίδας επηρεάζει

τις επιλογές του. Διαβάζουμε για τους ήρωες της πίστης πως έζησαν σε σκηνές, ενώ όλοι οι άλλοι έζησαν άνετα! Δεν γύρισαν όμως! Κι ας έβλεπαν τους άλλους να περνάνε καλύτερα. Γιατί; Γράφει στο επόμενο εδάφιο, *Τώρα, όμως, επιθυμούν μια καλύτερη, [πατρίδα] δηλαδή, επουράνια* (Εβραίους 11:16^α). Η επιθυμία τους για το καλύτερο ήταν τέτοια που δε γύρισαν πίσω!

Η ζωή της πίστης είναι ζωή που «ζητάει» (εδ. 14) και «επιθυμεί» (εδ. 16) μια καλύτερη πατρίδα. Η πίστη βλέπει τον κόσμο και αυτά που προσφέρει, και μετά υπολογίζει τις υποσχέσεις του Θεού και τι προσφέρουν αυτές, και διαλέγει τις υποσχέσεις αντί για τον κόσμο. Η πίστη ζητάει πατρίδα. Βλέπει την υπόσχεση από μακριά, εκπλήσσεται, θαυμάζει και αρχίζει να λέει πως είναι ξένος και παρεπίδημος στον κόσμο. Έχουμε ανάγκη να το σκεφτούμε καλά. Η πίστη βλέπει τις υποσχέσεις για το μέλλον που ο Θεός δίνει – κάποιες τώρα, αλλά οι περισσότερες αργότερα – και τις «επιθυμεί». Σκέψου το για λίγο...

Η πίστη αλλάζει τις επιθυμίες σου! Η πίστη αλλάζει αυτά που ζητάς! αυτοί που λένε αυτού του είδους τα πράγματα, δείχνουν ότι ζητούν πατρίδα... επιθυμούν μια καλύτερη, δηλαδή, επουράνια. Τι είναι η πίστη; Είναι να βλέπεις τις υποσχέσεις και να αλλάζουν οι αξίες σου, γιατί οι υποσχέσεις αυτές είναι πιο σημαντικές από ότι προσφέρεται στον κόσμο αυτό. Είναι ένα χαρούμενο καλωσόρισμα εξ' αποστάσεως από μια καρδιά που θέλει να ικανοποιηθεί βαθιά. Είναι να κατασκευάζεις μια κιβωτό στο βουνό. Να αφήνεις τον πλούτο της Αιγύπτου και να κακουχείσαι με το λαό του Θεού.

Να αφήνεις τις διακοπές σου για να υπηρετήσεις. Να ζεις με λιγότερα γιατί θέλεις να προσφέρεις για τις ανάγκες της Βασιλείας του Θεού. Να χάνεις τη ζωή σου για χάρη του Χριστού γιατί τότε ζεις αληθινά. Να μεγαλώνεις τα παιδιά σου με φόβο Θεού. Να συγχωρείς τον εχθρό σου. Να προσεύχεσαι για αυτούς που σε καταρώνται. Να υπομένεις την ειρωνεία και την απομόνωση. Να δέχεσαι το μαχαίρι που βάζει ο Χριστός ακόμη και μέσα στην οικογένεια, για χάρη Του. Να μαζεύεις θησαυρούς στον ουρανό, αντί εδώ στη γη.

Οι υποσχέσεις για την επουράνια πατρίδα μας, έχουν μεταμορφώσει τον τρόπο που βλέπουμε, που σκεφτόμαστε, που αισθανόμαστε. Το γεγονός πως το σπίτι μας δεν είναι εδώ, έχει χρωματίσει τις αξίες μας, τους στόχους και τις επιθυμίες μας. Έχουμε «αποσυντονιστεί» από

τον κόσμο, επειδή ο θησαυρός μας είναι στον ουρανό. Αυτοί που λένε αυτού του είδους τα πράγματα, δείχνουν ότι ζητούν πατρίδα... επιθυμούν μια καλύτερη, δηλαδή, επουράνια.

Ο Θεός δεν ντρέπεται γι' αυτούς!

Για αυτούς τους ανθρώπους λέει στο εδάφιο 16 κάτι καταπλητικό: *γι' αυτό, ο Θεός δεν ντρέπεται γι' αυτούς, να λέγεται Θεός τους* (Εβρ. 11:16β). Τρομερή αλήθεια! Δεν γνωρίζω να υπάρχει κάπου αλλού στην Αγία Γραφή κάποιο εδάφιο που να συνδέει την ντροπή με το Θεό και να λέει πως ο Θεός ντρέπεται ή δεν ντρέπεται για κάτι.

Ο Θεός δεν ντρέπεται γιατί τους έχει ετοιμάσει πόλη στον ουρανό και αυτοί «επιθυμούν» αυτή την πόλη. Αυτό που τους δίνει ο Θεός το θέλουν περισσότερο από οτιδήποτε άλλο.

Θέλεις ο Θεός να μην ντρέπεται για σένα; Εύχομαι

πραγματικά να θέλεις! Τι πρέπει να κάνεις; Δε χρειάζεται να κατακτήσεις κάποια κορυφή, να επιτύχεις κάποιο σπουδαίο επίτευγμα. Αν θέλεις ο Θεός να μην ντρέπεται για σένα, τότε να «ζητάς» και να «επιθυμείς» αυτό που θέλει ο Θεός. Να επιθυμείς την πόλη που σου ετοιμάζει. Να επιθυμείς την «πόλη του Θεού» και

όχι την «πόλη των ανθρώπων». Να επιθυμείς τον ουρανό από τη γη. Να επιθυμείς το Θεό περισσότερο από οτιδήποτε άλλο. Πίστη στο Θεό σημαίνει επιθυμία για το Θεό.

Αυτή η επιθυμία για το Θεό τιμά το Θεό. Όταν επιθυμείς κάτι, προσέχεις την αξία αυτού που επιθυμείς. Η επιθυμία δεν είναι επίτευγμα δικό μας. Κανένας δεν περηφανεύεται επειδή πείνασε για το καλύτερο φαγητό στον κόσμο. Κανείς δεν μπορεί, λοιπόν να περηφανευτεί επειδή επιθυμεί το Θεό που είναι το πιο επιθυμητό πρόσωπο σε όλο το σύμπαν.

Η επιθυμία για το Θεό δε μας οδηγεί να προσέξουμε τη δική μας αξία, αλλά του Θεού.

Η πόλη του Θεού

Σκέψου τι όμορφα θα είναι στην πόλη του Θεού! Δεν θα υπάρχει μόλυνση, σκουπίδια να σαπίζουν, βροσιές στο δρόμο. Δεν θα υπάρχει βία, κλεψιά, ασχήμια.

Δε θα υπάρχει θάνατος ούτε πόνος, ούτε δάκρυ: *εγώ ο Ιωάννης είδα την άγια πόλη, την καινούργια Ιερουσαλήμ, που κατέβαινε από τον Θεό, από τον ουρανό, ετοιμασμένη σαν νύφη στολισμένη για τον άνδρα της. Και άκουσα μια δυνατή φωνή από τον ουρανό, που έλεγε: Δέστε, η σκηνή του Θεού μαζί με τους ανθρώπους, και θα σκηνώσει μαζί τους, κι αυτοί θα είναι λαοί του, κι αυτός ο Θεός θα είναι μαζί τους Θεός τους. Και ο Θεός θα εξαλείψει κάθε δάκρυ από τα μάτια τους, και ο θάνατος δεν θα υπάρχει πλέον· ούτε πένθος ούτε κραυγή ούτε πόνος δεν θα υπάρχουν πλέον· επειδή, τα πρώτα παρήλθαν (Αποκάλυψη 21:2-4).*

Η πόλη του Θεού είναι τέλεια επειδή ο Θεός είναι εκεί! Δεν έχει ανάγκη ούτε από φως, ούτε από το ναό! Και ναό δεν είδα μέσα σ' αυτή· επειδή, ναός της είναι ο Κύριος, ο Θεός, ο Παντοκράτορας, και το Αγνίο. Και η πόλη δεν έχει ανάγκη τον ήλιο ούτε το φεγγάρι, για να φέγγουν μέσα σ' αυτή· επειδή, η δόξα του Θεού τη φώτισε, και ο λύχνος της είναι το Αγνίο (Αποκάλυψη 21:22-23).

Στην πόλη του Θεού θα υπάρχει τέλεια δικαιοσύνη, απουσία κακίας και αμαρτίας. Η πόλη του Θεού δε θα πάψει ποτέ να λάμπει και να υπάρχει. Και δεν θα υπάρχει κανένα ανάθεμα πλέον· και ο θρόνος του Θεού και του Αγνίου θα είναι μέσα σ' αυτή· και οι δούλοι του θα τον λατρεύουν. Και θα δουν το πρόσωπό του, και το όνομά του θα είναι επάνω στα μέτωπά τους. Και νύχτα δεν θα υπάρχει εκεί· και δεν έχουν ανάγκη από λύχνο και φως του ήλιου, επειδή ο Κύριος ο Θεός τούς φωτίζει· και θα βασιλεύσουν στους αιώνες των αιώνων (Αποκάλυψη 22:3-5).

Ο Θεός δοξάζεται όταν επιθυμώ και ζητώ τη δική Του πόλη! Και τότε έχω δύναμη να συνεχίσω να ζω εδώ σαν ξένος και πάροικος. Θα υπερπηδώ τα εμπόδια που έρχονται μπροστά μου. Ο Αβραάμ δοκιμάστηκε με τη θυσία του παιδιού Του. Ο Μωυσής δοκιμάστηκε αφήνοντας την άνεση και τη δόξα της Αιγύπτου. Ο Παύλος δοκιμάστηκε αφήνοντας την ασφάλεια του Ιουδαϊσμού. Ο Λούθηρος τη σιγουριά της εκκλησιαστικής ζωής που ήξερε.

Δε γνωρίζω που μπορεί να βρίσκεσαι σήμερα. Ποια η δική σου δοκιμασία πίστης. Μπορεί όμως να νοιώθεις μίζερος που «πρέπει» να κάνεις αυτό που ζητάει ο Θεός. Δεν είναι έτσι. Διαβάζουμε πως ο Μωυσής έκρινε τον ονειδισμό χάρη του Χριστού μεγαλύτερον πλούτο

παρά τούς θησαυρούς τής Αιγύπτου· επειδή, απέβλεπε στη μισθαποδοσία (Εβραίους 11:26). Δεν το έκανε αγχαρεία. Το θεωρούσε «μεγαλύτερο πλούτο». Ο Αβραάμ πίστεψε πως ο Θεός έχει την εξουσία να αναστήσει νεκρούς, για αυτό και προχώρησε στη θυσία του Ισαάκ.

Είδα τότε πως όλοι καθώς προχωρούσαν έφθασαν μπροστά σ' ένα βουνό Απτόμο... εκεί ήταν κι άλλοι δύο δρόμοι εκτός από το δρόμο που ερχόταν ίσια από την Πύλη... ο στενός δρόμος πήγαινε ίσια κατά το βουνό και το ανέβασμά του λεγόταν Δυσκολία. Ο Χριστιανός τότε πήγε στην πηγή (Ησ. 49:10) κι αφού ήπιε και δροσίστηκε άρχισε ν' ανεβαίνει τον ανήφορο ψάλλοντας... τον είδα πρώτα που έτρεχε, έπειτα να περπατά και στο τέλος να σέρνεται με τα γόνατα και να σκαρφαλώνει με τα νύχια του γιατί ήταν πολύ απότομος ο δρόμος...

Ίσως νοιώθεις πως ο Θεός θέλει να σου στερήσει τη χαρά της ζωής. Και δεν υπάρχει περίπτωση να με-

Ζήτησε από το Θεό ειλικρινά να σου «δώσει» μάτια να βλέπεις, αυτιά για να ακούς και καρδιά που να καταλαβαίνει τον πλούτο που ο Θεός ετοιμάζει για σένα. Ζήτησέ Του να σε βοηθήσει να «ζητάς» και να «επιθυμείς» την ουράνια πατρίδα, γιατί ο Θεός σου ετοιμάζει μια «πόλη» που δεν την έχεις φανταστεί και αξίζει να επιμείνεις για αυτή

ταστραφεί η κατάστασή σου σε κάτι καλό. Ζήτησε από το Θεό ειλικρινά να σου «δώσει» μάτια να βλέπεις, αυτιά για να ακούς και καρδιά που να καταλαβαίνει τον πλούτο που ο Θεός ετοιμάζει για σένα. Ζήτησέ Του να σε βοηθήσει να «ζητάς» και να «επιθυμείς» την ουράνια πατρίδα, γιατί ο Θεός σου ετοιμάζει μια «πόλη» που δεν την έχεις φανταστεί και αξίζει να επιμείνεις για αυτή.

Μπήκαν λοιπόν, οι δύο αποδημητές από την Πύλη και να, καθώς έμπαιναν μεταμορφώθηκαν και ντυθήκανε με στολή που έλαμπε σαν το χρυσάφι... Την ώρα που άνοιξαν οι πύλες για να μπου οι αποδημητές, κοίταξα μέσα και είδα την πόλη που έλαμπε σαν τον ήλιο. Οι δρόμοι της ήταν στρωμένοι με χρυσάφι. Απάνω στους χρυσαφένιους δρόμους περπατούσαν πολλοί στεφανωμένοι και κρατούσαν κλαδιά φοινίκων και χρυσές κιθάρες κι υμνολογούσαν ολοένα.

Ήταν κι άλλοι με φτερά που έκραζαν ο ένας προς τον άλλο: «Άγιος, Άγιος, Άγιος είναι ο Κύριος». Ύστερα οι πύλες κλείστηκαν. Σαν τα είδα όλα αυτά λαχτάρησα κι εγώ να ήμουν μαζί τους. ❀

Ο αυδ. Γ. Αδάμ είναι ποιμένας της Β' Ε.Ε.Ε. Αθηνών

Ιουδαίοι ή Εθνικοί

Η Χριστιανική Παγκοσμιοποίηση

του αιδ. Μ. Μελετιάδη

Ο τίτλος του άρθρου αποτελείται από δύο επιμέρους θέματα αντίθετα μεταξύ τους. Το ένα, η ρήξη μεταξύ των εθνών όπως αυτή αποτυπώνεται στη διαλεκτική του Ιουδαίου κι Εθνικού (ή για εμάς τους Έλληνες μεταξύ των Ελλήνων και των βαρβάρων). Μια ρήξη που ιστορικά έχει προκαλέσει πολύ πόνο και θάνατο καθώς αποτελεί την γεννησιουργό μήτρα του εθνικισμού, του ρατσισμού, της ανωτερότητας της μιας φυλής (κουλτούρας, γλώσσας) έναντι των άλλων, του εκλεκτού και περιούσιου λαού, των μεγάλων ιδεών, των εθνο-καθάρσεων και πολλών άλλων ανηθικισμών.

Μια τέτοια ανθρωπογενής διαλεκτική που διαιρεί τους ανθρώπους με κριτήρια κοσμικά δεν έχει θέση στην Εκκλησία του Ιησού Χριστού. Το μήνυμα του Ευαγγελίου καταργεί αυτές τις διαχωριστικές γραμμές που για χιλιαετίδες ευθύνονται για τις χαοτικές καταστάσεις στις οποίες οδηγήθηκαν τοπικές, αλλά και η παγκόσμια κοινωνία. Η ευαγγελική θέση, δίχως να καταργεί την εθνική και πολιτιστική αυτοσυνειδησία του ατόμου¹, κάνει την υπέρβαση των διαχωρισμών κι ενώνει ανθρώπους από κάθε φυλή, γλώσσα κι έθνος με βάση ένα καινούριο πλαίσιο, το Σώμα του Ιησού Χριστού. Έτσι, “*Ουκ έστι Ιουδαίος ουδέ Έλληνας, ουκ έστι δούλος ουδέ ελεύθερος, ουκ έστι άρσεν και θήλυ πάντες γαρ υμείς εις έστε εν Χριστώ Ιησού*” (Γαλάτας 3.28).

Το άλλο θέμα είναι η όλη έννοια της παγκοσμιοποίησης.

Η ιστορία έχει γίνει μάρτυρας πολλών προσπαθειών δαρβινικής, στην αντίληψη κι εφαρμογή, παγκοσμιοποίησης. Κάθε αυτοκρατορία προσπάθησε να επιβάλει τη δική της έμπνευση παγκοσμιοποίησης και στην προσπάθειά της αυτή χρησιμοποίησε πολλές φορές τη βία. Η σημερινή, δυτικής προέλευσης, δεν αποτελεί εξαίρεση με τη διαφορά ότι αυτή όντως είναι παγκόσμια και σαρωτική, καθώς δεν περιορίζεται μόνο σ' ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό σημείο ή στον οικονομικό μονάχα τομέα αλλά προεκτείνεται στον πολιτικό (με την επιβολή της ‘δημοκρατίας’), στον πολιτιστικό (ίδια ακούσματα και θεάματα), στον κοινωνικό (ίδιος κώδικας ενδυμασίας, ίδιες γαστρονομικές γεύσεις π.χ. γεύσεις φαστφουντάδικου τύπου McDonalds, ίδιος κώδικας συμπεριφοράς).

Η Εκκλησία του Ιησού Χριστού ποτέ δεν έκρυψε τον παγκόσμιο χαρακτήρα της ο οποίος είναι εγγενής της φύσης κι αποστολής της, “*Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τα έθνη*” (Μτ. 28.19). Ωστόσο, η ειδοποιός διαφορά μεταξύ της δικής της και των άλλων μορφών παγκοσμιοποίησης είναι ότι αυτή στηρίζεται στην αγάπη και στην πρόταση σωτηρίας προς τον άνθρωπο και όχι στην στανική επιβολή της. Δεν αρνείται την διαφορετικότητα (εθνική, πολιτιστική, γλωσσική, φυλετική) αντιστέκεται όμως στην ομογενοποίηση και πολτοποίηση των πάντων όπως συμβαίνει με την σημερινή παγκοσμιοποίηση.² Έχει εσχατολογικό χαρακτήρα, ως ο κοιμιστής του μηνύματος της νέας κι ερχόμενης βασιλείας κι όχι μιας ακόμη ή διαφορετικής εγκοσμιότητας, όπου ισχύει ο νόμος του ισχυρότερου. Δεν συμμετέχει και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην επικράτηση καμιάς εθνοκεντρικής μεγαλοϊδεατικής ραχ είτε αυτή ονομάζεται ραχ Judaica, είτε ραχ Graeca, είτε ραχ Romana, είτε ραχ Americana. Γι' αυτό όχι μόνο κάθε προσπάθεια επιβολής του Χριστιανισμού μέσα στην ιστορία είναι καταδικαστέα αλλά και κάθε χρήση της στην υπηρεσία του οποιουδήποτε έθνους. Τα ‘όπλα’ της Εκκλησίας στην εκπλήρωση του παγκόσμιου οραματισμού της ποτέ δεν μπορεί να είναι η μάχαιρα αλλά η προσευχή, το κήρυγμα του Ευαγγελίου, το παράδειγμα της υπηρεσίας προς τον πλησίον, η θυσία για τη δόξα του Κυρίου της.

Α. Η Κατάργηση των Εθνικών Διαχωρισμών

Στην πιο εκκλησιολογική επιστολή που υπάρχει στη Βίβλο γράφει ο απ. Παύλος για το μυστήριο του Χριστού (3.4). Ένα μυστήριο “...ο τέτρας γενεαίς ουκ εγνωρίσθη τοις υιοίς των ανθρώπων ως νυν απεκαλύφθη τοις αγίοις αποστόλοις αυτού και προφήταις εν Πνεύματι ...” (3.5). Λίγο παρακάτω θα μιλήσει για τη χάρη που έλαβε, “...και φωτίσαι πάντας τις η οικονομία του μυστηρίου του αποκρυμμένου από των αιώνων εν τω Θεώ, τω τα πάντα

κτῆσαντι δια Ιησοῦ Χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῆ νυν ταις αρχαῖς και ταις ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις δια της ἐκκλησίας η πολυποίκιλος σοφία του Θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν των αἰώνων ἠν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ Ιησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν...” (3.9-11). Μέσα στο ἴδιο πνεῦμα κλείνει και την προς Ρωμαίους ἐπιστολή, “... κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσηγημένοι, φανερωθέντος δε νυν, δια τε γραφῶν προφητικῶν κατ’ ἐπιταγὴν του αἰωνίου Θεοῦ εἰς υπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τα ἔθνη...” (16.25,26). Ποιό εἶναι αὐτό το μυστήριον ἢ η πολυποίκιλος σοφία του Θεοῦ; Την ἀπάντησιν την δίνει ο Παῦλος στην Εφεσίους 3.6, “...εἶναι τα ἔθνη συγκληρονόμα και σύσσωμα και συμμετόχα της ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ Χριστῷ δια του ευαγγελίου...”.

Μέχρι την παρουσία του Χριστοῦ οἱ διδασκαλίες της Παλαιᾶς Διαθήκης περὶ Ἐθνικοῦ Περιούσιου Λαοῦ και της ἐπαγγελίας του Θεοῦ προς τον Αβραάμ, “... και θέλουσιν ευλογηθῆ ἐν σοὶ πάσαι αι φυλαὶ της γῆς” (Γεν. 12.3) ἦσαν ἀκατανόητες ἀν ὄχι και σκανδαλώδεις. Με την ἐμφάνισή Του, ὅμως, η ἐπαγγελία πραγματώνεται “Και η Γραφή προοιδούσα ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοὶ τα ἔθνη ο Θεός, προεσηγγέλισατο τῷ Αβραάμ ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τα ἔθνη” (Γαλ. 3.8). Κανένας ἀπὸ τους αγίους της ΠΑ δεν εἶχε την παραμικρὴ ἰδέα για την Ἐκκλησία μέσα ἀπὸ την ὁποία θα ἀπουσίαζε η ὁποιαδήποτε ἐθνικιστικὴ και ρατσιστικὴ ἀντίληψη.³ Για ἕνα Σῶμα, που δεν θα ὀριζόταν ἀπὸ ἐθνικὰ δεδομένα ἀλλὰ ἀπὸ κάθε φυλὴ, γλῶσσα, ἔθνος, ἕνα ‘τρίτον γένος’ σύμφωνα με τους Πατέρες, ἕνας νέος Λαός, ὄντως Περιούσιος (“προ καταβολῆς κόσμου”), μέσα ἀπὸ τον ὁποῖο ἔχουν καταργηθεῖ οἱ διαχωριστικὲς γραμμὲς που η ἀμαρτία (βλέπε Βαβέλ) εἶχε ὀρθώσει μέσα στους αἰῶνες. Ἐνα ἀπὸ τα ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ της εσχολογικῆς εικόνας της Ἐκκλησίας που ο ευαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀποκαλύπτει εἶναι αὐτὴ ἡ πολυ-ἐθνικὴ, πολυ-γλωσσικὴ και πολυ-πολιτισμικὴ προέλευση των λατρευτῶν (Απ. 5.8-10, 7.9-10). Μια εικόνα της Ἐκκλησίας που κράζει και σήμερα για πραγματώσιν.

Για αἰῶνες το τοῖχος της ἀμοιβαίας ἐχθρας και μίσους μεταξὺ των Εβραίων, ὡς ἐκλεκτοῦ λαοῦ της ΠΑ, και των ἐθνῶν παρέμενε ἀπροσπέλαστο. Καθημερινὰ ο ευσεβὴς Εβραῖος στην πρωινὴ του προσευχὴ ευχαριστοῦσε τον Θεό που δεν τον ἔκανε: ζῶο, γυναίκα ἢ ἐθνικό. Σύμφωνα με τὴ λαϊκὴ θεολογία των εβραίων ο σκοπὸς της ὑπαρξης των ἐθνικῶν ἦταν για να τροφοδοτοῦνται οἱ φωτιές της κόλασης με καύσιμη ὕλη. Ἀνάλογο ἦταν και το μῖσος των ἐθνικῶν προς τους εβραίους. Μάρτυρας αὐτῆς της ἐχθρας εἶναι ο ἀπ. Παῦλος ο ὁποῖος γράφει την Προς Εφεσίους ἐπιστολὴ ἀλυσοδεμένος για χάριν των ἐθνικῶν (3.1)⁴. Αἰτία ἦταν η συναναστροφὴ του με Χριστιανούς ἐκ των ἐθνῶν και το κήρυγμα του που ὄχι μόνο ἀκύρωνε τις διαχωριστικὲς γραμμὲς του μίσους και της ἐχθρας ἀλλὰ ἐξίσωνε τα δύο ἀντίπαλα μέρη καταργώντας την ὅλη ἀντίληψη περὶ περιούσιου ἐθνικοῦ λαοῦ. Στη θέση του

δημιουργεῖται ἐν Χριστῷ ἕνας νέος Ἄνθρωπος, ἕνας νέος Λαός, μια νέα Οικογένεια, ἕνα νέο Σῶμα, η Ἐκκλησία ἀποτελούμενη και ἀπὸ τα δύο μέρη (Εφεσίους 2.11-18) μέσα ἀπὸ τα ὁποῖα ο Χριστὸς ἔχει ἀφαιρέσει τον μεσότοιχο της διαίρεσης, που η ἀμοιβαία ἐχθρα εἶχε ὑψώσει και καλλιεργήσει.

Ἔτσι, κάθε ἀκύρωση αὐτοῦ του γεγονότος ἀποτελεῖ αἵρεση, ἀπειλή και ἐκπορευεται ἐκ του πονηροῦ. Κάθε χρῆσις της Ἐκκλησίας για ἐθνικούς σκοπούς υποβιβάζει την Ἐκκλησία, την υποδουλώνει στον “καῖσαρα” και σε σκοπούς ἀλλότριους που ο Κύριός της ποτέ δεν θέλησε γι’ Αὐτὴν καθὼς την ἀιχμαλωτίζει σε μηχανισμούς και στόχους της ἐγκοσμιοῦτας. Στην ουσία, μια τέτοια χρῆσις της Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ προδοσία ἀνάλογη ἐκείνης του Ἰούδα του Ἰσκαριώτη⁵. Γράφει σχετικὰ ο Ὀρθόδοξος θεολόγος π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, “Το ἀληθές θέμα ὀλοκλήρου της Αγίας Γραφῆς εἶναι ο Ιησοῦς Χριστὸς και η Ἐκκλησία του και ὄχι τα ἔθνη ἢ αι κοινωνία οὔτε ο ουρανός και η γῆ. Ο παλαιὸς Ἰσραὴλ ἀπετέλεσε τον ‘τύπον’ του νέου, δηλαδή της οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, και ὄχι κάποιον ἰδιαίτερον ἢ τυχαῖον ἔθνος.... Μετὰ τον Χριστὸν δεν ὑπάρχει παρὰ ἕνα μόνον ἔθνος, το Χριστιανικόν, το genus Christianum –κατὰ την ἀρχαϊκὴν ἐκφρασιν ‘το τρίτον γένος’ (tertium genus)- ἴτοι η Ἐκκλησία, ο μόνος λαός του Θεοῦ. Ουδεμία ἄλλη ἐθνικότης ἠμπορεῖ να διεκδικήσῃ πλέον οἰανδήποτε βιβλικὴν ἐπίκλησιν. Αἱ ἐθνικαὶ διαφοραὶ ἀνήκουν εἰς την τάξιν της φύσεως και εἶναι ἀσχετοι προς την τάξιν της χάριτος”⁶.

Β. “Μία Ποίμνη, Εἰς Ποιμὴν”: Ἡ Χριστιανικὴ Παγκοσμιοποίηση

Ἐνδεχομένως καμιά ἄλλη εικόνα μέσα στην Γραφὴ δεν ἐκφράζει καλλίτερα την Χριστιανικὴ Παγκοσμιοποίησιν ὅσο ο λόγος του Κυρίου στο Κατὰ Ἰωάννη Ευαγγέλιον 10.16, “Κι ἄλλα πρόβατα ἔχω, α οὐκ ἔστιν ἐκ της αυλῆς ταύτης. Κακεῖνα δεῖ συνάξω. Και θέλουσιν ἀκούσει την φωνὴν μου. Και θέλει γείνει μία ποίμνη, εἰς ποιμὴν”. Ο Ιησοῦς Χριστὸς δεν περιορίζεται σε καμιά ἐθνικὴ, κοινωνικὴ, φυλετικὴ, γλωσσικὴ, οικονομικὴ, θρησκευτικὴ ἢ

εκκλησιαστική 'αυλή'. Ούτε πάλι η Εκκλησία Του ταυτίζεται με κάποια εγκόσμια 'αυλή' όσο κι αν κάποιος θα το ήθελε. Αντίθετα διαπερνά και προσπερνά όλες αυτές τις 'αυλές' της διαίρεσης αποτελούμενη από 'πρόβατα' προερχόμενα απ' όλες τις 'αυλές' από τις οποίες, όμως, κλήθηκαν να βγουν. Ο κανόνας είναι ότι ο Χριστός πάντα έχει πρόβατα που δεν ανήκουν στην όποια 'αυλή'.

Η Εκκλησία του Ιησού Χριστού, αυτήν που οι Πατέρες της Εκκλησίας ομολογούν ως την "... μίαν Αγίαν, Καθολικήν και Αποστολικήν Εκκλησίαν..." χαρακτηρίζεται από τον Κύριο της ως "ποίμνη" κι όχι ως "αυλή". Μεταξύ αυτών των δύο υπάρχει τεράστια διαφορά. Η 'αυλή' ή η 'μάνδρα' είναι κάτι το στατικό που αποτελείται από τοίχους, φραγμούς, αγκάθια, ηλεκτροφόρα σύρματα που σκοπό έχουν, πέρα από την ασφάλεια, να περιορίσουν, να φυλακίσουν, να εμποδίσουν, να αναγκάσουν, να απαγορεύσουν⁸. Αντίθετα η 'ποίμνη' είναι κάτι το ζωντανό κι όχι στατικό, ένας οργανισμός που αφού έχει βγει από τις αυλές (10.3) κινείται και δεν περιορίζεται ή φυλακίζεται, που απολαμβάνει την ελευθερία και την ασφάλεια της παρουσίας του Καλού Ποιμένα της διότι Εκείνος τα εγγυάται ("... την ψυχήν μου βάλλω υπέρ των προβάτων..." 10.15), που βιώνει την ζωή και τις σχέσεις ('με τους λύκους') χωρίς φόβο και φοβίες αλλά λυτρωτικά, που ακούει την φωνή του Καλού Ποιμένα και Τον ακολουθεί όπου Εκείνος την οδηγήσει(10.4).

Εξυπακούεται ότι ο παράγοντας που ενώνει τα διάφορα πρόσωπα που προέρχονται από τις διάφορες "αυλές" 'σ' ένα Σώμα την Εκκλησία δεν είναι το εθνικό, γλωσσικό ή πολιτιστικό στοιχείο αλλά ο Καλός Ποιμένας. Καμιά άλλη δύναμη δεν είναι ικανή να αμβλύνει ή να ακυρώσει τις διαφορές και τις σχέσεις έχθρας μεταξύ λαών κι εθνών (και πολλές φορές Εκκλησιών) παρά μόνο ο Ιησούς Χριστός, ο Καλός Ποιμένας. Οι παράγοντες διαφορετικότητας πάντοτε θα υπάρχουν και δεν είναι απαραίτητα κακοί, ωστόσο στο Όνομα του Ιησού Χριστού η Εκκλησία καλείται να βιώνει και να κινείται μέσα σ' ένα πλαίσιο που προσπερνώντας όλα αυτά φανερώνει αγάπη, ισότητα, αποδοχή κι ενότητα προς όλους. Διότι, τελικά όλοι είμαστε το ίδιο αμαρτωλοί, το ίδιο ελλιπείς, ερχόμαστε στον ίδιο Σωτήρα, έχουμε ανάγκη την ίδια σωτηρία, δεχόμαστε το ίδιο Άγιο Πνεύμα, έχουμε τον ίδιο Πατέρα, βιώνουμε τις ίδιες δοκιμασίες και τέλος όλοι ως πιστοί βαδίζουμε προς το ίδιο αιώνιο "σπίτι". Αυτός ο Καλός Ποιμένας που προσφέρει όλα αυτά στην Εκκλησία Του αδιαφορεί για τις "Μάνδρες" αλλά ενδιαφέρεται για την Ποίμνη Του την οποία μέσα στους αιώνες χιτίζει και που προστά της ούτε οι πύλες της αυλής του Άδη δεν θα μωρέσουν να αντισταθούν.

Έτσι, "Η Εκκλησία είναι οικουμενική, καθολική, θεανθρώπινη, αιωνία, δια τούτο αποτελεί βλασφημία, ασυγχώρητον βλασφημίαν εναντίον του Χριστού και του Αγίου Πνεύματος, το να κάμωμεν την Εκκλησίαν ένα εθνικόν ίδρυμα (institution), να την στενεύωμεν μέχρι των

μικρών, πεπερασμένων, χρονικών εθνικών σκοπών και μεθόδων. Ο σκοπός της είναι υπέρεθνικός, οικουμενικός, πανανθρώπινος: να ενώση εν τω Χριστώ όλους τους ανθρώπους, όλους άνευ εξαιρέσεων εθνικότητος ή φυλής ή κοινωνικού στρώματος... αυτός είναι ο από Χριστού δεδομένος σκοπός της Εκκλησίας. Κάθε άλλος σκοπός δεν είναι από τον Χριστόν αλλ' από τον αντίχριστον..."⁹

Γ. Η ΕΕΕ και Η Χριστιανική Παγκοσμιοποίηση Σήμερα

Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια η Ελλάδα έχει καταστεί χώρα προορισμού μεγάλου αριθμού μεταναστών οι οποίοι προέρχονται κυρίως από τις χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλισμού, του αραβικού κόσμου,¹⁰ και όχι μόνο. Σήμερα ζουν γύρω μας δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι από άλλες χώρες, φυλές, γλώσσες, με διαφορετική ανατροφή, κουλτούρα, τρόπο σκέψης, κοσμοθεωρία και πολλές φορές θρησκεία¹¹. Ποια πρέπει να είναι η στάση και η θέση της Χριστιανικής και δη της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας;

Αδιαμφισβήτητα, ως τοπικές εκκλησίες και ως Γενική Σύνοδος, προσφέραμε και συνεχίζουμε να προσφέρουμε προς τους χειμαζόμενους λαούς, από τις οποίες αιτίες, της Αρμενίας, της Γεωργίας, της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας, της Σερβίας, της Αλβανίας, του Κουσόβου, της Τουρκίας (σεισμός της Νικομήδειας), Νότιο-ανατολικής Ασίας (λόγω τσουνάμι) και πολλούς άλλους. Ο Θεός έχει χρησιμοποιήσει μέλη της Εκκλησίας να δραστηριοποιηθούν σε διακονίες ελέους, όπως "Ο Βενιαμίν", "Τα Χέρια Βοήθειας"¹², το κέντρο αποτοξίνωσης ναρκοματών "Φιλήμων" και ο "Κεραμέας". Ωστόσο πολλά ακόμη πρέπει να γίνουν ιδιαίτερα προς εκείνους που ζουν γύρω μας και αρχίζουν να κτυπούν τις πόρτες των εκκλησιών μας.

Πως βλέπουμε αυτούς τους ανθρώπους (τους εθνικά, γλωσσικά και πολιτιστικά) διαφορετικούς από εμάς; Θα δούμε την ανάγκη να συμμετέχουμε λυτρωτικά στη ζωή τους γινόμενοι γείτονές τους (σύμφωνα με την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη) ώστε να πραγματώσουμε το αιώνιο μυστήριο του Θεού "... να ήναι τα έθνη συγκληρονόμα και σύσσωμα και συμμετόχα της επαγγελίας αυτού εν τω Χριστώ, δια του ευαγγελίου". Όποτε να κοινωνήσουμε την αγάπη του Χριστού και τον Λόγο της Αλήθειάς Του για να σωθεί η ψυχή τους; Ή "μακριά κι αγαπημένοι" θα τους δίνουμε, το πολύ, τον χώρο της Εκκλησίας μας ώστε να έχουν την δική τους σύναξη αλλά όχι ανάμειξη με εμάς, με το δικό μας εκκλησίασμα, με το δικό μας προεσβυτήριο, με το δικό μας γεύμα;

Σήμερα προσφέρεται στην Εκκλησία η ιδανική ευκαιρία να φέρει τον εσχατολογικό της λόγο και βίωμα σε ανθρώπους από διάφορα έθνη που για διάφορους λόγους βρέθηκαν στην ελληνική αυλή. Η ευκαιρία ίσως είναι

μοναδική για ιεραποστολική παρουσία (λόγου κι έργου) ανάμεσα σ' αυτούς τους ανθρώπους. Ως οργανωμένη εκκλησία αλλά και ως μέλη της πρέπει να αποφύγουμε οποιοσδήποτε ρατσιστικές συμπεριφορές. Αντί να καλλιεργούμε τον όποιο εθνικισμό, το μίσος και την απόρριψη ως μαθητές Εκείνου καλούμαστε να Τον μιμηθούμε δείχνοντας αγάπη προς τον πλησίον που Εκείνος φέρνει δίπλα μας. Διότι τελικά η αγάπη "ουδέποτε εκπίπτει", η αγάπη πάντοτε κερδίζει ενώ το μίσος και η απόρριψη πάντοτε έχουν άσχημα αποτελέσματα. Πόσο διαφορετική ίσως καταγραφόταν η ιστορία εάν οι Βυζαντινοί αντί να προτάξουν τα όπλα εναντίον των προελαυνόντων Οθωμανών, έστελναν έναν νέο Κύριλλο κι έναν νέο Μεθόδιο όπως είχαν κάνει παλαιότερα οι πρόγονοί τους με τους Σλάβους;

Ο αιδ. Μ. Μελετιάδης είναι ποιμένας της Ε.Ε.Ε. Βόλου και πρόεδρος της Γενικής Συνόδου της Ελληνικής Ευαγγελικής Εκκλησίας.

Υποσημειώσεις

¹ Τα παραδείγματα είναι πολλά. Ίσως το δυναμικότερο είναι αυτό της Πεντηκοστής όπου το ευαγγελικό μήνυμα κηρύχθηκε/κατανοήθηκε στο γλωσσικό ιδίωμα του κάθε ακροατή και με την εθνική ταυτότητα του καθ' ενός να ονοματίζεται.

² Λέει σχετικά για τους πρώτους Χριστιανούς η Προς Διόγνητον Επιστολή, "Κατοικούντες πόλεις Ελληνίδας τε και βαρβάρους ως έκαστος εκκληρώθη, και τοις εργαζοίσι έθεισιν ακολουθούντες εν τε εσθήτη και διαίτη και του λοιπού βίω, θαναμαστήν και ομολογούμενως παράδοξον ενδείκνυνται την κατάστασιν της εαυτών πολιτείας..."

³ Μια τέτοια ιδέα ήταν τόσο αδιανόητη που οδηγούσε τους αγίους της ΠΔ σε ανοιχτή ρήξη με το θέλημα του Θεού όπως διαφαίνεται από την ιστορία του Ιωνά.

⁴ Το όλο ιστορικό της σύλληψής του στην Ιερουσαλήμ βρίσκεται στις Πράξεις 21.17-36 ενώ στην Ρωμαίους 15.14-33 ζητά προσευχή για το επικείμενο ταξίδι στην Ιερουσαλήμ. Το πρώτο μεγάλο εμπόδιο στο κήρυγμα του Ευαγγελίου που αντιμετώπισαν οι Απόστολοι ήταν η υπέρβαση των εθνικών τους ταμπού (Πρ. 10-11.18). Το δε πρώτο και μεγάλο πρόβλημα που αντιμετώπισε η νεοσύστατη Εκκλησία ήταν το εθνικιστικό (Πρ. 15, προς Γαλάτας Επιστολή) και δυστυχώς η ιστορία συνεχίζεται.

⁵ Ένα εξαιρετικό άρθρο για την συνεχιζόμενη προδοσία του Ιούδα από πολλές Χριστιανικές Εκκλησίες είναι του Παντελή Καλαϊτζή. "Η Προδοσία Του Ιούδα". Σύνταξη. Τεύχος 79, Ιουλίου-Σεπτεμβρίου 2001, σσ. 51-65.

Ο συγγραφέας του άρθρου, ως Ορθόδοξος θεολόγος κρίνει την υπαγωγή της Εκκλησίας -στις Ορθόδοξες χώρες- στους σκοπούς του Έθνους. Όμως, οι αρχές και τα κριτήρια που χρησιμοποιεί ισχύουν για κάθε Εκκλησία. Δεν είναι μόνο η Ορθόδοξη Εκκλησία που έχει περιπέσει σ' αυτό το λάθος-αμάρτημα ή η Καθολική αλλά και πολλές Προτεσταντικές οι οποίες πολλές φορές (ακόμη και σήμερα) πολιτεύονται με ανάλογο τρόπο υποστηρίζοντας ακόμη κι επεκτατικούς πολέμους προς εξυπηρέτηση των όποιων 'μεγάλων ιδεών' και συμφερόντων του εκάστοτε 'καίσαρα'. Τα παραδείγματα πολλά, από την υποστήριξη των ιμπεριαλιστικών σκοπιμοτήτων των βορειοδυτικών Ευρωπαίων την εποχή της αποικιοκρατίας, στην θεολογική δικαιολόγηση της δουλείας, της κατωτερότητας των μαύρων και του διαχωρισμού τους από τους κύκλους των λευκών, στο έγκρωμα της Άριας φυλής του Χίτλερ έως και σήμερα με την υποστήριξη που παρέχουν σε σύγχρονης μορφής σταυροφορίες ακυρώνοντας έτσι τον λόγο του Κυρίου, "τα του Καίσαρος τω Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ".

Το καλοκαίρι του 2004 πραγματοποιήθηκε στην Γκάντα το συνέδριο της World Alliance of Reformed Churches (στο οποίο συμμετείχε και η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία). Στη διάρκεια

του Συνεδρίου οι μετέχοντες επισκέφτηκαν τα δυτικά παρτάλια της χώρας με τα δεκάδες κάστρα-φυλακές όπου κρατούνταν αλυσοδεμένοι οι "δούλοι" για να μεταφερθούν στον "ελεύθερο" κόσμο προς πώληση. Ένα εμπόριο που κράτησε για πάνω από 300 χρόνια με δεκάδες εκατομμύρια θύματα. Όμως, το διάροφο κάστρο της Elmina ήταν διαφορετικό απ' όλα τ' άλλα διότι αυτό ήταν Εκκλησία όπου έμπαιναν εκεί λευκοί και μαύροι για να λατρέψουν τον Θεό καθώς η επιγραφή στην πρόσοψη του ναού τους προσκαλούσε με τα λόγια του Ψαλμωδού, "έκλεξεν ο Κύριος την Σιών" (Ψαλμός 132.13). Με τη διαφορά ότι οι λευκοί έμπαιναν ελεύθερα και πήγαιναν στον πάνω όροφο όπου βρισκόταν η επιγραφή. Οι μαύροι έμπαιναν αλυσοδεμένοι στο μπουντρούμι του κάτω ορόφου για να περιμένουν την ώρα (ενώ 'απολαμβάναν' την υμνωδία των 'καλών χριστιανών') που το καράβι θα ερχόταν να τους πάρει για τον "νέο χριστιανικό κόσμο" (εάν κατάφεραν να επιζήσουν) του οποίου μια πρόγευση είχαν ήδη πάρει. Η Εκκλησία στην υπηρεσία των έθνο-οικονομικό-πολιτικών σκοπιμοτήτων του "καίσαρα". Berger, Rose Marie. "The Miracle at Accra". SOJOURNERS magazine. Washington, DC. July 2005. pp.32-34, 36. Ένα πρόσφατο βιβλίο που ασχολείται με το θέμα και την υπηρεσία που η εκκλησία προσφέρει στους πολιτικό-οικονομικούς σκοπούς της μοναδικής υπερδύναμης είναι του καθηγητή Χριστιανικής Ηθικής στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου Michael Northcott. An Angel Directs the Storm. Apocalyptic Religion & American Empire. London: I. B. Tauris & Co Ltd., 2004.

⁶ π. Φλωρόφσκυ Γεώργιος. Αγία Γραφή, Εκκλησία, Παράδοσις (μτφρ. Δ. Τσάμη), εκδ. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1976, σσ. 35-36.

⁷ Όλες οι Χριστιανικές Εκκλησίες έχουν λίγο ή πολύ ταυτίσει την δική τους εκκλησία με την 'ποιμήνη' του Χριστού θεωρώντας ότι οι άλλες δεν είναι. Έτσι η Λατινική Vulgata μεταφράζει την λέξη 'ποιμήνη' της φράσης του Κυρίου "Μία Ποιμήνη, εις Ποιμήν" ως 'unum ovile' δηλαδή "Μία Μάνδρα, εις Ποιμήν" ταυτίζοντας την 'Μάνδρα' με την Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Σύμφωνα μ' αυτήν την ερμηνεία δεν μπορεί να υπάρξει σωτηρία έξω από την συγκεκριμένη εκκλησία αδιαφορώντας, βέβαια, για το γεγονός ότι ο Χριστός δεν μίλησε για 'αυλή' αλλά για 'ποιμήνη' (απ' ότι γνωρίζω η μετάφραση του συγκεκριμένου σημείου έχει αλλάξει μετά την 2η Βατικάνειο Σύνοδο). Με τον ίδιο τρόπο, όμως, έχει συμπεριφερθεί και η Ορθόδοξη Εκκλησία όπως και πολλές Προτεσταντικές οι οποίες θα το αρνηθούν, αλλά η διαίρεσή τους είναι η απόδειξη της ανομολόγητης θέσης τους.

⁸ Δυστυχώς αυτή πολλές φορές είναι η πραγματική εικόνα των επί μέρους εκκλησιών μας.

⁹ π. Ιουστίνος Πόποβιτς, Άνθρωπος και Θεάνθρωπος, σσ. 55-56.

¹⁰ Ο αραβικός κόσμος στην πλειοψηφία του, ιδιαίτερα μετά την δυτική εισβολή στο Ιράκ και τη συνεχιζόμενη μη λύση του Παλαιστινιακού, έχει οδηγηθεί σε συντηρητικότερες θέσεις με αποτέλεσμα συχνά να απαγορεύεται η παρουσία χριστιανών ιεραποστόλων στις μουσουλμανικές χώρες. Ωστόσο, σήμερα έρχονται στη χώρα μας χιλιάδες μουσουλμάνοι σε αναζήτηση μιας καλύτερης 'ημέρας'. Αυτή τους η αναζήτηση πρέπει να βρει μπροστά της την ιεραποστολική αγάπη της Εκκλησίας του Χριστού, κάτι που σήμερα γίνεται οργανωμένα από την Ευαγγελική διακονία «Χέρια Βοήθειας» και την Ορθόδοξη διακονία «Η Κιβωτός» στον Κολωνό του π. Αντώνιου.

¹¹ Μέσα σ' αυτούς πρέπει να συμπεριλάβουμε τους Έλληνες τουγγάνους. Εκτός από λίγες εξαιρέσεις στην ουσία ως Εκκλησία είμαστε ιεραποστολικά ανύπαρκτοι ανάμεσα σ' αυτήν την κοινότητα ανθρώπων.

¹² Τα "Χέρια Βοήθειας" είναι η κατ' εξοχήν διακονία της ευαγγελικής κοινότητας προς πρόσφυγες από άλλες χώρες και όχι μόνο. Αν και στηρίζεται σήμερα από την εν γένει ευαγγελική κοινότητα κι έχει να παρουσιάσει ένα πολύ σημαντικό έργο (με τρεις αραβόφωνες Χριστιανικές εκκλησίες από πρώην μουσουλμάνους πέρα από το ανθρωπιστικό έργο) δυστυχώς δεν ήταν Έλληνες ευαγγελικοί που συνέλαβαν την ιδέα και στην συνέχεια την εφαρμογή της. Ήσαν ξένοι. Για πίο λόγο η Εκκλησία μας να μην μπορεί να οραματιστεί τον λυτρωτικό ρόλο τον οποίο καλείται να "παίξει" και να καταναλώνεται συνεχώς σε μια ομφαλοσκοπηση που την καθηλώνει και αδρανοποιεί το μήνυμα του Ευαγγελίου που κηρύττει; ☘

ΝΕΑ ΖΩΗ

της κας Τζένιφερ Ρώμηλτ

Κτυπάει το τηλέφωνο. Είναι νύκτα και καθώς τε-
ντώνεσαι στο κρεβάτι για να φτάσεις το τηλέφω-
νο, το μάτι σου πέφτει στα φωτεινά νούμερα του
ρολογιού. Είναι 3.45 π.μ.! Το στομάχι σου σφίγγεται.
“Αυτό δεν είναι για καλό” σκέφτεσαι.

“Μαμά;” Η κόρη σου, - η μικρότερη - λείπει για
πρώτη φορά σε διακοπές με φίλους της. Η φωνή της
τρέμει απ’ την προσπάθειά της να μη κλάψει. “Μπα-
μπα; Βοηθήστε με!”

Βρίσκεται πολύ μακριά! Το μυαλό σου τρέχει κα-
θώς προσπαθείς να βάλεις ένα ρούχο πάνω σου. Πού
να τηλεφωνήσεις; Ποιος μπορεί να είναι εκεί κοντά; Θα
έκανες τα πάντα για το κοριτσάκι σου!

Έτσι αισθάνεται και ο Θεός για τα δικά Του κο-
ριτσάκια.

Βρίσκεις το τηλέφωνο μιας εκκλησίας στην πόλη
που είναι η κόρη σου. Ξέρεις ότι η ώρα είναι περασμένη
αλλά είσαι απελπισμένη. Το τηλέφωνο καλεί ... ώσπου
μια φωνή ακούγεται στην άλλη άκρη. Ένα βάρος φεύγει
από πάνω σου - αλλά η κόρη σου εξακολουθεί να κιν-
δυνεύει! Τι θα ζητήσεις;

Σήμερα στην Ελλάδα χιλιάδες γυναίκες βρίσκο-
νται μακριά από τα σπίτια τους, αναγκασμένες από
συντρόφους, προαγωγούς και εμπόρους λευκής σαρ-
κός να πουλάνε το κορμί τους για σεξ. Η κάθε μια τους
είναι φτιαγμένη κατ’ εικόνα Θεού, πλασμένη από τον
πιο σπλαχνικό Πατέρα με αξιοπρέπεια και με κάποιο
σκοπό για τη ζωή τους. Η καρδιά του Πατέρα Θεού ρα-

γίζει, καθώς βλέπει τις κόρες του βυθισμένες με τη βία
στην αμαρτία, χάρη στους πελάτες τους ή αυτούς που
τις κρατούν αιχμάλωτες, αλλά και χάρη στην αδράνεια
των ανθρώπων του Θεού.

Ο Θεός θέλει να μας μιλήσει για τη μεγάλη ανά-
γκη που έχουν οι κόρες Του που είναι παγιδευμένες
εδώ στην Ελλάδα. Θέλει να μας μιλήσει για τη βαθιά
και ατέλειωτη αγάπη Του γι’ αυτές. Θέλει να ζητήσει
τη βοήθειά μας στο έργο της λύτρωσής τους. Τι ζητάει
ο Θεός από μας στην πιο κάτω περικοπή από το Ευαγ-
γέλιο του Ματθαίου - πως μπορούμε εμείς να φέρουμε
την αλλαγή στη ζωή αυτών των νέων γυναικών;

«... Ήμουν ξένος και με περιμαζέψατε... (με φι-
λοξενήσατε)» (Χριστός - Μτ 25,35)

Τι σημαίνει να είναι κανείς ξένος; Τι αλλάζει αν
κάποιος τον «περιμαζέψει;» Το λεξικό Βιβλικής Θε-
ολογίας περιγράφει ως εξής την ανάγκη του ξένου σε
μια κοινωνία πιστών.

«Η κατάσταση των ξένων ήταν απελπιστι-
κή... Χήρες, ορφανά, φτωχοί, περαστικοί από
άλλες χώρες, δεν είχαν καμιά οικογενειακή ή
κοινωνική υπόσταση, κάτι που θα είχαν στην
πατρίδα τους, ούτε τα μέσα για να κερδίσουν το
ψωμί τους και να προστατευτούν. Στην αρχαιό-
τητα, “φιλοξενία” σήμαινε να δεχθείς ένα κα-
τατρεγμένο άτομο στη χώρα σου, στο σπίτι σου,
στην κοινωνία σου, και να φροντίσεις για όλες
του τις ανάγκες»¹.

Για την Έλενα, μια 19χρονη από την Ανατολική
Ευρώπη, το να είναι ξένη στην Ελλάδα, είναι σαν μην
έχει η ίδια υπόσταση, ούτε πού να στραφεί για βοήθεια.
Το να μην έχει οικογένεια σημαίνει ότι δεν έχει πού να
μείνει, κατά συνέπεια δεν είχε κανέναν να νοιαστεί γι’
αυτήν όταν ο φίλος της συγκατοίκου της την πέταξε έξω
και την έστειλε σε κάποιον άλλο που μπορούσε να της
προσφέρει «στέγη». Εκείνος, αφού τη βίασε, τη φυλά-
κισε στο διαμέρισμά του και λίγο μετά η Έλενα έμαθε
ότι ήταν αντικείμενο αγοραπωλησίας - την είχαν που-
λήσει. Σύντομα, αναγκάστηκε να εκδίδεται σε κάποιο
πορνείο στα σκοτεινά σοκάκια της Αθήνας. Φοβόταν
την Αστυνομία και δεν ήξερε τα δικαιώματά της, έτσι
υπέφερε σιωπηλά. Για την Έλενα, το να είναι ξένη,
σήμαινε έλλειψη προστασίας από την κακοποίηση, βία
και εκμετάλλευση του κορμιού της, καμιά ελπίδα για
το μέλλον.

Για τη Μπρέντα, ξένος σημαίνει ξυλοδαρμός με
τις ευλογίες της Αστυνομίας. Για τη Σάντρα, σημαίνει

φτύσιμο από τους πελάτες, ή ‘μιας νύκτας διασκέδαση’ στους δρόμους πίσω από το Δημαρχείο.

Η Άλμα μιλάει μόνο Αλβανικά. Γι’ αυτήν ξένος σημαίνει ότι αυτοί που την κρατούν μπορούν να την έχουν απομονωμένη και να την υποτάσσουν χρησιμοποιώντας τρομοκρατικές μεθόδους. Δεν υπάρχει από πουθενά βοήθεια για την Άλμα. Για την Άλμα, ξένος, σημαίνει μάτια γεμάτα δάκρυα τρόμου.

Για τη Σίσσυ, μια γυναίκα απ’ την Αφρική που πρέπει να πληρώσει 50.000 Ευρώ στον άνθρωπο που την έφερε εδώ, ξένος σημαίνει ότι κανείς δεν πρόκειται να την προσλάβει για δουλειά. Αν και ο προαγωγός δεν την πιέζει να εκδίδεται, εκείνη πρέπει να του πληρώνει τεράστια ποσά κάθε εβδομάδα – και δεν υπάρχουν αρκετές δουλειές για μια μαύρη γυναίκα που μιλάει πολύ λίγα Ελληνικά και έχει περιορισμένα προσόντα, σε σχέση με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα.

Τι θα σήμαινε άραγε για την Έλενα, τη Μπρέντα, την Σάντρα, την Άλμα, τη Σίσσυ να τις «περιμαζέψει» κάποιος; Θα ήταν μεγάλο το θράσος μου αν προσπαθούσα να εξηγήσω σ’ εσάς τους Έλληνες την έννοια της φιλοξενίας. Άλλωστε, είσατε γνωστοί σ’ ολόκληρο τον κόσμο για τη ζεστασιά και τη γενναιόδωρη φιλοξενία σας. Όπως ξέρετε, η βιβλική έννοια της φιλοξενίας είναι πολύ περισσότερο από ένα απλό γεύμα. Η ευθύνη του λαού του Θεού για τους ξένους συμπεριλαμβάνει **φροντίδα, προστασία και αποδοχή**.

Στο βιβλίο της Γένεσης (κεφ 18) διαβάζουμε για τη φιλοξενία του Αβραάμ στη Μαμβρή. «Σ’ αυτή την περικοπή (και σε άλλες) η φιλοξενία δεν έχει να κάνει κυρίως με το πώς συμπεριφερόμαστε στους φίλους, τους γείτονες, ή τα μέλη της οικογένειάς μας. Όταν ο Αβραάμ είδε τους αγγελιοφόρους από μακριά, δεν μπορούσε να ξέρει ποιοι είναι», παρατηρούν οι Schulman και Winter². Ο Μωυσής περιγράφει τη φροντίδα του Θεού για τον ξένο ως εξής: «Είναι εκείνος που αποδίδει στον ορφανό και στη χήρα το δίκιο τους, που αγαπάει τον ξένο και του δίνει ψωμί και ρούχα. Ν’ αγαπάτε λοιπόν τους ξένους, γιατί κι εσείς ήσασταν ξένοι στην Αίγυπτο» (Δτ 10,18-19).

Στο επόμενο κεφάλαιο της Γένεσης, το θέμα προχωρεί περισσότερο καθώς ο Λωτ παρέχει την προστασία του σε όλους όσους φιλοξενεί. Ο Ιερεμίας τονίζει: «Κάντε το σωστό και το δίκαιο», λέει ο Κύριος, “και γλιτώστε κάθε απογυμνωμένο από τον καταπιεστή του. Μην αδικείτε και μην καταπιέζετε τους ξένους, τα ορφανά και τις χήρες και μη φονεύετε αθώους ανθρώπους σ’ αυτό τον τόπο”» (Ιερ 22,3).

Η φιλοξενία όμως δεν εξαντλείται απλώς στην αντιμετώπιση των αναγκών των ξένων ή στην παροχή

προστασίας από το κακό και την αδικία. Οι άνθρωποι του Θεού έπρεπε να προσκαλέσουν τον ξένο στην κοινωνία τους. «Με περιμαζέψατε» στη Γραφή σημαίνει πολύ περισσότερο από τις φανερές υλικές ανάγκες – σημαίνει αποδοχή, αφού προσκαλεί τον ξένο να μπει σε μια σχέση με την οικογένεια, την κοινωνία και τον Θεό. Στο 16^ο κεφάλαιο του Δευτερονομίου παρατηρούμε ότι ο Θεός τονίζει ιδιαίτερα τη συμμετοχή των ξένων στις θρησκευτικές εορτές και τελετές.

Ασφαλώς, οι ακροατές του Χριστού θα αναρωτιόταν: «Και ποιος είναι κατάλληλος γι’ αυτά τα πράγματα;» Το είδος της φιλοξενίας που παρέχει φροντίδα, προστασία και αποδοχή – η Βιβλική φιλοξενία – μοιάζει φορτίο δυσβάστακτο για τον οπαδό του Χριστού. Ο Χρυσόστομος όμως, παρατηρεί: «Οι εντολές του είναι πολύ εύκολες. Δεν είπε “ήμουν στη φυλακή και με ελευθερώσατε” ήμουν άρρωστος και με θεραπεύσατε” είτε “με επισκεφθήκατε” και “με υπηρετήσατε”³». Ο Χρυσόστομος μας ξεκαθαρίζει ότι αυτά που ο Θεός μας ζητάει να κάνουμε, είναι πράγματα που μπορούμε να κάνουμε – δεν χρειαζόμαστε ειδική εκπαίδευση, ούτε θεαματικά χαρίσματα, ούτε και πολλά χρήματα.

Ο Θεός ζητάει να μοιραστούμε – το χρόνο μας, τις ανέσεις μας, τις ευλογίες μας. Ο Matthew Henry στα σχόλιά του πάνω στο σχετικό εδάφιο, παρατηρεί ότι «η θεία Πρόνοια φροντίζει για τις ανάγκες των ανθρώπων σ’ αυτό τον κόσμο, έτσι ώστε όταν κάποιοι μπορούν να προσφέρουν ανακούφιση, κάποιοι άλλοι να τη χρειάζονται»⁴. Ο Θεός πάντα ευλογούσε τους ανθρώπους για να γίνουν και οι ίδιοι ευλογία, ξεκινώντας από τον Αβραάμ.

Ο Χριστός το ξεκαθαρίζει αυτό όταν αναφέρεται στην ημέρα του απολογισμού. Ο λόγος για τον οποίο είτε την ιστορία εκείνη δεν ήταν απλώς για να ενθαρρύνει τον λαό του στην αγάπη και στα καλά έργα, αλλά για να τους υπενθυμίσει ότι πρόθεση του Θεού είναι να ιδρύσει τη Βασιλεία του μέσα μας και μέσα από μας.

Αν αποτύχουμε σ’ αυτή την αποστολή ίσως – όπως λέει και ο Ιάκωβος – η πίστη μας να είναι αληθινά νεκρή. Ο αιδ. Ray Stedman γράφει γι’ αυτούς που αναφέρονται στο 25^ο κεφάλαιο του κατά Ματθαίον Ευαγγελίου: «Μπορούν με περηφάνια να αναφερθούν σε κάποια στιγμή κατά την οποία έκαναν ομολογία πίστεως, ίσως είναι απόλυτοι σε κάποια δογματική διδασκαλία, μπορεί να είναι επιφανή μέλη της εκκλησίας, η έλλειψη, όμως, ανταπόκρισης στις εκκλήσεις για βοήθεια που δέχονται από κάθε πλευρά, τους κάνει να μένουν απ’ έξω»⁵. «Όποιος, λοιπόν, ξέρει να κάνει το καλό και δεν το κάνει, αμαρτάνει» λέει ο Ιάκωβος (4,17) συνοψίζοντας έτσι τα λόγια του Ιησού Χριστού.

Κι ο Παύλος, όμως, αναφέρεται σ’ αυτή την κρίση και μας δίνει ένα ακόμη κίνητρο: το χαμόγελο του

Θεού. «Γι αυτό κι αγωνιζόμαστε με ζήλο, για να είμαστε ευάρεστοι στο Θεό, είτε μένοντας στο σώμα, είτε βγαίνοντας απ' αυτό. Γιατί όλοι μας πρέπει να παρουσιαστούμε μπροστά στο βήμα του Χριστού, για να πάρει ο καθένας την αμοιβή του ανάλογα με τα όσα καλά ή κακά έπραξε σ' αυτή τη ζωή» (Β' Κορ 5,9-10).

Καθώς ακολουθούμε τη Βιβλική επιταγή σχετικά με τη φιλοξενία, ας σκεφθούμε ακόμη μια φορά τι σημαίνει να προσφέρουμε φροντίδα, προστασία και αποδοχή σε νεαρές γυναίκες – τις ξένες στη χώρα μας, που είναι παγιδευμένες στην πορνεία.

«... Ήμουν ξένος και με περιμαζέψατε...»

ΦΡΟΝΤΙΔΑ. Όπως ακριβώς στην αρχαιότητα, έτσι και σήμερα οι γυναίκες που οδηγούνται στην Ελλάδα δεν έχουν καμιά νομική ή κοινωνική υπόσταση, ούτε τη δυνατότητα να φροντίσουν οι ίδιες για τις ανάγκες τους. Παρά την κακομεταχείριση και την εξευτελιστική σχέση που έχουν με αυτούς που τις εκμεταλλεύονται, η σχέση αυτή καλύπτει τουλάχιστον κάποιες βασικές ανάγκες τους. Για να ξεφύγουν, αυτές οι νεαρές γυναίκες πρέπει να έχουν βάσιμη ελπίδα ότι το σώμα του Χριστού έχει αποφασίσει να φροντίσει γι' αυτές.

Στέγη, τροφή, ρούχα, ιατρική και ψυχολογική φροντίδα, ακόμη και επείγουσα νομική βοήθεια είναι πολύ σημαντικά πράγματα που στηρίζονται στην αφοσίωσή μας και τη συμπαράστασή μας. Αν διαλέξουμε να μην ανταποκριθούμε στις ανάγκες αυτές, όχι μόνο αποτυγχάνουμε στο «τέστ της πίστης» αλλά καταδικάζουμε νεαρές γυναίκες – παιδιά του Θεού – σε περισσότερο πόνο και κακομεταχείριση.

Η φροντίδα του Θεού που είναι η πηγή μας και το υπόδειγμά μας, παρέχει σύμφωνα με την υπόσχεσή του στον καθένα μας «μέλλον και ελπίδα» (Ιερ 29,11). Το να φροντίσουμε γι' αυτές τις νεαρές ξένες, συμπεριλαμβάνει και το να σκεφθούμε μαζί τους για τις μελλοντικές επιλογές τους, όπως το πώς θα ζήσουν, ή τι βοήθεια και υποστήριξη θα χρειαστούν για να επιζήσουν με ποιότητα ζωής.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ. Αντιλαμβανόμαστε την προφητική πρόσκληση του Ιερεμία να είμαστε συνεπείς με τον λόγο – όχι με την ευρεία έννοια της φιλοξενίας αλλά με την έννοια του «περιμαζεύω», διασώζω, στεγάζω. Οι δυνάμεις του κακού που επιτίθενται μαζικά στις γυναίκες αυτές, είναι καταλυτικές. Το να τις «περιμαζέψουμε» κάτω από τη δική μας αιγίδα φιλοξενίας και προστασίας σημαίνει να γίνουμε ήρωες – να σταθούμε μπροστά σ' αυτές τις ευάλωτες γυναίκες και να δείξου-

με τον χαρακτήρα του Θεού και τη φροντίδα του γι' αυτές που είναι θύματα.

Αυτό το είδος φιλοξενίας, είναι επικίνδυνο! Απαιτεί την εξεύρεση ασφαλούς και σίγουρης στέγης για μακροχρόνια θεραπεία και αποκατάσταση, βοήθεια για την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες, ενεργή νομική συμπαράσταση, και υποστήριξη έναντι του νόμου. Είναι μέρος της ευθύνης μας όχι μόνο απέναντι στις ανάγκες αυτών των γυναικών αλλά και στο θέλημα του Χριστού. Με τη βοήθειά του λαχταρούμε τα δούμε τη Βασιλεία του Θεού να έρχεται και το θέλημά του να γίνεται στη γη όπως στον ουρανό!

ΑΠΟΛΟΧΗ. Τέλος, η παραβολή του Χριστού μιλάει για το «περιμάζεμα» σ' ένα σπιτικό – έναν προσωπικό χώρο, όχι σε κάποιο ίδρυμα. Τι σημαίνει να προσφέρει κανείς πέρα απ' τη φιλοξενία και μια οικογένεια σε μια γυναίκα που έχει υπάρξει θύμα;

Η αγάπη ενώνει την οικογένεια του Θεού – κάθε οικογένεια, στην πραγματικότητα. Χρειαζόμαστε δύναμη για να κτίσουμε σχέσεις αγάπης, σχέσεις που λυτρώνουν με νέες γυναίκες που είναι πληγωμένες. Χρειαζόμαστε επίσης πίστη που θα μας κάνει να χαιρόμαστε όταν ο Θεός τις οδηγεί στο κατώφλι μας. Καθώς δείχνουμε αγάπη στην Έλενα, τη Μπρέντα, τη Σάντρα, την Άλμα, και τη Σίσου, προσευχόμαστε να πιστέψουν σ' Εκείνον που τις αγαπά. Καθώς υιοθετούμε αυτές τις νέες γυναίκες στην οικογένεια της εκκλησίας με ένα θερμό καλωσόρισμα, πρόθυμοι να τις ακούσουμε, με προσευχή γι' αυτές, και την προσφορά ουσιαστικών υπηρεσιών, δείχνουμε σ' αυτές την πραγματικότητα που είναι ότι ο Θεός ενδιαφέρεται γι' αυτές.

Η ομάδα της «Νέας Ζωής» συνάντησε την Έλενα για πρώτη φορά τον Αύγουστο. Με ευγνωμοσύνη, με χαρά αλλά και με δάκρυα, δέχτηκε τα λόγια αγάπης και την προσφορά βοήθειας. Καθώς προσευχόντουσαν μαζί της, εκείνη πήρε την απόφαση να προσπαθήσει να το σκάσει με την πρώτη ευκαιρία. Τώρα πια είχε πού να πάει, και κάποιον να νοιαστεί για κείνην! Αυτός που την εκμεταλλευόταν ξέχασε μια μέρα να κλειδώσει φεύγοντας την πόρτα. Όταν το αντιλήφθηκε η Έλενα, μάζεψε στα γρήγορα μερικά ρούχα και έφυγε – για να εμφανιστεί μετά από λίγο στο κατώφλι του γραφείου.*

Τι θα επιθυμούσες για το δικό σου παιδί που είναι μακριά από το σπίτι και έχει προβλήματα; Ο Θεός νοιάζεται για τις κόρες του που είναι χαμένες εδώ στην Ελλάδα, και μας καλεί να δράσουμε. Πολλά παίζονται – για την Έλενα και για μας. «Αν κάποιος που έχει τα πλούτη του κόσμου δει τον αδελφό του σε κατάσταση ανάγκης και δεν τον σπλαχνιστεί, πώς ο άνθρωπος αυ-

τός να έχει μέσα του αγάπη για τον Θεό; Παιδιά μου, ας μην αγαπάμε με λόγια και ωραίες φράσεις, αλλά με έργα και αληθινή αγάπη» (Α΄ Ιω 3,17-18).

Η κυρία Τζένιφερ Ρόμμελτ είναι υπεύθυνη της διακονίας "Νέα Ζωή".

Υποσημειώσεις

¹ Baker's Evangelical Dictionary of Biblical Theology, 'Hospitality'.

² Schulman, Miriam and Amal Barkouki-Winter, "The Extra Mile", Issues in Ethics, Vol.11, No1 (Winter 2000)

³ Χρυσόστομος, Ομιλία XXIX

⁴ Henry, Matthew. Matthew Henry Complete Commentary on the Whole Bible, Matthew 25.

⁵ Stedman, Ray C. "The Unconscious Test", Penninsula Bible Church, Discovery Publishing.

Σημειώσεις Τέλους

* Σήμερα, η Έλενα ζει με τη γιαγιά της! Η Νέα Ζωή κατάφερε να βοηθήσει την Έλενα να βρει ένα μέρος για να μείνει και αργότερα της βρήκε και το ειδικό για να επιστρέψει στο σπίτι της. Προσεύχστε σας παρακαλούμε να συνεχίσει ο Θεός να φροντίζει γι' αυτήν, να την προστατεύει και να την οδηγήσει σε κάποια εκκλησία εκεί.

Θάθελες να προσφέρεις τη φιλία σου, τα χρήματά σου ή τις ικανότητές σου για να υπηρετήσεις τις ξένες γυναίκες που είναι μπλεγμένες στην πορνεία στην

Ελλάδα; Η Νέα Ζωή σε χρειάζεται! Η ελπίδα για αυτές τις νέες γυναίκες δεν είναι η μικρή μας διακονία. Είναι η αγάπη και η φιλοξενία του Θεού που προσφέρεται μέσα από το σώμα του.

Μπορείς να φτιάξεις μερικά γλυκά για τις ώρες επισκέψεων του γραφείου, ή να διδάξεις σε μια γυναίκα να τα φτιάχνει; Μπορείς να προσφέρεις ιατρική, ψυχολογική ή νομική βοήθεια; Μπορείς να κάνεις μικροεπισκευές ή να βοηθήσεις σε μια μετακόμιση; Μπορείς να πας με μια ομάδα έξω στους δρόμους; Έχεις οργανωτικές ικανότητες ή μπορείς να διαχειριστείς ανθρώπους και πόρους; (αν είσαι μητέρα, η απάντηση είναι σίγουρα 'ναι!') Σε συγκινεί να βλέπεις ζώες ανθρώπων να αλλάζουν με τη μαθητεία και τη συμβουλευτική; Μήπως είσαι εργοστασιαρχής ή επιχειρηματίας; Μπορείς να επισκέπτεσαι ανθρώπους που είναι άρρωστοι, μόνοι τους και φοβισμένοι; Θέλεις να δεις πόσο μεγάλος και πόσο καλός είναι ο Θεός; Φροντίζει για τη σωτηρία και την αποκατάσταση της ανθρώπινης ζωής. Σε προσκαλούμε να τον συναντήσεις!

"Νέα Ζωή"

Βηλαρά 7, 3^{ος} όροφος

104 37 Αθήνα

Τηλ. 210 5203 852 ☘

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Ειδοποιούνται οι αγαπητοί συνδρομητές του "ΑΣΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ"
να εξοφλήσουν τη συνδρομή τους.

**Με κατάθεση στον αριθμό Λογαριασμού Τραπέζης ALPHA 149-00-2786-004611 (Ιωάννης Εμμανουήλ)
ή με ταχυδρομική επιταγή ή στους κατά τόπους αντιπροσώπους.**

*Προσοχή!!! Μην αμελήσετε να δώσετε στην τράπεζα το ονοματεπώνυμό σας
ώστε να ενημερωθεί το αρχείο μας.*

Οι συνδρομές για το έτος 2005 έχουν ως εξής:
Ελλάδα και Κύπρος: 10 €

Οι συνδρομές του εξωτερικού: Χώρες Ευρωπαϊκής Ενώσεως: 26 €,
ΗΠΑ: 30 δολάρια ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία: 40 δολάρια Καναδά ή Αυστραλίας

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΜΑΣ ΝΑ ΑΠΟΣΤΕΙΛΟΥΝ ΤΟ ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΟ ΤΙΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥΣ

ΕΝΩΜΕΝΟΙ

"... Ίνα πάντες έν ώσιν..." (Ιωάν. ιζ' 21)

Κύριε, πώς στένεψε η αγκάλη μας!
Κλειδώθηκαν τα δάχτυλά μας!
Κι είναι αδελφοί μας που τους κλείσαμε
έξω από την καρδιά μας!

Πόσο πλατειά Σου η αγκαλιά
ανοίχθη στο Σταυρό Σου!
Και μέσα εκεί εχώρεσες το πιο
μικρό κι ανάξιο πρόβατό Σου.

Κύριε, δεν είμαστ' αδελφοί
κάτω απ' της Χάρης Σου τη στέγη όλοι τη μία;
Δε θα βρεθούμε κάποτε μαζί
όλοι στην ίδια την ουράνια Εκκλησία;

Γιατί εδώ να ζούμε χωρισμένοι
μέσα στο δώμα του καθέννας το κλειστό;
Στο ίδιο σπίτι νάμαστε όλοι μέσα
και να μην ανταλλάσουμε αγάπης ασπασμό;

... Πρόφτασε Κύριε, γκρέμισε τους φράχτες μας!
Σμίξε μας όλους Συ να ενωθούμε.
Στην ματωμένη αγκαλιά Σου όλους σφίξε μας
-πριν νάναι αργά- μαζί Σου να εργασθούμε...

A. ΔΑΜ.

